

ØVRE EIKER
KOMMUNE

Beredt for framtida

KOMMUNEPLANENS HANDLINGSDEL 2025-2028

KOMMUNEDIREKTØRENS FORSLAG

strategisk tenkning
løsningsorientert
dialog
måtehold
realisme
unngå tomme løfter
samarbeide
handlekraft
fasthet
gjennomføringsevne
samarbeid
gjennomføringsevne
tydelighet
nøktern
handlekraft
realistisk
realistisk
tydelig struktur
åpenhet
gjennomsiktighet
prioritering
ansvarlighet
kommunikasjon
samarbeide
gjennomføringsevne
god økonomistyring
påliteilig
ansvarlighet
kompromiss
handlekraft
gjennomføringsevne
god økonomistyring
eierskap
nytenkning
handling
partipisk
bærekraft
tar ansvar
strategi
realistisk
nøktern
handlekraft
gjennomføringsevne
tydelighet
realisme
unngå tomme løfter
samarbeide
fasthet
tydelig struktur
åpenhet
gjennomsiktighet
samarbeide
gjennomføringsevne
god økonomistyring
tvverpolitisk enighet
prioritere
langsiktighet
god kommunikasjon
tenke langsiktig
strategisk tenkning
løsningsorientert
dialog
måtehold
realisme
unngå tomme løfter
samarbeide
handlekraft
fasthet
gjennomføringsevne
samarbeid
gjennomføringsevne
tydelighet
nøktern
handlekraft
realistisk
realistisk
tydelig struktur
åpenhet
gjennomsiktighet
prioritering
ansvarlighet
kommunikasjon
samarbeide
gjennomføringsevne
god økonomistyring
påliteilig
ansvarlighet
kompromiss
handlekraft
gjennomføringsevne
god økonomistyring

Innhold

1.	INNLEDNING	3
1.1.	Kommunedirektørens innledning.....	3
1.2.	Leseveiledning	6
2.	UTVIKLING I PLANPERIODEN 2025-2028.....	9
2.1.	Kommune-Norge varsler om store økonomiske utfordringer	9
2.2.	Langsiktig forpliktende plan	10
2.3.	Befolkningsutvikling	11
2.4.	Kommunens økonomi	14
2.5.	Budsjettpremisser	25
2.6.	Risiko- og sårbarhetsanalyse	30
2.7.	Kommunens ansatte – personalforvaltning	35
3.	SATSINGSOMRÅDER 2025 – 2028 MED MÅL	41
3.1.	Overordnede mål for Øvre Eiker kommune	43
3.2.	FNs bærekraftsmål	43
3.3.	Målmatrix	44
3.4.	Satsingsområde 1: Beredskap	45
3.5.	Satsingsområde 2: Folkehelse	52
3.6.	Satsingsområde 3: Lavutslippssamfunnet.....	58
3.7.	Satsingsområde 4: Mestre livet.....	63
3.8.	Satsingsområde 5: Digital transformasjon	77
3.9.	Satsingsområde 6: Livskraftige steder.....	84
4.	DRIFTSBUDSJETT 2025-2028	89
4.1.	Driftsbudsjettet 2025	89
4.2.	Seksjonenes økonomi 2025.....	100
5.	INVESTERINGSBUDSJETTET 2025-2028	131
5.1.	Handlingsregel for låneopptak.....	131
5.2.	Investeringsbudsjettet 2025.....	133
5.3.	Investeringsprosjektene	135
6.	BEGREPSFORKLARINGER	149
6.1.	Kommuneloven	149
6.2.	Kommunale resultatbegreper	149
6.3.	Premieavvik og pensjon.....	150
6.4.	Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner.....	151

1. INNLEDNING

1.1. Kommunedirektørens innledning

Nå er det alvor

Den 11. oktober 24 kunne mediene melde om at Kommunalministeren «satt i pengemøte med kommunesektoren» (Kommunal Rapport). Møtet kom nok i stand, fordi over halvparten av norske kommuner melder om at de styrer mot underskudd i 2024. Det dreier seg om store beløp, som oppleves som dype grøfter kommunene må komme seg opp av, også Øvre Eiker.

Særlig tyngende er det å vite at vi står i denne situasjonen, *til tross for* at våre ansatte gjør en meget god jobb, og legger ned en stor innsats for innbyggerne i kommunen. Det samme gjelder for politikere, frivilligheten, næringslivet og innbyggerne selv. I Øvre Eiker er det lang tradisjon for å få mye ut av pengene og skape sammen, slik visjonen sier. Kommunen er blant de mest kostnadseffektive kommunene i landet.

I juni 2023 la Totalberedskapskommisjonen frem sin melding «Nå er det alvor – Rustet for en usikker fremtid» (Nou 2023: 17). I denne pekes det på at kommunene har en nøkkelrolle i arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, og det å forebygge og håndtere kriser. Dette skal vi ta på alvor.

Enda viktigere er det, at kommunene er førstelinje i det velferdssamfunnet vi har bygget opp, og det vi skal ha fremover. Dette velferdssamfunnet står nå overfor en krise, der gapet mellom ressurser og oppgaver – det noen kaller haikjeften – blir stadig større. Denne krisen står Øvre Eiker midt i nå, i likhet med de fleste av våre nabokommuner.

I den 147 sider lange Perspektivmeldingen 2024, er «omstilling» nevnt ca. 140 ganger. Det nevnes i forbindelse med økonomi, arbeidskraft, klima, helse og omsorg, utdanning, teknologi, kompetanse, geopolitiske spenninger – og evne og vilje til omstilling. Ordet omstilling har blitt brukt mye også i Øvre Eiker i det siste, både i skrift og i tale.

I kommunedirektørens forslag til handlingsdel, årsbudsjett og økonomiplan, er utgangspunktet den situasjonen vi opplever her i kommunen, og det vi ser i vårt lokalsamfunn og i kommuneorganisasjonen. Samtidig sammenfaller det i stor grad med det som fremheves nasjonalt og på landsbasis. Det er grunnlag for å si, at i kommuneplanens handlingsdel for 2025 – 2028, adresserer vi de problemstillingene og områdene som er viktige å prioritere nå og fremover.

Et dokument for prioriteringer

Kommuneplanens handlingsdel er et dokument for prioriteringer. Det har det også vært tidligere:

Kommunens oppgaver er mangfoldige. Du finner derfor ikke en fullstendig oversikt over alt kommunen driver med i denne planen. Tvert imot: Dette er et dokument for prioriteringer. Her finner du hva som er det kommunedirektøren mener er det viktigste kommunen skal gjøre de neste årene og hvilke ambisjoner kommunen skal ha. Det som ikke er omtalt i dette dokumentet skal ikke ha like høy prioritet.

Kommunen skal imidlertid ivareta en rekke lovpålagte oppgaver, og er i mange tilfeller ellers bundet av avtaler med innbyggere, næringsliv og frivillighet. Selv om alle disse aktivitetene ikke er omtalt direkte i handlingsdelen, vil de danne grunnlag for hva kommunen må bruke penger på i planperioden».

(Kommuneplanens handlingsdel 2023 – 2027, s. 18).

Behovet for å prioritere, blir enda større nå og fremover. Det er en forutsetning for å kunne løse de oppgavene vi skal gjøre med riktig kvalitet, og for å sikre ressurser til de aller viktigste oppgavene. Det betyr at vi blir nødt til å velge bort noen oppgaver vi gjerne skulle utført, og velge bort bevilninger til gode formål og tiltak. I den situasjonen vi er i nå, finnes det dessverre svært få oppgaver vi kan velge bort, som ikke får merkbare konsekvenser. En del av forslagene til nedtrekk som kommunedirektøren legger frem i kommuneplanens handlingsdel 2025 - 2028, er tunge å legge frem.

Selv om situasjonen er kritisk og svært krevende, er det likevel slik at Øvre Eiker også i fremtiden kommer til å levere et stort omfang av velferdstjenester. Kommunen har et driftsbudsjett på rundt 1,9 milliarder, som det leveres et betydelig antall tjenester for hver eneste dag. Hovedtyngden av dette er tjenester innen oppvekst, helse og velferd.

I kommunedirektørens forslag til kommuneplanens handlingsdel 2025 – 2028, er det pekt på seks satsingsområder, som kommunedirektøren mener det er viktig å prioritere i planperioden. Til hvert av disse er det knyttet hovedmål og delmål. Totalt er det en videreføring og oppdatering av det som har vært prioriteringer tidligere, og ikke et brudd. Det er et viktig poeng at satsingsområdene skal fristilles fra kommunens organisering i seksjoner.

Selv om økonomien er svært presset, kan det være riktig å prioritere forebyggende tiltak. Særlig innen helse, velferd og oppvekst, kan det å gradvis bygge opp et bredere spekter av tiltak være riktig, både for den sosiale og den økonomiske dimensjonen. En forsiktig satsing på Friskliv, som gradvis kan bygges opp, er eksempel på dette.

Det er kommunestyret som vedtar handlingsdel, årsbudsjett og økonomiplan, den 11. desember 24. I kommunedirektørens forslag ligger det en klar oppfordring til å gjøre nødvendige strategiske valg, som gjør Øvre Eiker kommune «beredt for framtida».

Øvre Eiker er et robust lokalsamfunn, med sterk stedsidentitet, stolthet, fellesskap og folk med mestringstro. Det er vårt viktigste fortrinn og verktøy i en svært krevende tid.

Hokksund, 28.10.24

Susanne Vist

Kommunedirektør

1.2. Leseveiledning

Dokumentet du nå leser er strukturert på følgende måte:

Utvikling i planperioden 2025-2028

Kommunen står foran en stor og nødvendig omstilling. Bakgrunnen for dette blir omtalt både i egne kapitler, og under andre tema. Derfor er det innledningsvis et underkapittel som handler om omstillingsarbeid og langsiktig forpliktende plan. Den langsiktige planen vises gjennom en dynamisk skisse, som vil bli endret underveis i omstillingsprosessen.

Kapitlet omtaler videre grunnleggende forutsetninger for økonomi og tjenesteleveranser, særlig befolkningsprognoser, demografi og skatteinntekter. Deretter omtales kommuneorganisasjonens viktigste ressurser – penger og folk. Her omtales de målene kommunen må ha for å skape en bærekraftig økonomi, og hvilke premisser som legges til grunn for årets budsjett. Kapitlet omtaler også personalforvaltning og kompetanseutvikling, samt mål for sykefravær.

Satsingsområder 2025-2028 med mål

Kapitlet omhandler satsingsområder for planperioden 2025 – 2028, med de målene som er prioritert i perioden. Kapitlet omtaler også ny visualisering (tegning/modell) og tittel. I kapitlet er det formulert 10 overordnede mål, seks satsingsområder, seks hovedmål og 20 delmål. De seks satsingsområdene er tett koblet sammen, men omtales i egne delkapitler. Disse delkapitlene er strukturert med en faglig innledning (kjennetegn), en beskrivelse av nåsituasjonen, og mål for satsingsområdet.

Driftsbudsjett/investeringsbudsjett 2025-2028

Videre følger årsbudsjett for 2025, både drift og investeringer. Kapitlet inneholder også økonomiplan for årene 2025 – 2028, og hvilke konkrete tiltak som legges til grunn for å sikre bærekraftig økonomi. Økonomiplanen blir revidert årlig.

Begrepsforklaringer

Til slutt i dokumentet beskrives inntektssystemet for kommunesektoren, samt viktige begrepsforklaringer.

Kommuneplanens handlingsdel inneholder også flere vedlegg, blant annet grunnlagstall og gebyrhefte.

1.2.1. Kommuneplanens handlingsdel

Kommuneplanens handlingsdel 2025 – 2028 består av:

- Hoveddokument, som inneholder strategi, mål og budsjett
- Gebyrhefte
- Grunnlagstall

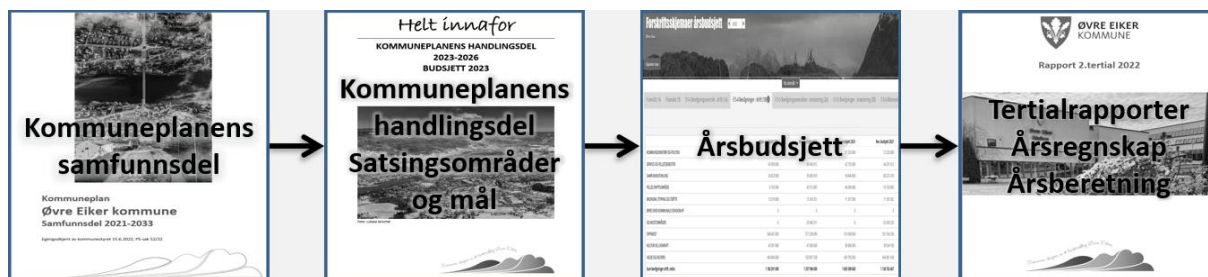
Kommunestyret behandler og vedtar kommuneplanens handlingsdel 2025 – 2028, i sitt møte den 11. desember 24. Vedtaket publiseres i protokollen fra møtet.

1.2.2. Kommuneplan

Kommunestyret vedtok Planstrategi 2020-2023 i mai 2020. Revidert Kommuneplanens samfunnsdel ble vedtatt i juni 2022. Kommuneplanens arealdel har vært på flere høringsrunder. Det er gjenstår én innsigelse vedrørende utforming av ROS-analysen, som må lukkes før planen kan legges frem for kommunestyret til endelig vedtak. Kommunedirektøren jobber for at dette skal skje i løpet av 2024.

Kommunen har etter plan- og bygningsloven [§ 10-1](#) første ledd plikt til å vedta en kommunal planstrategi senest ett år etter at det nye kommunestyret er konstituert, men på grunn av kapasitetsutfordringer er dette arbeidet forsinket. Den nye kommunale planstrategien vil være gjeldende 2024-2027, og vil da erstatte gjeldende planstrategi.

Kommuneplanens handlingsdel er en del av kommuneplanen, som består av samfunnsdel, arealdel og handlingsdel. Handlingsdel, årsbudsjett- og økonomiplan er samme dokument.

1.2.3. KOSTRA

KOSTRA (KOMmune-STat-RApportering) er et nasjonalt informasjonssystem som gir styringsinformasjon om kommunal og fylkeskommunal virksomhet

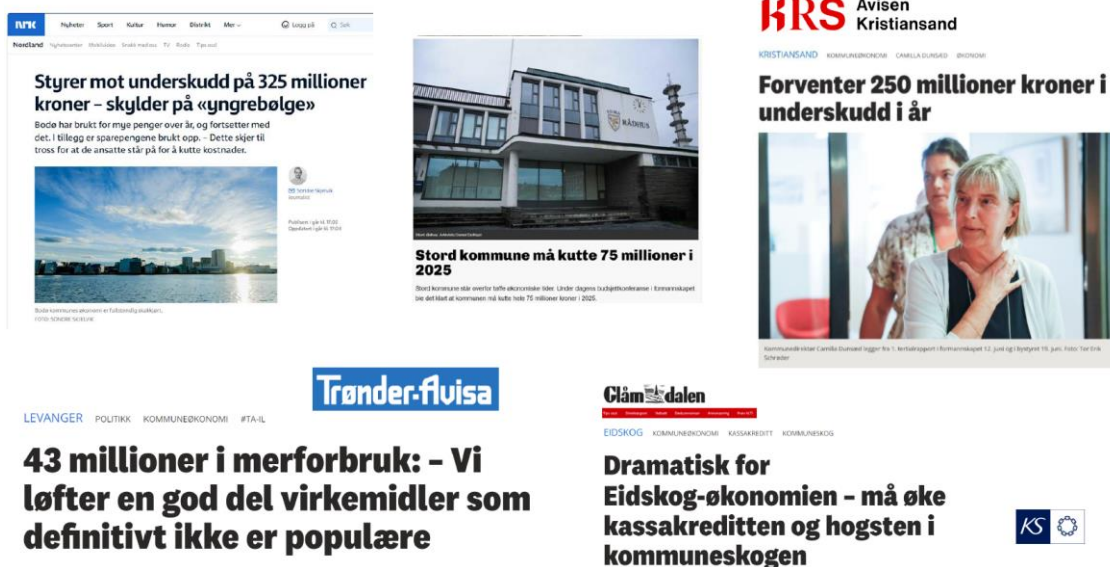
I noen av kapitlene er det benyttet KOSTRA-indikatorer og andre sammenligningstall for å belyse og forklare det som omtales i handlingsdelen. Så langt det er mulig, bruker vi de samme kommunene som sammenligningsgrunnlag. Vi legger til grunn at vi vil sammenligne Øvre Eiker kommune med:

- seg selv over tid
- Kostragruppe 7
- Kostragruppe 9 *
- landet uten Oslo

* Statistisk sentralbyrå (SSB) grupperer sammenlignbare kommuner. Grupperingen baserer seg på kommunenes folkemengde og økonomiske rammebetingelser. Øvre Eiker har i flere år vært plassert i kostragruppe 7, men vil fra neste gang SSB grupperer være plassert i gruppe 9 for mellomstore kommuner med innbyggertall i intervallet 20.000-29.999.

2. UTVIKLING I PLANPERIODEN 2025-2028

2.1. Kommune-Norge varsler om store økonomiske utfordringer

Kilde: Presentasjon KS - Statsbudsjett og den økonomiske situasjonen i kommunesektoren – 15.10.2024

Øvre Eiker er ikke alene om å stå i krevende økonomiske tider. KS presiserer at økonomien gjennom flere år har blitt mer presset i mange kommuner. Engangsinntekter fra skatt har skjult de underliggende utfordringene. Et skifte så man i 2023. Til tross for merskatteinntekter også dette året ble netto driftsresultat betydelig lavere enn anbefalt nivå, og nesten halvparten av kommunene hadde negative resultater.

Presset i kommuneøkonomien har tiltatt ytterligere i 2024. I en undersøkelse som KS gjennomførte i september i år meldte ¾ av kommunene om merforbruk i driften så langt i 2024. Av kommunene med merforbruk meldte 85 prosent om merforbruk innen **pleie og omsorg**. Andre områder med stort merforbruk er **grunnskole** og **sosialtjenester**.

Det er flere årsaker til den voksende økonomiske ubalansen i kommunene. Flere år med høyere prisvekst enn forventet har akkumulert seg til et stadig høyere prisnivå, uten at inntektene er økt tilsvarende. Dette sammen med renteøkningene, har gjort situasjonen svært krevende. Bosetting av flyktninger fra Ukraina har ifølge KS også kostet mer enn anslått. I tillegg har KS i flere år pekt på at behovet for kostnadskrevede velferdstjenester for den yngre delen av befolkningen har vokst sterkere enn befolkningsveksten skulle tilsi.

Nye anslag i Nasjonalbudsjettet trekker også i feil retning for kommuneøkonomien. Kostnadsveksten i 2024 blir høyere enn ventet og merkostnadene til pensjon er oppjustert med hele 2,5 mrd. kroner. Samtidig er skatteanslaget nedjustert. Basert på siste tall for skatteinngangen, virker det imidlertid sannsynlig at skatteinntektene i år blir langt lavere enn anslått i Nasjonalbudsjettet.

2.2. Langsiktig forpliktende plan

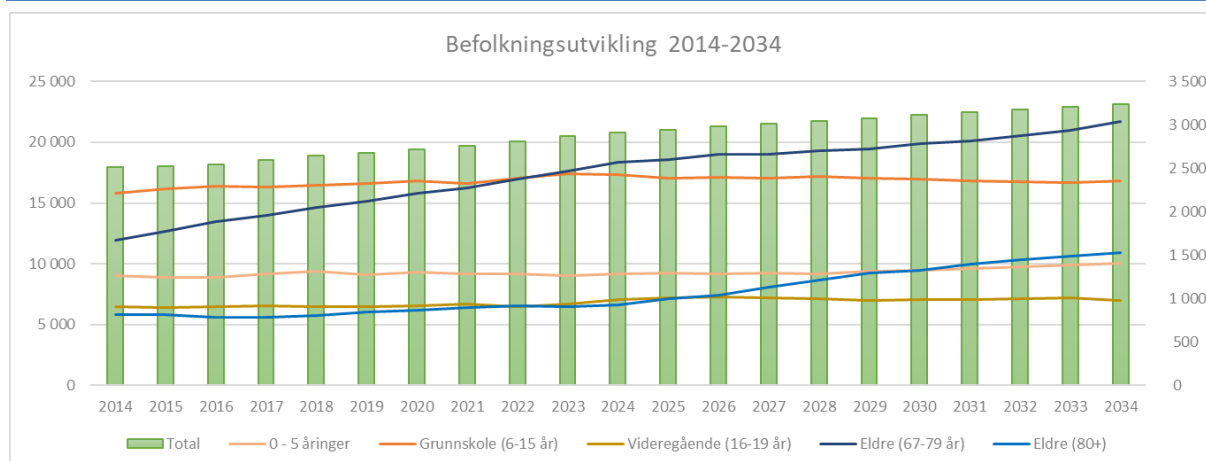
Den økonomiske situasjonen kommunen er i, medfører en reell risiko for oppføring i Robek-registeret (jmf. kommuneloven kapittel 28). Kommuner som oppføres i Robek-registeret må få godkjenning av staten for å gjøre låneopptak og investeringer. I tillegg utarbeider Robek-kommuner en langsiktig forpliktende plan. For kunne bringe kommunens økonomi i balanse, forebygge og unngå oppføring i Robek-registeret, har kommunen på eget initiativ startet arbeidet med en slik langsiktig forpliktende plan.

Den langsiktige forpliktende planen må være dynamisk, slik at den kan justeres underveis i arbeidet. Det er både fordi premissene endrer seg, og fordi kommunen fortløpende iverksetter tiltak. Konkrete tiltak må innarbeides i årsbudsjett- og økonomiplan år for år, og vedtas årlig i kommunestyrets behandling.

*Kjernekommune er en arbeidstittel, som brukes i omstillingsarbeidet i Øvre Eiker kommune. Det innebærer å definere tydelig hva som er kjernen i oppdraget både på kommunenivå og i den enkelte tjeneste. Dette er en del av omstillingsarbeidet som vil pågå i 2025, og videre.

2.3. Befolkningsutvikling

Statistisk Sentralbyrå (SSB) oppdaterer sine befolkningsframskrivninger annen hvert år i juni, senest juni 2024. Kommunen bruker statistikk materialet både som grunnlag for å vurdere hvordan kommuneøkonomien vil utvikle seg, og i arbeidet med budsjett- og økonomiplan. Det er avgjørende at det er tilgjengelig gode framskrivninger, slik at vi får mulighet til å jobbe strategisk og langsiktig, og ikke bare år for år.

	2014	2019	2024	2025	2026	2027	2028	2034
0 - 5 åringer	1 267	1 271	1 286	1 290	1 285	1 297	1 286	1 405
Grunnskole (6-15 år)	2 217	2 327	2 423	2 387	2 398	2 388	2 407	2 356
Videregående (16-19 år)	908	909	987	1 012	1 022	1 013	1 002	981
Voksne (20-66 år)	11 038	11 638	12 582	12 760	12 897	13 024	13 146	13 793
Eldre (67-79 år)	1 670	2 125	2 572	2 602	2 657	2 666	2 702	3 038
Eldre (80+)	819	847	929	994	1 036	1 136	1 212	1 531
Total	17 919	19 117	20 779	21 045	21 295	21 524	21 755	23 104

	2014	2019	2024	2025	2026	2027	2028	2034
0 - 5 åringer	100,0 %	100,3 %	101,5 %	101,8 %	101,4 %	102,4 %	101,5 %	110,9 %
Grunnskole (6-15 år)	100,0 %	105,0 %	109,3 %	107,7 %	108,2 %	107,7 %	108,6 %	106,3 %
Videregående (16-19 år)	100,0 %	100,1 %	108,7 %	111,5 %	112,6 %	111,6 %	110,4 %	108,0 %
Voksne (20-66 år)	100,0 %	105,4 %	114,0 %	115,6 %	116,8 %	118,0 %	119,1 %	125,0 %
Eldre (67-79 år)	100,0 %	127,2 %	154,0 %	155,8 %	159,1 %	159,6 %	161,8 %	181,9 %
Eldre (80+)	100,0 %	103,4 %	113,4 %	121,4 %	126,5 %	138,7 %	148,0 %	186,9 %
Sum innbyggere	100,0 %	106,7 %	116,0 %	117,4 %	118,8 %	120,1 %	121,4 %	128,9 %

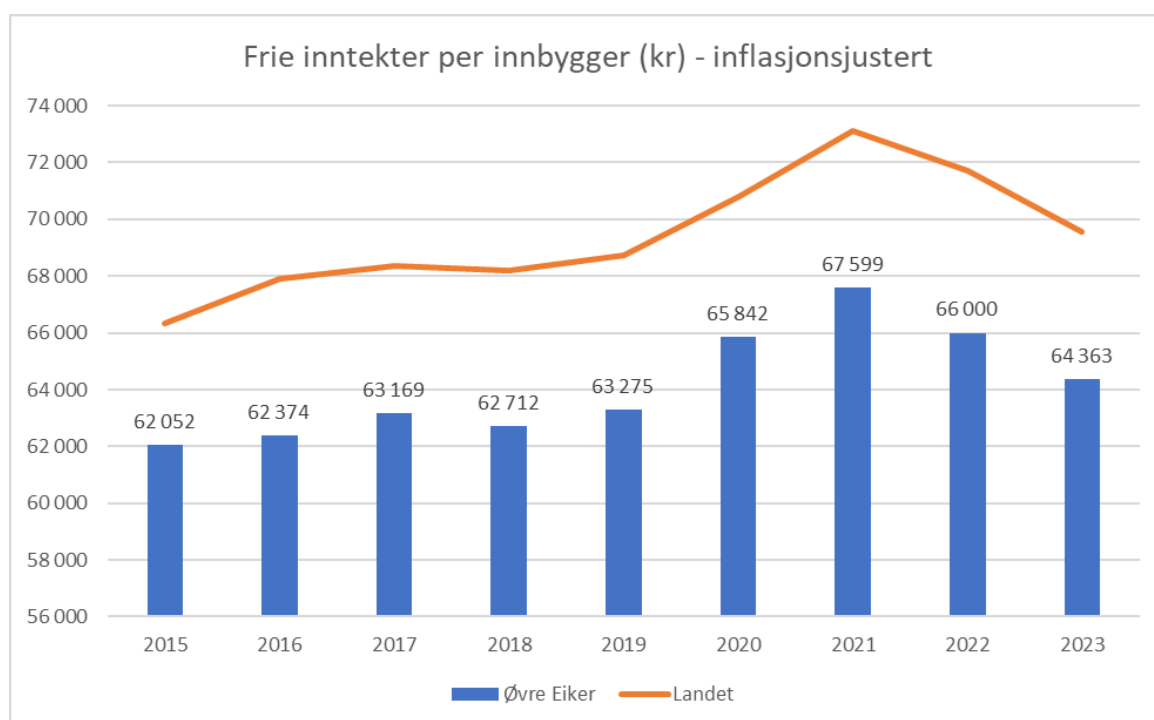
Tabellene over viser utviklingen i innbyggertall frem mot 2034, fordelt på alderssammensetningen i kommunen. Innbyggertallet per 01.01.2024 var 20.779, og kommunen er i vekst. Per 30.06.2024 er innbyggertallet steget til 20.846, som er siste oppdaterte tall når dette dokumentet skrives. Kommunens befolkningsvekst de siste årene, henger i stor grad sammen med at det har ankommet flyktninger fra Ukraina.

Det er forventet at innbyggertallet i kommunen i 2034, vil være minst 25 % høyere enn i 2014. Som det kommer frem av grafen over, er veksten i perioden 2014-2024 størst i de eldre aldersgruppene. Det samme forventes for tiårsperioden 2024-2034. Det er forventet at kommunen i 2034 har nesten dobbelt så mange innbyggere over 80 år, som det var i samme aldersgruppe i 2014 (819 i aldersgruppen i år 2014, og 1531 i aldersgruppen i år 2034).

Frie inntekter i kroner per innbygger

Kommunenes frie inntekter består av skatteinntekter og rammetilskudd og utgjør størsteparten av kommunens inntekter (73% i 2023). Frem til 2021 hadde kommunen meget positiv utvikling i inntektene, mens i årene etter har det vært en negativ tendens. Toppårene 2020-2022 kan til dels knyttes til ekstra rammeoverføringer fra staten tilknyttet Covid.

Dersom Øvre Eiker kommune hadde ligget på landsgjennomsnittet i frie inntekter per innbygger, hadde kommunen hatt 107 millioner kroner mer i inntekter (2023). Befolkningsutvikling og aldersutvikling i kommunen er blant faktorene som har direkte påvirkning på kommunens inntektsgrunnlag. Dette legger igjen grunnlaget for hvilken kvalitet og hvilket omfang vi kan dimensjonere tjenestene på.

Frem mot 2028

Som vist innledningsvis i kapitlet er den forventede utviklingen svakere i de yngre aldersgruppene. Det forventes en relativt flat utvikling for de som går i grunnskolen i perioden 2024-2028.

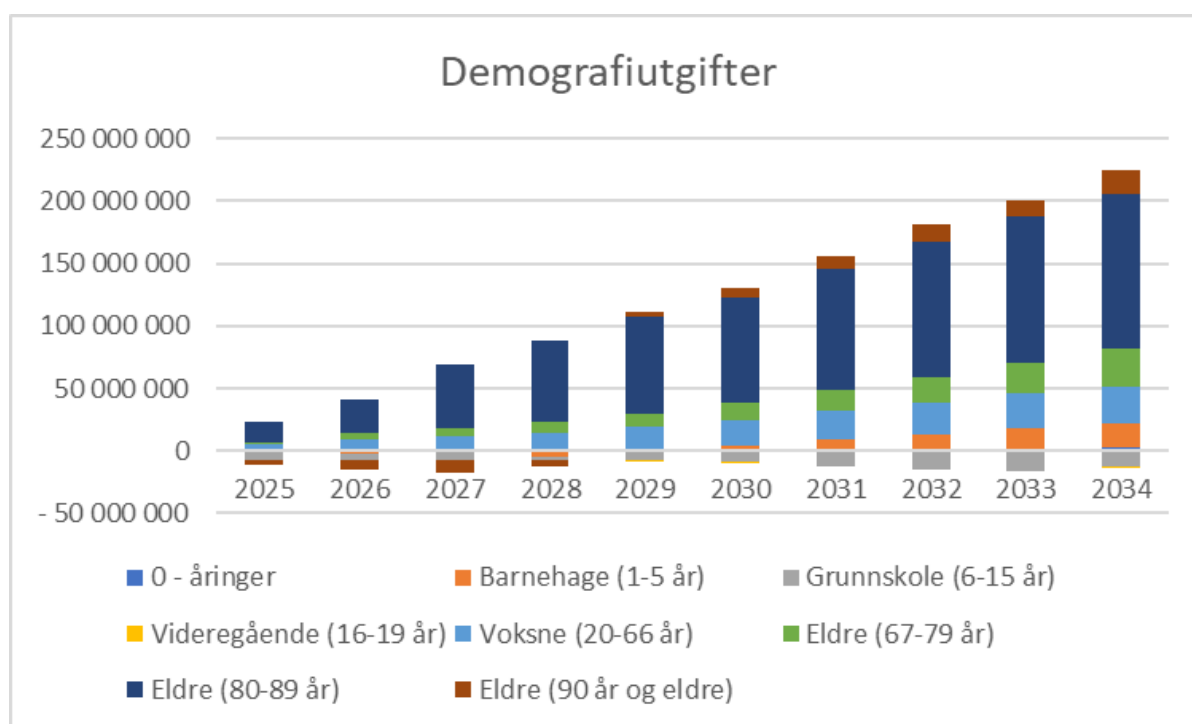
I den voksne del av befolkningen antas en vekst på rundt 4,5 % blant den arbeidende del av befolkningen, mens veksten i aldersgruppen over 67 år forventes å ligge på 12 %. Dette indikerer at gjennomsnittsalderen for befolkningen i kommunen er stigende. Det betyr også at det blir færre innbyggere i arbeid per alderspensjonist. Spesielt i aldersgruppen over 80 år ser man tendensen tydelig, med en økning på mer enn 30% i årene 2024-2028. At trykket på hjemmetjenestene øker, er en indikasjon på at virkeligheten stemmer med prognosene.

Samtidig er en periode med dyrtid, lavere aktivitet i utbygginger (lavere boligbygging), Ukraina-krigen og ustabil geopolitisk situasjon, med på å gjøre prognosene ytterligere usikre.

Antall byggesaker er en indikasjon på utbyggingsaktivitet. Det har vært noe fall i byggesaker, og typen saker viser også lavere aktivitet i nybygging. Antall byggesaker i perioden 1.1.2023 - 4.9.2023 var 344. I samme periode i 2024, var det 298.

Demografiutgifter

Grafen under viser den akkumulerte økonomiske effekten av endring i befolkningsprognosen fra ett år til neste. I beregningen vil basisåret være 2024.

Fra 2024 til 2025 forventes det at rene demografikostnader vil øke med om lag 11 millioner kroner. I hele økonomiplanperioden er det forventet at demografikostnadene vil øke med om lag 75 millioner kroner. De største kostnadsendringene vil komme i økonomiplanperiodens andre halvdel. Med demografikostnader menes de økonomiske utgiftene som oppstår på grunn av endringer i befolkningsstrukturen, f.eks. som følge av aldring av befolkningen, som økte utgifter til pensjoner og helsetjenester, eller endringer i fødselsrater som kan påvirke utdanningssystemet.

Befolkningsutviklingen alene indikerer at en stadig større andel av budsjettet vil måtte brukes til pleie- og omsorgstjenester.

2.4. Kommunens økonomi

Dette er kjennetegn på god økonomi

Statsforvalterens brev fra 11. oktober 2024 "Informasjon om regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025", gir en god beskrivelse av hva som kjennetegner økonomien til kommunesektoren, og mål for en sunn og bærekraftig økonomi:

Kommunene må planlegge sin økonomi under betydelig usikkerhet, da de har begrenset påvirkning på sine rammebetingelser. Kommuneloven setter klare krav til en forsvarlig økonomiforvaltning, samtidig som behovet for tjenester kan synes større enn tilgangen på ressurser.

Av erfaring anbefaler vi at kommunene i budsjett- og økonomiplanarbeidet tar sikte på følgende:

- Netto driftsresultat i budsjett og økonomiplan kan med fordel utgjøre 3 % eller mer av driftsinntektene avhengig av nødvendige avsetninger og investeringer. Bufferer er en nødvendighet for å kunne håndtere svingninger på både inntekts- og utgiftssiden.
- Sammen med et godt driftsresultat bør kommunene også fokusere på sine disponible midler på fond. Fondsmidler er en viktig reserve, som gir mulighet til å møte svingninger i utgifter og inntekter på en kontrollert måte.
- Egenfinansieringsgraden er et viktig bidrag for å styrke kommunenes økonomiske stilling og vi ber derfor kommunene bestrebe seg på å ha den så høy som mulig.
- Langsiktig gjeld må holdes på et forsvarlig nivå. Kommunene må i økonomiplanen synliggjøre en forsvarlig betjening av etablert og planlagt lånegjeld. Vi anbefaler kommunene om å utarbeide oversikter som viser effektene av en renteoppgang på kort og mellomlang sikt. Dette for å skape bevissthet rundt mulige effekter av nivået på lånegjelden.
- Vi oppfordrer kommunene til å ha et bevisst forhold og en mest mulig omforent holdning til hva som må, bør og kan gjøres. Dette gjelder særlig på investeringssiden, hvor vi anbefaler kommunene å utarbeide oversikter med en lengre tidshorisont enn det som kreves i økonomiplanen, for tidlig å kunne fange opp mål-investeringer og konsekvensene av disse. Det fordrer også gode planleggingsverktøy, gode befolkningsprognoser og aktiv bruk av disse.

- Måltallene er et viktig styringsverktøy for kommunene og skal gjenspeile hva som skal til for å oppnå en forsvarlig langsiktig økonomisk utvikling. Det er ikke fasit på hvilke måltall kommunene bør velge og nivået på dem, det viktigste er at de er godt forankret i kommunen og at de styres etter. Disse bør ikke endres for ofte, da det langsiktige perspektivet i økonomien er viktig å ivareta (kilde: Statsforvalterens sitt brev fra 11.10.2024 Informasjon om regjeringens forslag til statsbudsjett for 2025).

Teknisk beregningsutvalg (TBU) anbefaler at netto driftsresultat over tid bør ligge på 1,75%.

De primære formålene med disposisjonsfond er å skjerme tjenestetilbudet for svingninger i inntekter og utgifter, samt å bygge opp egenkapital til fremtidige investeringer. Utvalget vil ikke anbefale et tallfestet nivå for disposisjonsfond, blant annet fordi det anbefalte nivået vil måtte variere over tid mellom kommuner. Utvalget anbefaler at disposisjonsfondet bør være stort nok til at kommunen er i stand til å håndtere midlertidige negative sjokk med en varighet på opptil 2-3 år (kilde: Rapport fra Det tekniske beregningsutvalg for kommunal og fylkeskommunal økonomi, november 2023).

TBU har ikke spesifikke anbefalinger når det kommer til gjeldsgrad, utover at gjeldsgrad og disposisjonsfond må sees i sammenheng. Det kan derfor være et tiltak å bruke midler fra disposisjonsfondet for å redusere gjeldsgraden.

Basert på dette kan vi si at god kommuneøkonomi er kjennetegnet av:

- Netto driftsresultat som over tid ligger på minst 1,75 % av brutto driftsinntekter
- Disposisjonsfond som er stort nok til å møte svingninger og brå endringer i økonomien
- Langsiktig gjeld på forsvarlig nivå, og som ikke presser driftsbudsjettet for mye
- At kommunen har definert hva som er «må, bør og kan-oppgaver»

Nåsituasjon

Med et negativt årsresultat i 2023 på 26,9 mill.kr og en prognose på 70 - 80 millioner kroner i merforbruk i 2024 (før bruk av avdragsfrihet), er kommunens økonomi meget sårbar og sterkt presset. Det er økende behov for, og forventninger til, tjenester innenfor flere områder, mens inntektene ikke står i forhold til behov og forventninger. Det er potensiale for å effektivisere noe, men det er lite grunnlag for å si at merforbruket i hovedsak kan forklares med dårlig styring, eller lav effektivitet.

Kommunebarometeret og kommuneindeksen, tilsier at kommunen drives kostnadseffektivt. I Agenda Kaupangs analyse av Norges best styrte kommuner (Kommuneindeksen) havnet Øvre Eiker kommune på 37.plass i kategorien «mest effektiv» i 2024. Med effektiv kommune ser man på både kostnadsnivå og kvalitetsnivå. På kostnadsindeksen er Øvre Eiker på 32. plass i landet, som betyr at vi driver kostnadseffektivt sammenlignet med de fleste andre kommuner.

Det kan vises til tilsvarende plasseringer fra Kommunebarometeret, der Øvre Eiker kommune havner på 29.plass når det gjelder kostnadsnivå. Når det gjelder hvor god økonomi og finans kommunen har, viser Agenda Kaupangs kommuneindeks og Kommunebarometeret henholdsvis 208. plass og 224. plass, sammenliknet med de øvrige kommunene i landet.

En naturlig konklusjon er derfor at kommunen har relativt dårlig økonomi, men samtidig drifter med et lavt kostnadsnivå totalt sett. Det er likevel noen tjenesteområder som viser et høyere kostnadsnivå enn de fleste andre kommuner. Dette gjelder spesielt barnevernet og sosiale utgifter. Dette betyr ikke automatisk at disse tjenestene styres dårligere enn tilsvarende tjenester i andre kommuner, fordi det også henger sammen med demografi og innbyggernes behov.

Rangering fra Agenda Kaupangs analyse av Norges best styrte kommuner (Kommuneindeksen):

Utvikling siste tre år			
Region	2021	2022	2023
3048 Øvre Eiker			
Rang kommuneindeks	75	66	93
Rang kvalitet	175	196	157
Rang kostnad alle tjenester	25	19	32
Rang finans	179	189	208
Rang effektivitet	36	33	37

Teoretisk innsparingspotensiale – Øvre Eiker sammenlignet med andre:

Tabellen nedenfor viser det teoretiske innsparingspotensialet i kommunen, sammenlignet med andre. Vi har i tabellen sammenlignet oss med noen enkeltkommuner (Lier, Kongsberg), men legger mer vekt på sammenligningen med KOSTRA-gruppe 7 og KOSTRA-gruppe 9. Enkeltkommuner kan være ulikt bygget opp når det gjelder hvor kostnadene belastes i organisasjonen, det vil derfor være mindre feilmargin når vi sammenligner oss med hele KOSTRA-grupper. I tabellen under er Øvre Eiker kommune (ØEK) null, positive tall betyr at den sammenlignbare kommunen driver billigere enn ØEK, mens minus viser at ØEK driver billigere enn sammenlignings kommunene.

Kostnadssted	Lier	Kongsberg	Kostragruppe 07	Kostragruppe 09
Grunnskole	-49,6	-28,4	-38,9	-37,3
Pleie og omsorg	-59,7	-52,1	-5,7	-37,7
Barnevern	33	31,2	16,3	18,4
Barnehage	27,8	-5,7	4,6	6,3
Kommunehelse	15,2	-3,5	1,3	-1
Sosiale tjenester	23,9	25,4	9,9	8,1
Kultur og idrett	-11,5	-46,3	-16,9	-20,5
Plan, kulturminner, natur og nærmiljø	-19,9	-10,1	-3,4	-4
Adm, styring og fellesutgifter	-0,6	27,7	-20,1	-20,6
Andre områder	-14	-28,2	-4,7	-9,7
- Brann og ulykkesvern	0,4	-16	-4,6	-7,8
- Kommunale boliger	-8,4	-1,4	-6,2	-5,8
- Samferdsel	-2,2	-1,3	0,7	4,4
- Næringsforv. og konsesjonskraft	-0,5	-1,2	6,7	1,6
- Landbruk	-1,8	-0,5	2,3	1,8
- Kirke	-1,5	-7,8	-3,7	-3,8
Totalt	-55,5	-90,1	-57,6	-98,1

Sammenligningen ovenfor viser med tydelighet at kommunen drifter svært effektivt på flere områder. Spesielt innenfor grunnskole, pleie og omsorg, kultur og idrett, og administrasjon drifter vi billig sammenlignet med andre. Kongsberg scorer godt på administrasjon, men har organisert administrasjonskostnadene slik at de i stor grad belaster de ulike tjenestene. Det teoretiske innsparingspotensialet ser vi er størst innenfor områdene barnevern, barnehage og sosiale tjenester. Det må samtidig påpekes at teoretisk handlingsrom ikke nødvendigvis er det samme som reelt handlingsrom, men det kan si oss noe om hvilke områder av de kommunale tjenestene vi har utfordringer innenfor. Summen av kriteriene ovenfor viser at kommunen driftes 57,6 millioner kroner billigere enn gjennomsnittet av KG 7, og 98,1 millioner kroner billigere enn gjennomsnittet av KG 9. Konklusjonen viser dermed tydelig at kommunen driftes kostnadseffektivt.

Kommunebarometerets rangering kostnadsnivå

	2019	2020	2021	2022	2023
ENH01 Netto utgifter til grunnskole per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	1	1	1	1	1
ENH02 Netto utgifter til pleie og omsorg per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	48	55	59	65	97
ENH03 Netto utgifter til barnehage per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	67	127	110	103	124
ENH04 Netto utgifter til barnevern per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	165	263	255	205	239
ENH05 Netto utgifter til sosialhjelp per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	82	206	241	233	209
ENH06 Netto utgifter til kommunehelse per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	126	66	116	115	156
ENH07 Netto utgifter til administrasjon per innbygger, korrigert for utgiftsbehovet	36	38	116	76	40

Tabellen over viser netto driftsutgifter til de forskjellige sektorene i perioden 2019 til 2023. Grunnskole driftes billigst i landet i hele perioden. Pleie og omsorg ligger mellom 48. plass og 97. plass (2023). Barnehage lå på 67. plass i 2019 og endte på 124. plass i 2023, endringen skyldes innføring av bemanningsnorm. Barnevern og sosialhjelp ligger rett over 200. plass. Kommunehelse fra 115. plass i 2022 til 156. plass i 2023. Administrasjon ligger kommunen på 40. plass.

Mål for kommuneøkonomien

Det rapporteres månedlig på økonomi og sykefravær. I tertial- og årsmelding vil vi også rapportere på mål. Før 2023 har det vært avviksrapportering på mål og oppdrag. Fra 2023 har det vært statusrapportering, og dette videreføres.

Hovedmål

Kommunen skal ha en bærekraftig økonomi, i samsvar med anbefalingene fra TBU.

Tiltak i planperioden

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Strakstiltak for innsparing	✓			
Utarbeide og iverksette langsiktig plan for omstilling	✓	✓	✓	✓
Engangstiltak og salg av aktiva	✓	✓	✓	✓

Slik vet vi at vi når målet – indikatorer og evaluering

De konkrete målene for å få en bærekraftig økonomi fastsettes i den langsiktige omstillingsplanen, og innarbeides hvert år i budsjett- og økonomiplan. Det er ikke realistisk å budsjettere med driftsoverskudd i 2025, men målet er å oppnå dette så raskt som mulig. Måloppnåelse vil være en del av tertial- og årsmelding.

Finansielle nøkkeltall

	Ikke akseptabelt	Laveste akseptable resultat	Ønsket resultat	Resultat 2020	Resultat 2021	Resultat 2022	Resultat 2023
Netto driftsresultat	<0,5 %	0,5%-1,75%	>1,75%	0,2 %	2,5 %	1,9 %	-1,5 %
Disposisjonsfond	<5%	5%-7%	>7%	6,3 %	7,8 %	9,3 %	7,1 %
Gjeldsgrad	>100%	75%-100%	<75%	73,8 %	67,7 %	80,0 %	95,1 %

Etter kommuneloven er kommunene pålagt å ha måltall for den økonomiske utviklingen og skal søke å oppnå disse gjennom aktive tiltak. Kommunen har selv valgt å definere nivået slik vist i tabell ovenfor. Minimum to av de finansielle måltallene bør være på laveste akseptable resultat eller ønsket nivå samtidig. Disse rapporteres på ved årsslutt når KOSTRA - tallene legges frem.

Øvre Eiker kommune har noen utfordringer knyttet til de finansielle måltallene:

- Kommunen har lave frie inntekter, som beskrevet i kap. 2.3.
- Relativt små fondsavsetninger.
- Høy og økende gjeld som følge av investeringer.

Det er viktige indikatorer når det er snakk om økonomisk bærekraft for kommunen.

Investeringene som er foretatt vil medføre at husleie for å betale renter og avdrag i Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF legger større og større beslag på de frie inntektene. Spesielt slår dette ut fra 2025 når ny barneskole på Loesmoen og ny svømmehall står ferdig. Dette synliggjøres i tabellen under seksjon Felles driftsområde.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat viser hvilke midler som ikke er benyttet i driftsregnskapet, og som gjenstår til bruk for avsetninger og evt. overføring til investeringer.

Øvre Eiker kommune hadde i 2023 et negativt netto driftsresultat på 1,5 %. I 2024 er prognosen et negativt driftsresultat på over 63 mill. kr., som tilsvarer -3,4 %. I hele planperioden budsjetteres det med netto driftsresultat mellom -0,8 % og 0,3 %, som er langt under anbefalt nivå.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	0,2 %	2,5 %	1,9 %	-1,5 %	-3,4 %	-0,8 %	-0,9 %	0,5 %	0,3 %

Kommunen har frem til 2022 hatt flere år med positivt netto driftsresultat, men dette endret seg fra 2023 som følge av økte demografikostnader, svakere skatteinngang, økt gjeldsgrad og økt rentenivå.

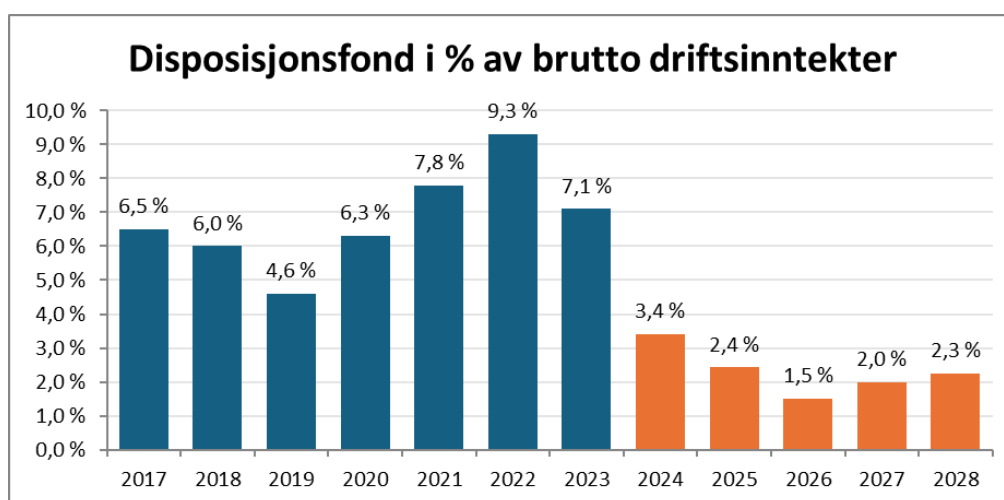
Disposisjonsfond

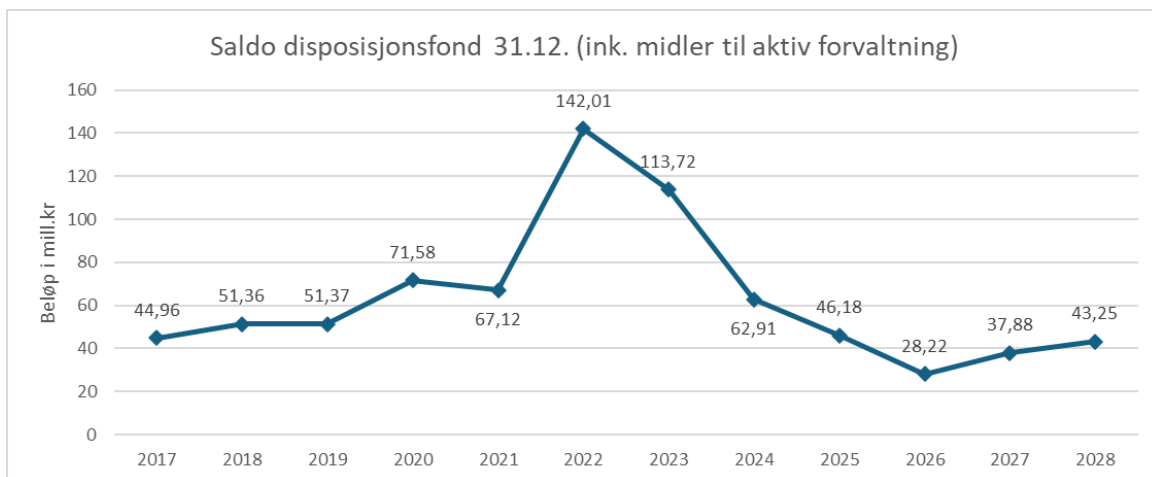
Disposisjonsfond av en viss størrelse er viktig for å kunne egenfinansiere investeringer og håndtere uforutsette utgifter. Nettopp fordi dette er formålet med disposisjonsfondet, kan det være hensiktsmessig å finansiere enkelttiltak og håndtere ekstraordinære hendelser med fondet. Det at vi må bruke av fondet for å dekke inn merforbruk og saldere budsjettet, er imidlertid en veldig tydelig indikasjon på en usunn og lite bærekraftig økonomi.

Ved utgangen av 2024 har Øvre Eiker kommune et disposisjonsfond på 3,5 % av brutto driftsinntekter. Dette er en svekkelse på 52,9 millioner kr fra 2023. Gjennomsnittet i KOSTRA-gruppa 7 og 9 var i 2023 like på 11,4 %, mens det for landet uten Oslo var et gjennomsnitt på 13,4 %. Prognosen for 2024 vil gi en ytterligere svekkelse av disposisjonsfondet til kommunen, da over 50 mill. kr. vil måtte brukes for å balansere årsregnskapet.

Disposisjonsfondet benyttes til å forskuttere spillemidler og momsrefusjon. Det som fremstilles er disposisjonsfond fritt i drift (118 mill.kr. ved utgangen av 2023). Investeringsfond fritt, som ved årsslutt 2023 utgjorde 45mill.kr., fremkommer ikke i grafen, men er likevel disponible midler til å bruke på investeringer. Når kommunen forskutterer spillemidler finansieres dette ved bruk av disposisjonsfond, mens når tilbakebetalingen kommer føres dette på investeringsfond pga. regelverket.

I planperioden 2025-2028 er det foreslått å egenfinansiere flere investeringsprosjekter, og egenkapitaltilskuddet til KLP, ved bruk av investeringsfond fritt. Totalt utgjør dette 34 mill.kr. i fireårsperioden.

Netto lånegjeld

Indikatoren viser netto lånegjeld i kroner per innbygger, for kommunekonsernet. Netto lånegjeld er definert som langsiktig gjeld (eksklusive pensjonsforpliktelser) fratrukket totale utlån og ubrukte lånemidler.

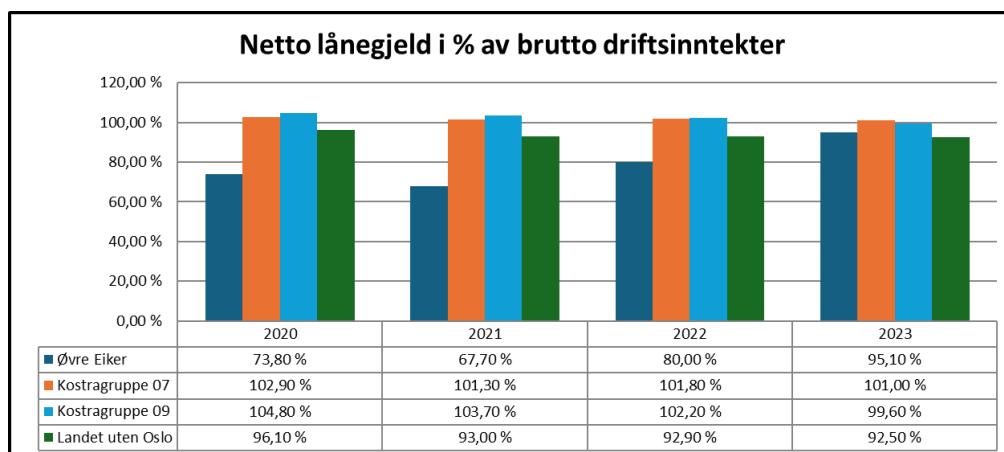
Netto lånegjeld i kr. pr. innbygger	2019	2020	2021	2022	2023
Øvre Eiker	55 849	56 946	56 167	68 845	85 627
Kostragruppe 07	84 097	89 021	93 838	98 585	102 972
Kostragruppe 09	85 644	92 204	97 138	99 237	101 977
Landet uten Oslo	80 940	86 359	90 340	94 244	98 206
Landet	76 520	82 082	86 267	90 653	95 635

Øvre Eiker kommune hadde pr. 31.12.2023 en netto lånegjeld pr. innbygger på 85 627,- kroner, som innebærer en kraftig økning de siste to årene. Før 2021 var tallet stabilt på 55.000-56.000,- kroner pr innbygger i en årrekke. Mye av økningen fra 2021 til 2022 er innlemmingen av Eiker omsorgsbygg i Øvre Eiker kommunale eiendom, da med tilhørende gjeld.

Det er ventet at tallet fra 2024 og fremover vil ligge i overkant av 110 000 kr.

Indikatoren hensyntar ikke hvor stor andel av gjelden som er renterisiko for kommunen, og hvor stor andel som finansieres gjennom betaling fra innbyggere (vann- og avløpsgebyr, leie av boliger etc.).

I 2021 var 57 % av lånegjelden definert som netto lånegjeld (gjeld fratrukket boliglån, startlån og selvkost), i 2024 er denne 50 %. Netto lånegjeld har fra 2021 til 2024 økt med 65%. Dette vil på sikt ikke være bærekraftig for en kommune med lite disposisjonsfond og svakt driftsresultat.

Ved utgangen av 2023 utgjorde netto lånegjeld 95,1 % av brutto driftsinntekter, noe som er opp fra 2020 med 21,3 prosentpoeng. I samme periode reduserte landet utenom Oslo 3,6 prosentpoeng. I 2024 forventes denne å være 121 % og 124 % i slutten av perioden. Dette henger sammen med økte vann og avløpsinvesteringer, samt ny barneskole og svømmehall.

Kommunal økonomisk bærekraft (KØB)

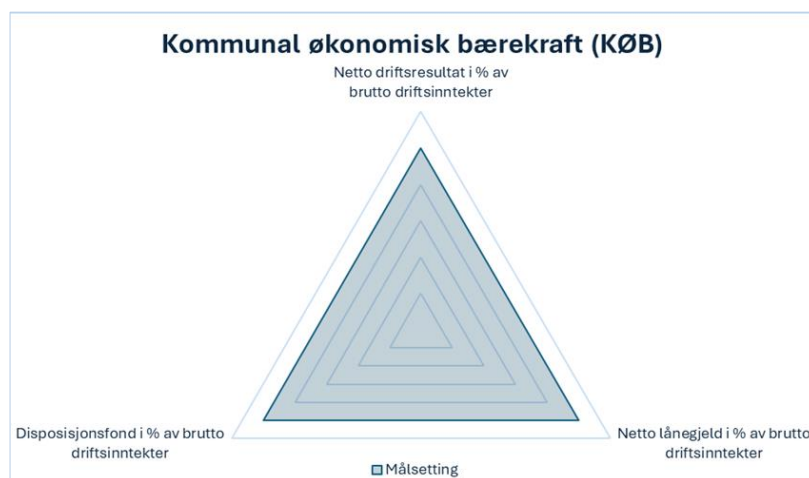
[Film om KØB-modellen](https://www.youtube.com/watch?v=llFPeBde0Vc) (https://www.youtube.com/watch?v=llFPeBde0Vc)

I 2016 inngikk Rana kommune et forskningssamarbeid med Nord Universitet med tanke på å utvikle modellen for kommunal økonomisk bærekraft.

Målet med KØB-Modellen er å formidle økonomisk handlingsrom på en måte som er vanskelig å misforstå.

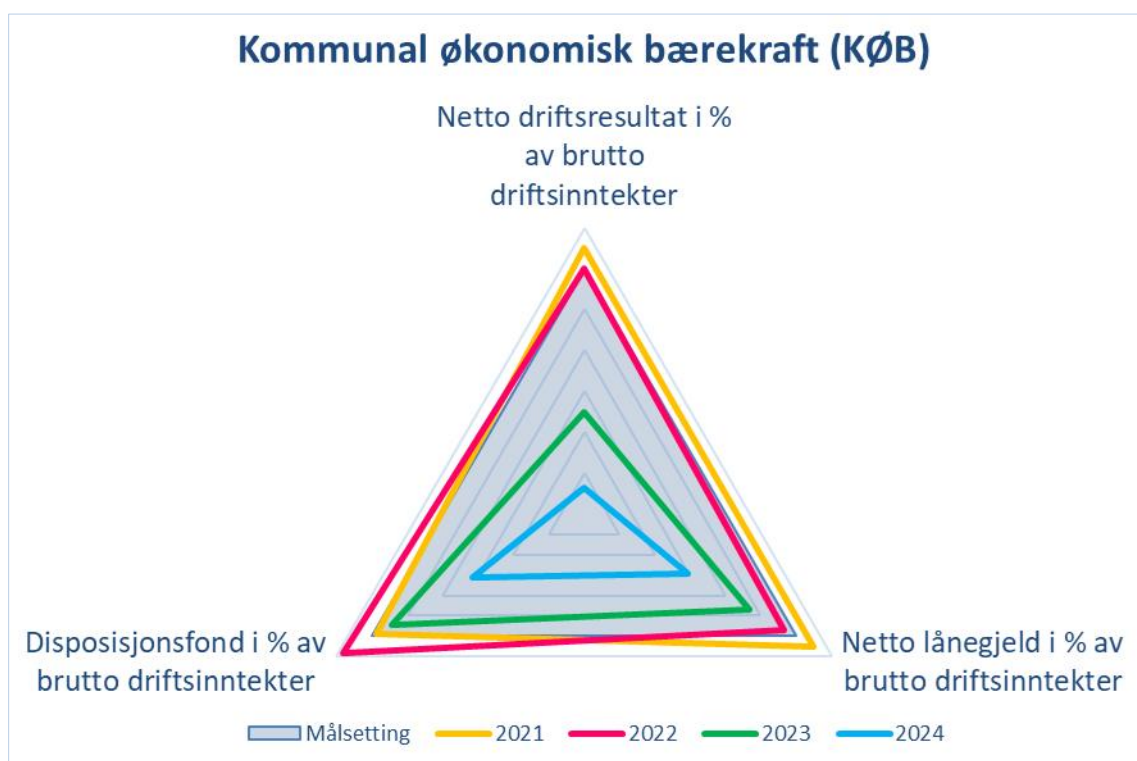
Handlingsregelen for bærekraft tar utgangspunkt i riksrevisjonens undersøkelse i 2013 av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning. Riksrevisjonen sier at en kommune må se gjeldsnivå, driftsresultat og disposisjonsfond i en sammenheng når de vurderer økonomisk bærekraft.

Modellen tar utgangspunkt i at økonomisk bærekraft opprettholdes når gjeldsnivået er 75 prosent av inntektene eller lavere og at disposisjonsfondet er 8 prosent av driftsinntektene eller høyere, samtidig som driftsresultatet er 2 prosent. Dersom gjeldsnivået er høyere enn 75 prosent eller

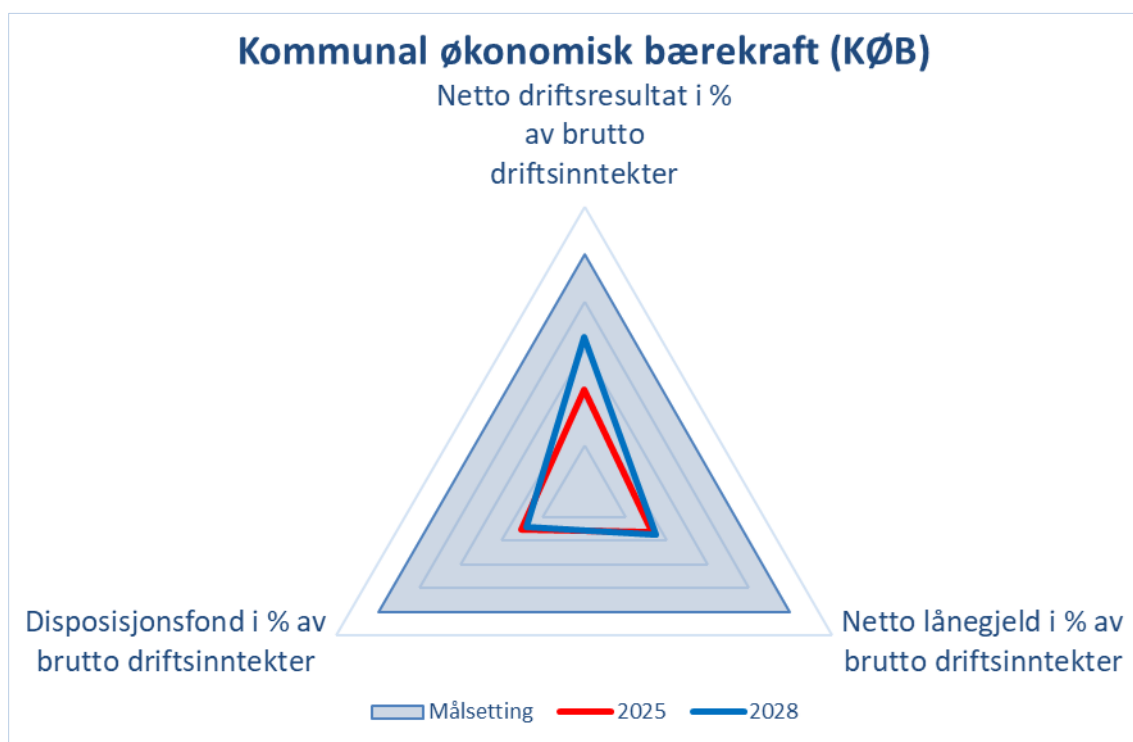
disposisjonsfondet er lavere enn 8 prosent må driftsresultatet settes høyere enn 2 prosent. Nivået på driftsresultatet må settes høyere enn 2 prosent inntil gjeldsnivået er 75 prosent eller lavere og disposisjonsfondet er 8 prosent eller høyere. Når disse forholdene er på plass og de økonomiske forhold er i balanse, kan driftsresultatet settes ned til 2 prosent. Driftsresultatet settes høyere enn 2 prosent for å nå nivået for bærekraft. Jo høyere en setter driftsresultatet jo forttere vil en nå nivået for bærekraft.

Tidsperspektivet for netto driftsresultat er ettårig, og nivået bør være så høyt for å ta høyde for uforutsette hendelser som dukker opp ilt et år. Disposisjonsfond ser vi over en 4 årsperiode (handlingsplan) og bør være stort nok til å komme seg gjennom omstillinger og svingninger i økonomien. Lånegjelden ser vi gjerne over 20-40 år, som henger sammen med investeringer og låneopptak.

Den økonomiske bærekraften i Øvre Eiker kommune er lav og har vært det over tid. I perioden 2015 – 2024 er det kun i 2021 at kommunen har et positivt bærekrafts-avvik. Kommunen har sjelden klart å levere et driftsresultat over 2 prosent. I 2023 er det negativt, og det kommer det også til å bli i 2024. Disposisjonsfondet er fallende fra en topp i 2022 på 9,3 %, og dette henger sammen med negative driftsresultater. Grunnet lavt driftsresultat og disposisjonsfond har kommunen vært nødt til å ha en lånegjeld under 75%. Gjeldsgraden i kommunen er nå sterkt stigende og vil være ca. 121 % etter 2024.

Grunnet den høye gjeldsgraden og et svært lavt disposisjonsfond, må driftsresultat være høyere enn 2 % for å nå nivået for bærekraft. Kommunen har ikke midler til uforutsette hendelser og er svært sårbar for svingninger i økonomien. Den høye gjeldsgraden binder opp mye av midlene i driften. Handlingsrommet til kommunen er på et minimumsnivå. Kommunens økonomiske bærekraft i planperioden er meget lav. Kommunen har ved utgangen av perioden lånegjeld på 124 %, disposisjonsfondet er nede på 2,3%. Netto driftsresultat er negativt de to første årene og ligger på 0,3% i 2028.

2.5. Budsjettpremisser

Budsjettpremisser er de forutsetningene som er lagt til grunn for beregninger i budsjettet. Det vil si at vi legger inn tall, basert på den kunnskapen vi har når budsjettet legges. Eksempel på budsjettpremisser, kan være forventet befolkningsvekst, antall årsverk, antall flyktninger, pensjonspremie, etc.

Budsjettpremisser er ikke standardisert, slik at hver kommune selv legger inn budsjettpremisser for sin kommune. Det er ikke formulert budsjettpremisser som dekker hele kommunens virksomhet. Vi har særlig fokusert på de områdene der det er store regnskapsmessige avvik i 2024, som får stor betydning for inntekter, og som er knyttet til satsingsområder og mål i handlingsdelen.

Følgende er lagt til grunn for 2025:

Premiss 2025	Verdi
Befolkningsvekst i kommunen	1,3 %
Gjennomsnitt årsverk i kommunen	1 225
Skatteinngang i andel av landsgjennomsnitt etter inntektsutjevning	95,2 %
Samlet sykefravær i kommunen	9,65 %
Sum vedtakstimer BPA/PA	1 830
Sum kostnad - eksternt kjøpte plasser	46,5 mill
Barnevernsplasseringer ekskl. akutte og frivillige	45
Refusjon for særlig ressurskrevende tjenester	67 mill
Pensjonskostnader	107,4 mill
Lønns- og prisvekst (kommunal deflator)	4,1 %
Energikostnader	21,1 mill
Nye bosatte flyktninger	60
Sum kostnader til sosialhjelpsutbetaling	48 mill
Arbeidsledighet	216
Husleiekostnader	172 mill
Rentekostnad konsern fratrukket selvkost, startlån og boliger	50,65 mill
Gjennomsnitt rentesats låneportefølje kommune fratrukket startlån	4,2 %
Andel investeringskostnader finansiert ved bruk av investeringsfond fritt	42 %

Befolkningsvekst i kommunen

Befolkningsveksten er utførlig forklart i kap. 2.3. I denne sammenheng er det viktig å påpeke at budsjettpremiss ikke er det samme som mål/måloppnåelse. Premisset reflekterer hva som er lagt til grunn i kommunens inntektsgrunnlag for 2025, og påvirker dermed budsjettet direkte.

Gjennomsnitt årsverk i kommunen

Premisset reflekterer faktiske årsverk i 2024 med anslag på de siste tre månedene, justert for de endringene vi vet om i 2025 inkludert innsparingskrav. Gjennomsnittet måles ved å se på antall årsverk hver periodeslutt og regne gjennomsnitt av disse ved årsslutt.

Skatteinngang i andel av landsgjennomsnitt etter inntektsutjevning

Omlegging av inntektssystemet gir en garanti for minimum 95% av landsgjennomsnittet for alle kommuner som omfordeles via inntektsutjevningen. Kommunens skatteinngang utgjør i dag 88,5% av landsgjennomsnittet. Med utgangspunkt i dette, vil kommunen bli løftet til ca. 95,2% i 2025. Premisset som er lagt til grunn reflekterer dette og er det som ligger til grunn for beregning av skatt og inntektsutjevning for kommunen i 2025.

Samlet sykefravær i kommunen

Premisset er i utgangspunktet det nivået som var i 2023 og er forventet i 2024. Samtidig er dette langt over det som er målet, og sannsynligvis må man komme seg under premisset på flere tjenestesteder for å klare de ulike innsparingstiltakene. Men i utgangspunktet justeres rammene til driftsnivået man har i 2024 som da inkluderer det sykefraværet som har vært. Her er det også veldig ulik effekt av sykefravær ut fra hvor fraværet er, så et premiss som er vanskelig å sette to streker under svaret på.

Sum vedtakstimer BPA/PA

Antall personer med ordningen brukerstyrt personlig assistanse har vært stabil over flere år, men antall timer i ordningen har økt. Forventer 2024-nivået videreføres i 2025, korrigert for to ordninger. Premisset er at det ikke er vekst i ordningene for 2025.

Sum kostnad - eksternt kjøpte plasser

Kostnader tilknyttet kjøp fra private og statlige foretak til personer som har behov for somatiske eller psykiatriske tjenester som kommunen mangler tilbud til. Premisset er netto kostnader som betyr fratrukket refusjon for særlig ressurskrevende tjenester.

Barnevernsplasseringer ekskl. akutte og frivillige

Fagområdet er arbeidskrevende, og medfører normalt store økonomiske konsekvenser. Antallet i premisset er plasseringer som ikke er i nettverk, fosterhjem el., men kjøp fra Bufetat. Premisset reflekterer 2024-nivået.

Refusjon for særlig ressurskrevende tjenester

Kommuner som yter særlig ressurskrevende helse- og omsorgstjenester til enkeltmottakere, kan søke om delvis refusjon av direkte lønnsutgifter knyttet til disse tjenestene. Dette er et supplement til kommunens frie inntekter. Kommunen foretar hvert år en beregning av dette. I 2025 innføres en ny inntektsmodell for alle kommuner og da endres tilskuddsordning for ressurskrevende tjenester. Det knytter seg noe usikkerhet til hvordan det vil slå ut for kommunen, men store endringer forventes ikke og premisset er basert på 2023 refusjon med korrigeringer for lønns- og prisvekst og nye innslagspunkt.

Pensjonskostnader

Pensjonskassenes prognoser for 2025 er lagt til grunn for beregning av pensjonspremie, pensjonskostnad, premieavvik og amortisering av premieavvik. Kommunen har to pensjonsleverandører; Statens Pensjonskasse (SPK) for pedagogisk personell og KLP for resten av arbeidstakerne fordelt på sykepleier ordningen og fellesordningen. Det forutsettes benyttet 9 millioner kroner av premiefondet for dekning av pensjonskostnaden. Denne bruken av premiefond er knyttet til ekstraordinære midler som ble tilført i 2021 etter overgang til ny pensjonsordning. Dette er midler som vil være brukt opp i løpet av de neste 2 årene. Pensjonskostnadene fra 2024 til 2025 øker lite, men ny AFP ordning er ikke inne i 2025 tallene. I revidert nasjonalbudsjett (RNB) vil det bli lagt frem kostnader knyttet til ny AFP ordning og kostnadsnivå på denne i 2025. Det forventes at de økte kostnadene dekkes fullt ut av staten via endringer i RNB.

Lønns- og prisvekst (kommunal deflator)

Deflator er et teknisk begrep som skal uttrykke summen av lønns- og prisvekst. For 2025 er kommunal deflator anslått til 4,1 %, mens lønnsveksten isolert er anslått til 4,5 %. Alle seksjoner er kompensert med forventet pris- og lønnsvekst (deflator) 4,1 %.

Energikostnader

Premisset er satt til 10% lavere enn gjennomsnitt av siste 3 år. Til grunn for vurderingen av premisset, ligger det at det de siste årene er foretatt flere investeringer i energibesparende tiltak, som f.eks brønner på rådhuset og ny, energieffektiv skole og svømmehall. Premisset er også veldig avhengig av været og hvor kald vinteren blir og prisnivået på strøm.

Nye bosatte flyktninger

Antall flyktninger er et viktig premiss for budsjettet. For hver flyktning kommunen mottar, mottas også et integreringstilskudd. På den annen side belastes kommunen gjennom økte behov i flere tjenester. Det vil derfor være et viktig premiss å følge med på. Temaet er kommentert ytterligere under kapittel 4.1.3. sentrale inntekter.

Sum kostnader til sosialhjelpsutbetaling

Økonomisk sosialhjelp er en midlertidig økonomisk støtte som skal dekke nødvendige utgifter til å leve og bo. Kostnaden har de siste årene økt grunnet et stort antall flyktninger som er bosatt i kommunen. I 2025 forventes kostnaden å avta med 2 millioner fra 2024 nivået grunnet færre flyktninger kommende år.

Arbeidsledighet

Arbeidsledigheten har i flere år ligget stabilt på godt under 200 personer, mens i 2024 har tallet steget til over 200. Tallet i seg selv er ikke på noen måte faretruende høyt, men det kan indikere at:

- andel skatteyttere i kommunen er lavere enn den kunne vært
- kostnader til stønader til livsopphold kan øke
- større andel av våre innbyggere står i fare for å leve i utenforskap

Premisset reflekterer gjennomsnittlig antall arbeidsledige januar-september 2024.

Husleiekostnader

Basert på husleiemodellen med Øvre Eiker kommunale eiendom og eksterne husleier er det beregnet at husleiekostnadene totalt for kommunen vil bli ca. 172 millioner kroner i 2025. Dette ligger til grunn for premisset og er en vesentlig økning fra 2024.

Rentekostnader konsern fratrukket selvkost, startlån og boliger

Rentekostnaden som er knyttet til det som defineres som handlingsregelen og betegnes som netto lånegjeld. Premisset er det som ligger til grunn i grafen i kapittel 5.1. handlingsregel for låneopptak.

Gjennomsnitt rentesats låneportefølje kommune fratrukket startlån

Dette er samlet gjennomsnittsrente for 2025 for hele porteføljen til kommunen (ikke eiendomsforetaket), fratrukket startlån som gjennomsnittsrente for hele året.

I økonomiplanperioden er budsjettrentene fra Kommunalbanken lagt til grunn. Det gjøres en beregning på rentekostnad på hvert enkelt lån kommunen har med gjeldende renteaftaler. Eksisterende lån beregnes med faktiske rentebetingelser og anslag på fremtidig rentebane. Nye lån (simulerte låneopptak) legges inn med 3mnd Nibor med 0,6 påslag med låneopptak 1.februar. Rentenivået påvirker i særlig grad utviklingen i gebyrer innen selvkostområdene, men også husleien som kommunen må betale til Øvre Eiker kommunale eiendom KF. Rentenivået på selvkostområdene er regulert i forskrift og følger 5-år swap rente med 0,5 påslag.

Andel investeringskostnader finansiert ved bruk av investeringsfond fritt

For å redusere låneopptaket er det foreslått at en del av investeringene i kommunen som ikke er selvkost, finansieres ved bruk av investeringsfond fritt. Bl.a. egenkapitaltilskuddet til KLP, investering i kirker og flere mindre investeringer i kommunen. I hovedsak er det Vei og park sine investeringer som foreslås finansiert med lån. Samlet foreslås det at over 40% av investeringskostnadene finansieres ved bruk av fond. Dette premisset er viktig for å holde låneopptaket på et lavest mulig nivå.

Andre relevante punkter for budsjettet

Driftsvolum 2025

Budsjettrammene for seksjonene i 2025 tar utgangspunkt i opprinnelig budsjett for 2024, korrigert for vedtak fattet i økonomiplan 2024-2027 og vedtak fattet i kommunestyret gjennom året med varig effekt. Rammene justeres deretter med endringer i tjenestevolum (demografi), lønns- og prisvekst, tekniske justeringer, endringer fra statsbudsjettet, samt nye tiltak og innsparing. Detaljert informasjon om endring i rammene er gitt under hver seksjon.

Nettorammer

Seksjonenes budsjetter vedtas på nettoramme (utgifter-inntekter=nettoramme). For seksjonene betyr dette at de har ansvaret for den totale disponeringen av ressurser sett opp mot måloppnåelsen. Netto ramme benyttes fordi det skal gi et handlingsrom med tanke på virkemiddelbruk, men fasthet med tanke på mål.

2.6. Risiko- og sårbarhetsanalyse

Risiko og sårbarhetsanalyse budsjett og økonomiplan 2025-2028		Høy risiko	Moderat risiko	Lav risiko
Skatteinntekter	<p>Risiko: De endelige skatteinntektene for 2025 er ikke kjent før i januar 2026. KS-modellen for beregning av skatteinntekter benyttes i budsjettet og det benyttes et forsiktig anslag. Det er lagt til grunn skatteinntekter på samme nivå (88,5% av landsgjennomsnittet) som per 2.tertial 2024. Det er likevel en risiko for at skatteinngangen for landet blir lavere enn antatt. I tillegg vil endringer i arbeidsledigheten og befolkningsutviklingen påvirke skatteinngangen.</p> <p>Tiltak: Nøktern budsjettering. Fokus på næringsliv/flere arbeidsplasser og boligutvikling.</p>			
Rammetilskudd	<p>Risiko: Rammetilskuddet gis som et rent innbyggertilskudd og med en korrigering av ulikt utgiftsbehov basert på demografiske og sosioøkonomiske kjennetegn ved befolkningen. Treffsikkerheten til inntektssystemet kan diskuteres, men fastslått inntektsnivå for det enkelte år er det ikke knyttet særlig risiko til.</p>			
Inntektsutjevning	<p>Risiko: Øvre Eiker kommune har en prognose på skatteinntekter på 88,5% av landsgjennomsnittet, etter inntektsutjevning løftes vi til 95,2% av landsgjennomsnittet på inntekt. Landet ligger på 100%. Utgiftsbehovet er beregnet til 99,6% av landsgjennomsnittet. En viss risiko da dette henger sammen med skatteinntektene til landet.</p>			
Finansinntekter	<p>Risiko: Over mange år har det vært en meravkastning sammenlignet med budsjett. I 2022 var det negativ avkastning. I 2024 er prognosen positiv avkastning. En urolig verden med stigende renter gjør at det likevel er knyttet risiko til finansinntektene. Avkastningen på plasserte midler budsjetteres derfor forsiktig. Det er også en faktor at likviditeten er så svak i kommunen at man kan bli nødt til å realisere noe av den investerte kapitalen.</p>			
Finanskostnader og rentekostnader	<p>Risiko: Kommunen har hatt store lånefinansierte investeringer i kommunale formålsbygg de siste årene og også noen planlagt i neste tiårsperioden. Flere av prosjektene ble vedtatt da det lå et lavere rentenivå til grunn enn det gjør i dag. Dette og evt. nye investeringer vil påvirke kommunens evne til å betjene renter og avdrag betydelig, og den finansielle risikoen vil følgelig bli mer utsatt. Budsjettet har lagt til grunn Kommunalbanken sin prognose for renteutvikling og kommunens rentebetingelse på eksisterende lån og nye lån med flytende rente. Avvik fra denne prognosen utgjør også en risiko.</p> <p>Tiltak: Investeringsnivå på et minimum og salg av aktiva for å redusere gjeld.</p>			

Risiko og sårbarhetsanalyse budsjett og økonomiplan 2025-2028		Høy risiko	Moderat risiko	Lav risiko
Energikostnader	<p>Risiko: Budsjettpremisset er satt til 10% lavere enn gjennomsnitt av siste 3 år fordi det de siste årene er foretatt flere investeringer i energibesparende tiltak, som f.eks brønner på rådhuset og ny, energieffektiv skole og svømmehall. Gevinstrealisering fra de energibesparende tiltakene og uforutsigbare kraftpriser utgjør en risiko.</p> <p>Tiltak: Fokus på smart energibruk</p>			
Utbytte	<p>Risiko: Øvre Eiker kommune har 3 selskaper (Vardar, Eiker Eiendomsutvikling og Eiker Energi) som det kan forventes utbytte fra. Vardar og Eiker Energi er i energibransjen hvor det er varierende kraftpriser som kan påvirke utbyttemulighetene.</p>			
Pensjonskostnader	<p>Risiko: Det forutsettes benyttet 9 millioner kroner av premiefondet for dekning av pensjonskostnaden. Dette er midler som vil være brukt opp i løpet av de neste 2 årene. Pensjonskostnadene fra 2024 til 2025 øker lite, men ny AFP ordning er ikke inne i 2025 tallene. I revidert nasjonalbudsjett (RNB) vil det bli lagt frem kostnader knyttet til ny AFP ordning og kostnadsnivå på denne i 2025. Det forventes at de økte kostnadene dekkes fullt ut av staten via endringer i RNB.</p>			
Sykefravær	<p>Risiko: Sykefraværet forsetter å være høyt og er i størrelsesorden 9-10%. Dette utgjør en stor kostnad for organisasjonen, i form av redusert kvalitet på tjenestene, vikarutgifter og en personlig kostnad for den enkelte. Krevende økonomi og omstilling kan også påvirke sykefraværet i negativ retning. Sykefravær anses derfor som en stor økonomisk risiko for kommunen.</p> <p>Tiltak: Fokus på sykefraværsoppfølging, god dialog med organisasjonene og medarbeiderne gjennom omstillingsprosessen.</p>			
Befolkningsvekst	<p>Risiko: En av bærebjelkene i strategien for å kunne investere og ha et økonomisk handlingsrom er en moderat til sterk befolkningsvekst. Om dette ikke lykkes vil både forutsetningene for investeringene til dels falle bort og evnen til å bære investeringene reduseres. Befolkningsvekst i 2. tertial 2024 vært meget lav, men tidligere år har vist en vekst i siste kvartal. Budsjettpremiss for 2025 er 1,3% vekst. Det er usikkerhet knyttet til dette.</p> <p>Tiltak: Fokus på næringsliv/flere arbeidsplasser og boligutvikling.</p>			
Demografi	<p>Risiko: Endringen i befolkningssammensetningen går raskt og det betyr at det må allokeres midler til helse og omsorg, samtidig som oppvekstsektoren må vokse saktere. Dette er svært krevende og utgjør en risiko hvis en ikke klarer å ta nødvendige grep raskt nok.</p> <p>Tiltak: Dyptgripende omstillingsarbeid</p>			

Risiko og sårbarhetsanalyse budsjett og økonomiplan 2025-2028		Høy risiko	Moderat risiko	Lav risiko
Kostnader ressurskrevende tjenester	<p>Risiko: Store behov hos ressurskrevende enkeltbrukere binder opp driftsbudsjettet. Kostnadene forbundet med tjenester til ressurskrevende brukere har over tid hatt en kraftig vekst. Brukere over 67 år dekkes ikke av statlige refusjoner og innslagspunktet for refusjoner fortsetter å stige mer enn deflator. Dette utgjør en stadig større risiko.</p> <p>Tiltak: Stramme inn portvaktfunksjonen - strammere vedtak og påvirke sentrale myndigheter, hvis mulig.</p>			
Nye statlige krav uten fullfinansiering	<p>Risiko: Regjeringen og Stortinget har over mange år varslet at det ikke er rom for økte offentlige utgifter og at kommunesektoren må innovere og prioritere for å skaffe seg et økonomisk handlingsrom. Nye krav fra staten sammen med manglende finansiering anses som en økonomisk risiko.</p> <p>Tiltak: Påvirke sentrale myndigheter</p>			
Likviditet	<p>Risiko: Likviditeten i kommunen er utfordrende, og bankinnskuddet er i det store og hele ubrukte lånemidler som skal benyttes til investeringsprosjekter. Med budsjettet merforbruk i 2025 og 2026 øker utfordringen og det blir nødvendig å benytte seg av kassekreditt i større grad enn i 2024.</p> <p>Tiltak: Arbeid med omstilling, innsparingstiltak fortsetter med full styrke for å bedre likviditeten.</p>			
Uforutsette kostnader	<p>Risiko: Kommunen har ikke budsjetterte midler til uforutsette kostnader og er svært sårbar for svingninger i økonomien.</p> <p>Tiltak: Arbeid med omstilling, innsparingstiltak fortsetter med full styrke</p>			
Eiertilskudd	<p>Risiko: Dyrtid påvirker også selskaper og samarbeid kommunen er en del av. Dette kan utløse behov for ekstraordinære utbetalinger. Et eksempel, er DRBV som har forhåndsvarslet behov for ekstra eiertilskudd i 2025. Dette kommer som en egen sak i løpet av 2025. Dette er ikke tatt høyde for i budsjettet siden beløpet er ukjent.</p> <p>Tiltak: Arbeid med omstilling, innsparingstiltak fortsetter med full styrke for å øke det økonomiske handlingsrommet.</p>			
Resultat 2024	<p>Risiko: Budsjettet tar utgangspunkt i årsprognosen for 2024 basert på 2.tertial rapporteringen. Et dårligere resultat i 2024 enn prognosen vil øke kostnadsnivået inn i 2025 uten at dette er tatt høyde for i budsjettet.</p> <p>Tiltak: Identifisere evt. tiltak nødvendig hvis 2024 ser ut til å bli dårligere enn prognosen fra 2.tertial.</p>			

Risiko og sårbarhetsanalyse budsjett og økonomiplan 2025-2028		Høy risiko	Moderat risiko	Lav risiko
Disposisjonsfond	<p>Risiko: Siden det budsjetteres med et merforbruk i 2025 og 2026 vil dette tære på disposisjonsfondet til et kritisk lavt nivå på 28 mill. kr ved utgangen av 2026. Et vesentlig merforbruk utover det som er budsjettet vil tømme disposisjonsfondet.</p> <p>Tiltak: Kommunedirektøren implementerer en iverksettelsesplan, som i større grad skal sikre at budsjettet følges. Obligatorisk økonomikurs for alle ledere gjennomføres. Arbeid med omstilling, innsparingstiltak fortsetter med full styrke for å øke det økonomiske handlingsrommet.</p>			
Kostnader til sosialhjelpsutbetaling	<p>Risiko: Sosialhjelpsutbetalinger har økt kraftig de to siste årene. Det er ikke budsjettet med videre økning. Det legges til grunn en forventning om flere flyktninger i jobb, og mottak av færre flyktninger.</p> <p>Tiltak: Fokus på norskopplæring og målrettede tiltak for å få folk i arbeid.</p>			
Barnevern-plasseringer	<p>Risiko: Kjøp av barnevernplasseringer har økt noe i 2024 og er meget kostbare og til dels uforutsigbare, f.eks som følge av mottak av flyktninger. Det er ikke budsjettet med ytterligere økt omfang av barnevernplasseringer.</p> <p>Tiltak: Fokus på forebyggende tjenester.</p>			
Mottak av flyktninger	<p>Risiko: Mottak av flyktninger påvirker både befolkningsveksten, kostnadene og organisering av tjenestene. Integreringstilskuddet fra staten dekker kun delvis kostnadene forbundet med mottak av flyktninger. Mottak av flere og/eller mer vanskeligstilte flyktninger enn budsjettet utgjør en risiko.</p> <p>Tiltak: En trinnvis reduksjon av antall mottatte flyktninger.</p>			
Husleiekostnader	<p>Risiko: Økte investeringer i formålsbygg av eiendomsforetaket utover det som er lagt til grunn i budsjettet vil gi økte driftskostnader/husleiekostnader.</p> <p>Tiltak: Begrense foretakets investeringer, arealeffektivisering og avvikling av ekstern husleie.</p>			
Årsverk	<p>Risiko: Lønnskostnadene er kommunens største utgiftspost. Det er budsjettet med reduksjon av lønnsbudsjettet. Dette vil utfordre tjenesteproduksjonen og presset for å øke med flere årsverk vil trolig være stort.</p> <p>Tiltak: Fortsette med Sentralt tilsetningsutvalg (STU) og implementere en konkret iverksettelsesplan for å redusere antall årsverk.</p>			

Risiko og sårbarhetsanalyse budsjett og økonomiplan 2025-2028		Høy risiko	Moderat risiko	Lav risiko
Vedtakter BPA	<p>Risiko: Antall personer med ordningen brukerstyrt personlig assistanse har vært stabil over flere år, men antall timer i ordningen har økt. Forventer 2024-nivået videreføres i 2025 med nedjustering for to ordninger som reduseres/avvikles. Budsjettpremisset er at det ikke er vekst i ordningene for 2025.</p> <p>Tiltak: Stramme inn portvaktfunksjonen - strammere vedtak og dermed kostnader i hjemmetjenester, BPA, med videre.</p>			
Kostnad kjøp eksterne institusjonsplasser helse og velferd	<p>Risiko: Kjøp av eksterne institusjonsplasser er meget kostnadsdrivende. Økning av eksterne kjøp er derfor en risiko.</p> <p>Tiltak: Benytte egen kapasitet (bygg, personell og kompetanse) best mulig før eksterne kjøp iverksettes. Begrense og avvikle kostnadsdrivende eksterne kjøp av heldøgns pleie og omsorg når det er hensiktsmessig, forsvarlig og rimeligere ordninger kan gjennomføres i egen regi.</p>			
Økonomistyring og budsjett disiplin	<p>Risiko: Stramme budsjetter og krevende prioriteringer utfordrer lederne og deres økonomistyring.</p> <p>Tiltak: Kommunedirektøren implementerer en iverksettingsplan, som i større grad skal sikre at budsjettet følges. Obligatorisk økonomikurs for alle ledere gjennomføres. Arbeid med omstilling og innsparingstiltak fortsetter med full styrke for å øke det økonomiske handlingsrommet.</p>			

Risiko- og sårbarhetsanalysen må leses i en kontekst hvor Øvre Eiker kommune ikke opererer i et vakuum, men i et samfunn med andre kommuner, bedrifter, organisasjoner o.s.v. I tillegg påvirkes kommunen av nasjonale og internasjonale hendelser. Isolert sett viser ROS analysen at sannsynligheten for alvorlige økonomiske tilbakeslag er høy og konsekvensene likeså. Utover det som allerede er nevnt i tabellen, er det helt nødvendig med følgende risikodempende tiltak:

Risikoreduserende elementer

- Nøktern pengebruk, god økonomistyring og budsjett disiplin over tid.
- Forsterket vekt på virksomhetsstyring, innsparingstiltak og omstilling med varig effekt.
- Måltrettede tiltak for verdiskaping og effektivisering.
- Utnytte kommunens fortrinn med en sentral plassering, med tanke på et stort bo- og arbeidsmarked.
- Godt samarbeid mellom administrasjon og folkevalgte.
- Godt samarbeid med de ansattes organisasjoner og vernetjenesten.
- Transparent organisasjon med korte linjer.

2.7. Kommunens ansatte – personalforvaltning

Dette er kjennetegn på god personalforvaltning

For å få løst det samlede oppdraget, er kommunen avhengig av ansatte som kan utføre. Kommunen er en stor organisasjon med over 1200 årsverk, og langt flere med et ansattforhold. Kommunen har med dette også en viktig rolle som arbeidsgiver, og er en stor virksomhet og arbeidsplass i lokalsamfunnet. Våre ansatte er en betydelig kilde til verdiskaping.

Personalforvaltning handler om forvaltning av personalet knyttet til alle oppgaver som skal utføres, i samsvar med gjeldende lov- og avtaleverk. Det handler altså om hvordan vi som arbeidsgiver disponerer de folka vi har, hvem som løser hvilke oppgaver, og hvordan vi sørger for at vi har den kompetansen vi trenger nå og fremover. God personalforvaltning handler om å rekruttere, ansette, lære opp, utvikle, motivere, belønne og beholde ansatte.

Personalforvaltning handler både om ledelse og administrasjon. Vi trenger gode systemer, prosedyrer og rutiner for rekrutteringsprosesser, time- og vaktplaner, lønnsutbetalinger o.s.v. Samtidig er det viktig at vi har ledere som sørger for at vi på best mulig måte anvender den kompetansen som den enkelte ansatte og organisasjonen har. Personalforvaltning og ledelse handler også om verdier og relasjoner.

Strategisk kompetanseplan i Øvre Eiker legger kompetansebegrepet til Linda Lai til grunn. I Lais modell er kompetanse forstått som evner, holdninger, kunnskaper og ferdigheter. I Øvre Eiker knytter vi både kompetanse og ledelse til mestringsbegrepet.

Arbeidslivet er i endring, og behovet for å tenke nytt om kompetanse og kompetanseutvikling øker. For Øvre Eiker kommune er det viktig å rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere med rett kompetanse. Dette er en forutsetning for organisasjonens evne til fornyelse av tjenester og arbeidsformer, og om vi er beredt til å møte fremtidige behov og samfunnsutvikling. Riktig kompetanse på rett plass, til rett tid, er avgjørende. Godt partssamarbeid lokalt, og god dialog mellom leder og medarbeidere, er viktig for å lykkes med å utvikle kompetanse i virksomhetene, og hos hver enkelt medarbeider.

Det er viktig for kommunen som arbeidsgiver at medarbeidere er på jobb. Høyt sykefravær gjør det vanskelig å løse oppdraget, og trekker mye av kommunens ressurser. Sykefravær er også uttrykk for at noe er krevende for den enkelte medarbeider, enten på jobb, eller på andre arenaer. God personalforvaltning innebærer også å bruke alle tilgjengelige virkemidler som kan ha effekt, slik at flest mulig ansatte er på jobb den tiden som tilsettingsforholdet tilsier.

Modell fra «Strategisk kompetansestyring» av Linda Lai fra Agenda Kaupang:

Kilde: Basert på "Strategisk kompetansestyring" av Linda Lai og oppsett fra Agenda Kaupang.

Basert på dette kan vi si at god personalforvaltning er kjennetegnet av:

- Å sørge for at vi har den kompetansen vi trenger for å løse oppdraget
- Administrative systemer som gjør det lett å fordele og plassere oppgaver og myndighet
- Ledelse som gjør at kompetansen anvendes best mulig
- Personalpolitikk som legger vekt på verdier og relasjoner

Nåsituasjon

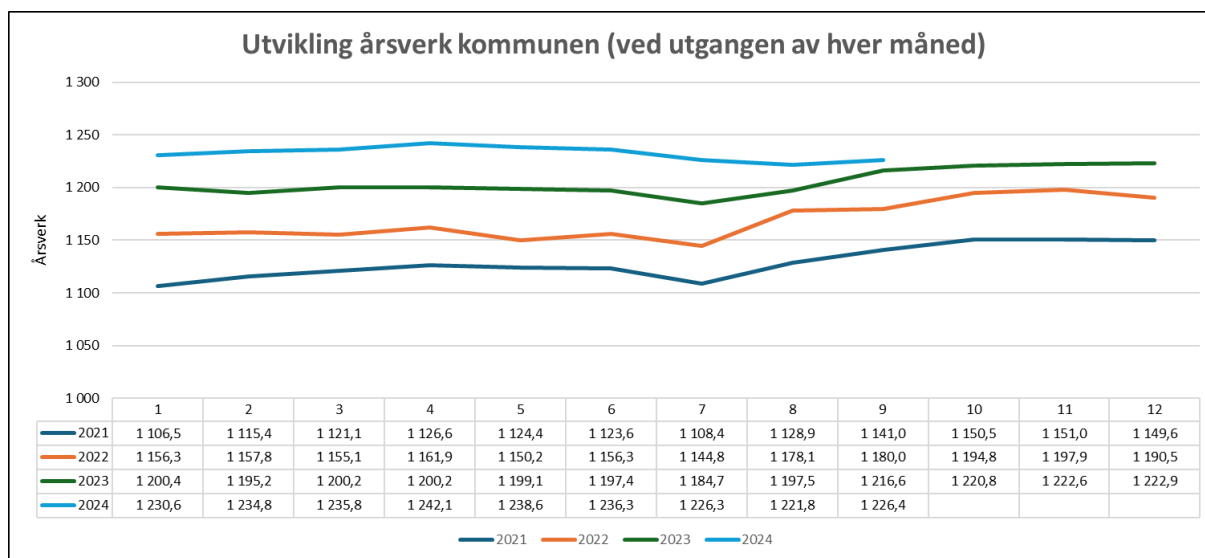
Vår kommune har et sykefravær som over lang tid har ligget på det gjennomsnittlige nivået for sykefravær i kommunesektoren, ca. 10 prosent, med noen årstidsvariasjoner. Forskere peker på at det er ulike grunner til sykefravær i de ulike bransjene i kommunene. Den ene er at kvinner, uansett yrke og tilknytning til arbeidslivet, har høyere sykefravær enn menn. Kanskje er noe av forklaringen helsefaktorer knyttet til kjønn. Grad av autonomi og emosjonell belastning varierer dessuten fra sektor til sektor. God ledelse, godt arbeidsmiljø og forebygging er viktig for å unngå fravær. Tett oppfølging av sykemeldte og eventuell avvikling av arbeidsforhold når det foreligger arbeidsevneavklaring, er viktig for å få ned sykefraværet og bedre kommunens økonomi.

Pr. 30.9.2024: har Øvre Eiker 1226,4 årsverk fordelt på 1467 ansatte. Årsverkene er fordelt slik mellom seksjonene:

Seksjon	Årsverk
KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK	4,0
SERVICE OG FELLESTJENESTER	23,7
KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING	49,8
ØKONOMI, STYRING OG STØTTE	20,8
ØVRE EIKER KOMMUNALE EIENDOM KF	51,2
SELVKOSTOMRÅDER	25,9
OPPVEKST	549,0
HELSE OG VELFERD	502,0
Totalt	1226,4

Antallet årsverk i kommunen har økt de siste årene, fra 1106 årsverk ved inngangen til 2021 til 1226 årsverk i september 2024. Dette tilsvarer en økning på 10,8 prosent. Utviklingen av årsverk har flatet ut i 2024, fra 1223 ved inngangen av året, til 1222 ved utgangen av 2. tertial. Det er holdt igjen årsverk i 2024 ved tilsetningsstopp, men ingen av disse får umiddelbar effekt. Kommunedirektøren vedtok i september at tilsetningsstopp gjelder på ubestemt tid. Kommunedirektøren besluttet også i oktober 24, at alle ansatte må være forberedt på å få endringer i oppgaveporteføljen.

Det er viktig å nevne at kommunen også har hatt befolkningsvekst, slik at det også har blitt flere tjenestemottakere.

Utvikling av årsverk er nærmere omtalt i 2.tertialmelding 2024 i PS 56/2024.

Kommunen bruker programmet Webcruiter i rekrutteringsarbeid, og dette gir mulighet for god innsikt i rekrutteringsprosesser og respons i arbeidsmarkedet. Det er varierende antall søkere til de stillingene som lyses ut, og for noen stillinger er det svært mange søkere. Både datamateriale og meldinger fra ledere, viser at det er noe kompetanse som er særlig etterspurt, og der vi konkurrerer med andre arbeidsgivere.

Kommunen har fastsatt i sin lønnspolitikk, at kommunen ikke skal være lønnsledende. Sammenlignet med lønn i andre kommuner, ser vi likevel at vi heller ikke er i nederste del av skalaen.

Kommunen har i stor grad den riktige kompetansen for å løse det samlede oppdraget. I årene som kommer, vil det likevel være behov for både å utvikle kompetansen til de medarbeiderne vi har, og rekruttere ny kompetanse. Kommunen har en strategisk kompetanseplan, vedtatt 11. mai 2023, PS 54/2023.

Øvre Eiker kommune har mestringsledelse som overordnet ledelsesfilosofi, og har hatt dette i nærmere 10 år. Dette er i stor grad basert på Linda Lais forskning på ledelse, og KS sin 10-FAKTOR medarbeiderundersøkelse. I boken 10-FAKTOR fra 2022 står det blant annet følgende om mestringsorienterte ledere:

“Mestringsorienterte ledere er gode til å gi både retning, mening og individuell oppmerksomhet.»

Hovedmål

Kommunen har en personalforvaltning som gjør oss til en attraktiv arbeidsplass.

Delmål personalforvaltning

RPe1 - Høy nærværsfaktor – samlet sykefravær under 8 prosent.

Sykefraværet i kommunen endte på 9,65% i 2023. Hittil i 2024 (pr. september) er sykefraværet på 9,32%, samme periode i 2023 var på 9,29%. Dette er på nivå med andre kommuner, men likevel et høyt fravær. Det er stor forskjell på sykefraværsprosenten i seksjonene og tjenestene, uten at det er mulig å fastslå sikkert hva som er forklaringen på det. Sykefraværet steg under Covid, men har ikke gått ned til nivået før Covid. Fraværet de første ni månedene i 2024 ligger 1,2 prosentpoeng høyere enn gjennomsnittet for 2014-2019 i samme periode. Høyt sykefravær er tapte ressurser, og gir direkte kostnader i form av f.eks. vikarer, overtid o.s.v. For noen av de sykemeldte, er sykemelding eneste løsning. I mange tilfeller kan det være mulig å redusere sykefraværet, helt eller delvis. Det er valgt et realistisk mål for sykefraværet. Dette kan justeres i planperioden. Hvert tjenestested setter årlige sykefraværstall i arbeidet med tjenestens HMS-plan.

RPe2 Kommunen har kompetanse som gjør oss i stand til å løse det samlede oppdraget, nå og fremover

Våre ansatte er vår viktigste ressurs i arbeidet med å levere gode tjenester til innbyggerne. Ansatte og ledere må jobbe aktivt med å iverksette kommunens vedtatte strategier og mål. Kommunens økonomiske situasjon krever at alle medarbeidere i organisasjonen, uavhengig av tjenestested eller nivå, må bidra i omstillingsarbeidet. Arbeidet med kontinuerlig forbedring må styrkes, og vi må jobbe med langsiktig strategisk utvikling av organisasjonen.

Ansatte og ledere må sammen arbeide med tiltak som organisering, effektivisering av drift, nye arbeidsmetoder, arbeids- og oppgavefordeling, riktig bruk av kompetanse og gode systemer for kompetanseutvikling og kompetansedeling. Vi kommer til å trenge både fagkompetanse, og kompetanse for omstilling og innovasjon. Resiliens hos ansatte blir en viktig kompetanse – det å klare å løse oppgaver også med vanskelige rammebetingelser. Særlig viktig blir det at vi klarer å løse oppgaver sammen, uavhengig av hvor i organisasjonen vi har formell tilhørighet (hvilken leder man rapporterer til).

For å lykkes med endring og omstilling i Øvre Eiker kommune i årene fremover, vil det være viktig at vi fortsetter å legge vekt på og utvikle mestringsorienterte ledere. Et godt samarbeid med fagforeningene og vernetjenesten er en av flere forutsetninger for å lykkes.

Tiltak i planperioden

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Bruke kommunens medarbeiderplakat og lederplakat, og øvrige strategier og mål aktivt i omstillingsarbeidet	✓	✓	✓	✓
Helhetlig gjennomgang av kommunens organisering og struktur	✓	✓	✓	
Kontinuerlig arbeid med omstilling og endringsarbeid, både for ledere og medarbeidere - endring i drift- og kjerneoppgaver, prioritering og avklaring av hva som er riktig kvalitet	✓	✓	✓	✓
Økt lederstøtte. Opplæring i endringsarbeid, effektivisering og digitalisering og endring av drift og kjerneoppgaver	✓	✓	✓	✓
Fortsette å bruke samtaleverktøyet Inflow24 i leder- og medarbeiderutvikling	✓	✓	✓	✓
Ledere og medarbeidere må være beredt til å mestre påregnelig endringer i arbeidslivet og livet, og utvikle endringskompetanse.	✓	✓	✓	✓
Gjennomføre og kontinuerlig følge opp 10-FAKTOR medarbeiderundersøkelse og jobbe målrettet med resultatene på alle tjenestesteder - undersøkelsen gjennomføres hvert tredje år, neste gang i 2026	✓	✓	✓	✓
Innarbeide kommunens strategier for kompetanse i alle stillingsutlysninger, slik at vi søker etter den kompetansen vi trenger	✓	✓	✓	✓

Slik vet vi at vi når målet – indikatorer og evaluering

- Redusert sykefravær i samsvar med fastsatt måltall
- Nye arbeidsmetoder er faktisk tatt i bruk
- Antall årsverk stagnerer eller har svak vekst, selv om antallet innbyggere øker, eller demografiendringer følger prognosene
- Vi får mer enn én kvalifisert søker til utlyste stillinger
- Vi lykkes med å ansette folk med den kompetansen vi etterspør
- Vi klarer å beholde ansatte med riktig fagkompetanse, holdninger, ferdigheter, kunnskaper og evner

3. SATSINGSOMRÅDER 2025 – 2028 MED MÅL

Kommuneplanens handlingsdel har i en del år hatt fire hovedstrategier, som er endret i år. Endringen representerer en videreutvikling, og er ikke et brudd med tidligere versjoner. Begrunnelsen for endringen kommer frem i delkapitlene som omhandler satsingsområdene. Kommunens visjon, *Sammen skaper vi et livskraftig Øvre Eiker*, tar vi med oss videre. Visjonen formidler verdier som er viktig for kommunen, og uttrykker samtidig hvordan vi vil jobbe for å nå målene vi setter oss.

Tittelen på kommuneplanens handlingsdel 2025 – 2028, er *Beredt for framtida*. Det er seks likestilte satsingsområder:

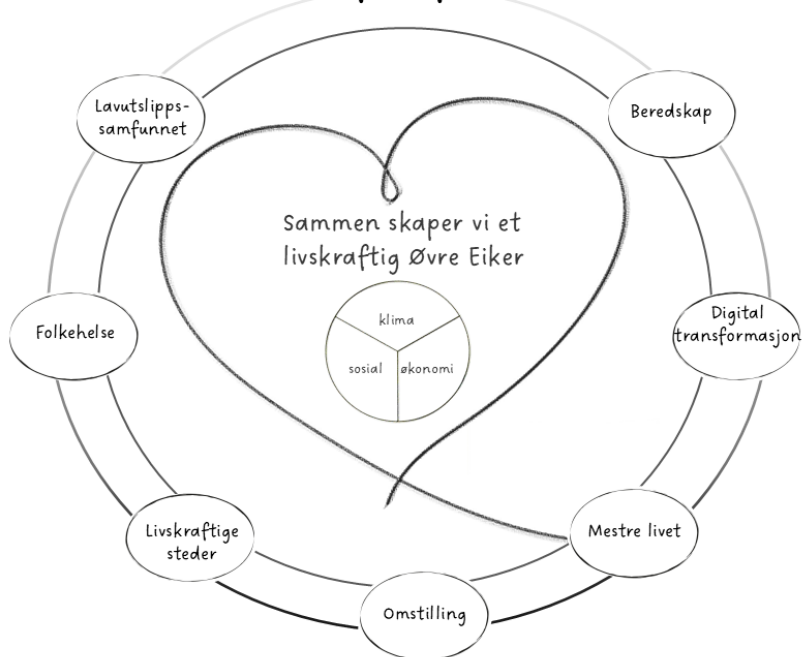
1. Beredskap
2. Folkehelse
3. Lavutslippssamfunnet
4. Mestre livet
5. Digital transformasjon
6. Livskraftige steder

Mål og delmål er sortert ut fra satsingsområder, men mange av målene kan knyttes til flere av satsingsområdene, slik at alle målene påvirker hverandre. Dette er vist i modellen (tegningen) under. Kommunens visjon utgjør sentrum og hjertet i modellen.

Kommunen står foran et stort omstillingsarbeid, og dette er også vist i modellen.

Den grunnleggende ideen bak FNs bærekraftsmål anvender vi også, som betyr at det må være balanse mellom hensynet til klima og miljø, mennesker og det sosiale, og en økonomi som kan bære over tid. Det innebærer å tenke «trippel bunnlinje» i alt vi gjør.

Beredt for framtida

Kommuneplanens handlingsdel er en del av den samlede kommuneplanen, som består av samfunnsdel, arealdel og handlingsdel. Dette er grunnen til at det står lite om fysisk stedsutvikling- og arealplanlegging i dette dokumentet. Det er både fordi det ikke er nødvendig å gjenta det som står i samfunnsdelen og arealdelen, og fordi vi vil ha utfyllende planer, unngå for mange gjentakelser og motstrid, og effektivisere plansystemet. De sosiale faktorene i stedsutvikling er tatt med i de seks satsingsområdene.

3.1. Overordnede mål for Øvre Eiker kommune

Øvre Eiker skal fortsatt være en vekstkommune - det er forutsetningen for utvikling av lokalsamfunnet, stedene og tjenestene. De overordnede målene kan forstås som de store ambisjonene for kommunen. Satsingsområder, hovedmål og delmål skal underbygge ambisjonene.

Overordnede mål for perioden 2025 – 2028, er at Øvre Eiker kommune har:

- Befolkningsvekst på minst 1,4 prosent
- Bærekraftig økonomi, i samsvar med anbefalinger fra TBU
- Et samferdselssystem som er funksjonelt også i fremtiden
- En sosial og teknisk infrastruktur med kapasitet for vekst
- Vekst og utvikling som er mest mulig skånsom for miljø og natur
- En fremtidsrettet strategi for samskaping med næringsliv og frivillighet
- Medarbeidere, ledere, og organisasjon som utvikler kompetanse i samsvar med kommunens oppdrag og mål
- Tidlig innsats, forebygging og beredskap som tilnærming i alle tjenester
- Tjenester som tilstreber så høy effektivitet og riktig kvalitet som mulig
- En kommuneorganisasjon som kontinuerlig utvikler verktøy og praksis for god virksomhetsstyring

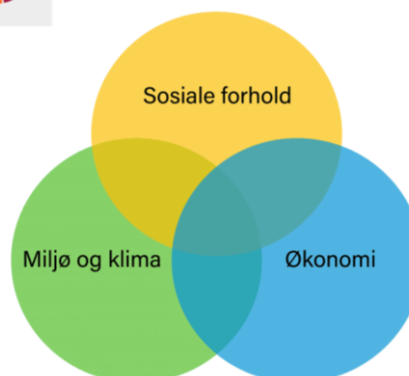
3.2. FNs bærekraftsmål

Detaljene i hvert bærekraftsmål kan leses på FN's nettsider:

<https://fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

Bærekraftig utvikling består av tre dimensjoner: Økonomi, miljø og sosiale forhold. En bærekraftig utvikling, balanserer disse tre dimensjonene.

3.3. Målmatrixe

Målmatrixe
Beredskap
Kommunen forebygger og håndterer kriser, og har et beredskapsarbeid bygget på tillit og samvirke
Mål 1Be1 Kommunen har nødvendige planer for å forebygge og håndtere kriser
Mål 1Be2 Kommunen har en trent beredskapsorganisasjon
Mål 1Be3 Kommunen har ressurser til å håndtere kriser og holde kontinuitet
Folkehelse
Helhetlig innsats for bedre folkehelse i befolkningen, synliggjort ved forbedret folkehelseprofil
Mål 2FO1 Øvre Eiker kommune har en helhetlig sosial boligpolitikk
Mål 2FO2 Kommunens tilskuddsordning til lag, foreninger, museer og kulturinstitusjoner, bidrar til et bredt spekter av tilbud, som forebygger utenforskap
Mål 2FO3 Kommunen har et frisklivstilbud, tilpasset ulike aldersgrupper
Lavutslippssamfunnet
Gradvis reduksjon i klimagassutslipp
Mål 3KI1 Kommunen skal ha 30 prosent lavere energiforbruk i formålsbyggene innen 2026, målt mot 2021-nivå
Mål 3KI2 Kommunen har klimagassregnskap som gir oversikt over eget utslipp
Mål 3KI3 Kommunens arealer i formålsbygg skal effektiviseres med minimum 10 prosent i planperioden
Mestre livet
Kommunen skal bidra til mestring, læring, og gode overganger gjennom alle livsfaser, for alle kommunens innbyggere
Mål 4Me1 Minst 90 prosent av alle innbyggere over 80 år bor i eget hjem
Mål 4Me2 Minimum 50 prosent av alle flyktninger skal være i arbeid direkte etter gjennomført introduksjonsprogram
Mål 4Me3 Andelen innbyggere i yrkesaktiv alder som forsørger seg selv ved eget arbeid øker
Mål 4Me4 Læringsutbytte, mestring og trivsel for barn og unge skal ligge på nasjonalt nivå, eller høyere
Mål 4Me5 Minst 80 prosent av ungdom fullfører videregående opplæring, eller kvalifiserer seg på annen måte for arbeid
Digital transformasjon
Kommunen skal være en digitalt moden organisasjon, som bruker digital transformasjon for å levere gode og mer effektive tjenester.
Mål 5Di1 Kommuneorganisasjonen har "Orden i eget hus" med helhetlig oversikt over løsninger, data og prosesser, og forvaltning av informasjon
Mål 5Di2 Innbyggernes brukeropplevelser er like gode eller bedre enn før
Mål 5Di3 Det skal tas ut konkrete og målbare gevinster av den digitale transformasjonen
Livskraftige steder
Øvre Eiker skal ha bærekraftige by- og tettsteder
Mål 6Li1 Lokalsamfunnet Øvre Eiker utvikles etter prinsippene for Aldersvennlig Norge
Mål 6Li2 Kommunen skal underbygge og støtte grendeutvalgenes rolle som ressurs i stedsutvikling
Mål 6Li3 Kommunen er en medspiller i kultur- og idrettsarrangementer som bygger lokal identitet

Tabellen ovenfor sammenstiller og kategoriserer kommunens mål. De seks satsingsområdene som er beskrevet i innledningen til dokumentet, fremkommer i blått. Kommunens seks hovedmål er kategorisert under disse satsingsområdene. Delmålene under hvert hovedmål er identifisert som viktige mål for å nå hovedmålene.

De påfølgende delkapitlene er strukturert med en faglig innledning, en beskrivelse av nåsituasjonen, samt mål for satsingsområdet.

NOU 2023:17, kap. 4 - Arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap har denne modellen for beredskapsarbeid, som viser at også arbeid med beredskap er prosesser som omfatter både utførelse og læring.

Kilde: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Betydningen av tillit

Totalberedskapskommisjonen legger vekt på betydningen av tillit, og skriver at tillit gjør det enklere å samhandle på de fleste områder, også innenfor beredskapsområdet (s.20). Dette samsvarer godt med visjonen til Øvre Eiker kommune. Å bygge tillit er en jobb som må gjøres hver dag, i små og store sammenhenger.

Det er viktig at kommunen klarer å utøve ansvaret for beredskap og trygghet for innbyggerne, uten at det går på bekostning av demokratiske prinsipper. Kommunen skal ikke utøve mer myndighet enn nødvendig i beredskapsarbeidet, eller når en krise eller ekstraordinær hendelse faktisk oppstår. Kommunen kan likevel representere trygghet for innbyggerne, og ta ledelsen i situasjoner og hendelser.

Sammensatte trusler

Totalberedskapskommisjonen bruker ordet «sammensatte trusler» og peker på at dette utfordrer tradisjonell sikkerhets- og beredskapstenkning. «Digital og finansiell sikkerhet, spørsmål om nasjonalt eierskap og forsyningsikkerhet for kraft, vann, mat og elektrisk kommunikasjon er temaer som må være høyt på dagsorden. Klimatilpasning og arealplanlegging, transport- og helseberedskap, migrasjon og sikkerhetspolitiske kriser, må også vurderes nøye i et samfunnssikkerhets- og beredskapsperspektiv» (s.24). Med unntak av det som gjelder nasjonalt eierskap, har Øvre Eiker i løpet av noen få og intense år, fått merke at kriser og hendelser på alle disse områdene berører og involverer oss.

Kommisjonen peker på fire globale faktorer som treffer Norge bredt (s.25), og er utgangspunkt for kommisjonens vurdering av den samlede beredskapen i Norge i et perspektiv på 10 – 20 år:

- Stormaktsrivalisering
- Teknologisk utvikling
- Klimaendringer
- Demografiske endringer

Kommisjonen justerer forståelsen av beredskap og det skarpe skille mellom fred og væpnet konflikt, og snakker i stedet om ulike grader av konkurranse, konfrontasjon og konflikt.

Føre var, og rustet for usikkerhet

Kommisjonen legger vekt på at vi i større grad må ruste oss for usikkerhet, og trekker også frem knapphet på ressurser. De viser til at vi i større grad må legge til grunn prinsippet om “føre-var” i beredskapsarbeidet.

Risikoaksept

Risikoaksept er en del av beredskapsarbeidet. Vi må leve med at en del hendelser er vanskelig å forutse, og at vi derfor ikke klarer å planlegge og ha tiltak for alt som kan skje. Hva vi kan ha beredskap for, henger også sammen med hvilke ressurser som er, eller kan gjøres tilgjengelig. Slike ressurser kan også finnes utenfor kommuneorganisasjonen, og i godt beredskapsarbeid etableres grunnlaget for samvirke når hverdagen er ganske normal.

En motstandsdyktig befolkning

Totalberedskapskommisjonen fremhever betydningen av en motstandsdyktig befolkning. “Befolkningens motstandsdyktighet er den mest grunnleggende faktoren i beredskapen” (s. 27).

“Egenberedskap handler ikke bare om å ha et lager av nødvendigheter for å klare seg i en begrenset tidsperiode, men også om en mental eller psykologisk robusthet for å kunne motstå krevende situasjoner og forsøk på å bli påvirket av feil- og desinformasjon” (s. 27).

Ut fra dette, kan vi si at god beredskap er kjennetegnet av:

- God innsikt i risiko og sårbarhet innenfor eget ansvarsområde (for Øvre Eiker kommune vil det si kommunegrensen)
- God planlegging, som bidrar både til å forebygge og håndtere kriser
- Tilstrekkelige ressurser, som også omfatter riktig kompetanse
- Et samfunn bygget på gjensidig tillit
- En motstandsdyktig befolkning
- Avklart risikoaksept

Nåsituasjon

Kommunen oppdaterer kontinuerlig de mest kritiske planene og dokumentene for krisehåndtering, som omfatter varslingslister og overordnet beredskapsplan. Våren 2024 ferdigstilte vi også alle planer innenfor helseberedskap.

I 2024 ble *Overordnet beredskapsplan* og *Overordnet helseberedskapsplan* med delplaner oppdatert. Planene er gjennomgått og godkjent av Statsforvalter. Øvre Eiker kommune har i dag et gjennomarbeidet og solid beredskapsplanverk på overordnet nivå.

Helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse ble godkjent av kommunestyret i 2021, og har en varighet på fire år. I 2025 skal det foretas en full gjennomgang av helhetlig ROS. Dette vil involvere store deler av vår organisasjon, samt en rekke eksterne aktører og samarbeidspartnere.

Det er nedsatt en egen arbeidsgruppe som jobber med beredskapsøvelser, og som rapporterer til kommunedirektøren. Det lages en egen årsplan for øvelser, og det blir både diskusjonsøvelser og praktiske øvelser. Det vil legges stor vekt på å øve samvirke med både nødetater og frivilligheten.

Noe av det viktigste arbeidet for å forebygge kriser blir gjort i kommuneplanens arealdel. Det gjelder særlig klimatilpasning, naturkrise, naturfarer og trafikksikkerhet. Dette arbeidet er holdt utenfor dette dokumentet, fordi det har en sentral plass i planer utarbeidet etter plan- og bygningsloven.

Mål og indikatorer – beredskap

Hovedmål

Kommunen forebygger og håndterer kriser, og har et beredskapsarbeid bygget på tillit og samvirke.

Delmål

Mål 1Be1 Kommunen har nødvendige planer for å forebygge og håndtere kriser

Risikobildet har endret seg betydelig de siste årene, også for kommunene. For at Øvre Eiker kommune skal være beredt for framtida, må vi legge det endrede risikobildet til grunn i egne beredskapsplaner. Den store utfordringen som følger av demografiendringer, er en varslet potensiell krise. Dersom vi unnlater å forberede oss nå, vil konsekvensene bli større enn om vi forbereder oss så godt vi kan. Andre kriser er langt mer uforutsigbare - konsekvenser av en ustabil geopolitisk situasjon, er et eksempel på det.

Kommunen må ha beredskapsplaner som gjør oss i stand til å håndtere både kjente krisesituasjoner, og ukjente. Vi har erfart at gode planer er gode verktøy i håndtering av kriser. Fremover er det viktig at vi prioriterer å oppdatere beredskapsplanene, og at disse er basert på oppdaterte ROS-analyser. ROS-analyser og oppdatering av beredskapsplaner er ressurskrevende arbeid. Det er viktig at kommunen kan prioritere og styre ressurser til dette. Kommunens tjenester har kontinuitetsplaner, som grunnlag for å opprettholde normal drift så godt som mulig, også i en krisesituasjon.

Mål 1Be2 Kommunen har en trent beredskapsorganisasjon

Håndtering av kriser er praktisk arbeid, enten det dreier seg om kriseledelse, stabsarbeid, eller det operative. Kommunen baserer sitt krisehåndteringsarbeid på prinsipper som er faglig anerkjent: Likhet, ansvar, nærhet og samvirke. Det betyr blant annet at den organiseringen vi har under krise, skal ligne mest mulig på den organiseringen vi har i normalsituasjon. Måten vi leder, styrer og utfører på i krise, skiller seg likevel noe fra normalsituasjon, og det er viktig at organisasjonen fungerer godt sammen i krisehåndtering. Å øve på krisehåndtering, er derfor en del av satsingen på beredskap. Vi vil fortsette å prioritere arbeidet med øvelser i planperioden.

Mål 1Be3 Kommunen har ressurser til å håndtere kriser og holde kontinuitet

Kommunens egne ressurser er sentrale i krisehåndtering. Samtidig har kommunen, og kommunens innbyggere, stor nytte av ressurser fra frivillighet og næringsliv. I noen kriser vil kommunen være avhengig av ulike eksterne ressurser.

Lokalbefolkningen i Øvre Eiker er en del av disse ressursene, og innbyggernes egenberedskap er viktig. Hvis en stor andel av befolkningen har god egenberedskap, kan kommunen og andre beredskapsressurser hjelpe flere i en krise, og særlig konsentrere seg om de som ikke er i stand til å klare seg selv. Ved å jobbe med mestring på mange nivåer, jobber vi også med motstandskraft (resiliens) og egenberedskap i befolkningen. Å jobbe med livskraftige steder, folkehelse og hverdagsmestring, kan også etablere grunnlag for gjensidig tillit. Slik henger dette satsingsområdet tett sammen med de andre satsingsområdene i denne planen.

Frivillighet og næringsliv er viktige ressurser i krise, og kommunen vil videreføre avtalebasert samarbeid med disse. Kommunen mener det er riktig å ha en lederrolle i det nyopprettede beredskapsrådet, og mener at beredskapsrådet kommer til å være en viktig arena for bredt samvirke. Dette tror vi vil skape grunnlag for samvirke når kriser faktisk oppstår.

Kilde: Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (2022)

Tiltak i planperioden

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Oppdatere helhetlig ROS-analyse	✓			
Oppdatere overordnet beredskapsplan	✓			
Innarbeide samfunnssikkerhet og beredskap i kommunens rammeavtaler	✓	✓	✓	✓
Informere lokalt om egenberedskap, og hvorfor det er viktig	✓	✓	✓	✓
Planer for helseberedskap holdes oppdatert	✓	✓	✓	✓
Involvere ungdom i beredskapsarbeidet	✓	✓	✓	✓
Gjennomføre undersøkelse om innbyggers egenberedskap				✓
Ansette beredskapssjef i hel stilling			✓	
Videreføre øvingsplan med variasjon i scenarier og deltakere, gjennomføre og evaluere	✓	✓	✓	✓
Gjennomgå/fornye/inngå avtaler med frivillige og næringsliv	✓	✓	✓	✓
Gjennomføre to møter i året i beredskapsrådet	✓	✓	✓	✓
Evaluere arbeidet i beredskapsrådet		✓		✓

Slik vet vi at vi når målet – indikatorer og evaluering

- Måten vi håndterer faktiske kriser på
- At vi har utført oppdatering av ROS-analyse og planer
- At planene fungerer i praksis, enten i øvelser eller faktiske kriser
- Rapportert nivå på egenberedskap når vi undersøker dette

3.5. Satsingsområde 2: Folkehelse

Foto: Bjørn Erik Hetty Nebell

Kjennetegn på god folkehelse

Kommunens ansvar for folkehelse er fastsatt i lov om folkehelsearbeid § 4:

Kommunen skal fremme befolkningens helse, trivsel, gode sosiale og miljømessige forhold og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade eller lidelse, bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller og bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som kan ha negativ innvirkning på helsen.

Kommunen skal fremme folkehelse innen de oppgaver og med de virkemidler kommunen er tillagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn blir ivaretatt av andre myndigheter og virksomheter. Medvirkning skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Folkehelseinstituttet utarbeider hvert år en folkehelseprofil for hver kommune. Den kan både fungere som grunnlag for å vurdere hvilke mål vi bør sette oss, hva vi bør prioritere å jobbe med, og hva som er nåsituasjonen i Øvre Eiker. Se

<https://www.fhi.no/he/folkehelse/folkehelseprofil/>

Andre kilder er bl.a.:

- [Fremtidens utfordringer for folkehelsen](https://www.fhi.no/contentassets/1da364574c4d46649008cd300acb4602/folkehelse/rapporten---temautgave-2022.pdf)
<https://www.fhi.no/contentassets/1da364574c4d46649008cd300acb4602/folkehelse/rapporten---temautgave-2022.pdf>
- [Folkehelse rapporten - FHI](https://www.fhi.no/he/folkehelse/rapporten/)
<https://www.fhi.no/he/folkehelse/rapporten/>
- [Slik har vi det – om målene på livskvalitet og levekår i Norge - SSB](https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekar-og-livskvalitet-hva-hvorfor-og-hvordan)
<https://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/artikler-og-publikasjoner/levekar-og-livskvalitet-hva-hvorfor-og-hvordan>

Steder der det er godt å leve har betydning for folkehelsen, og i dette er gode arealplaner viktig. Livskraftige steder er et satsingsområde i KHD 25-28, som er viktig for folkehelsen.

Ut fra dette, kan vi si at god folkehelse er kjennetegnet av:

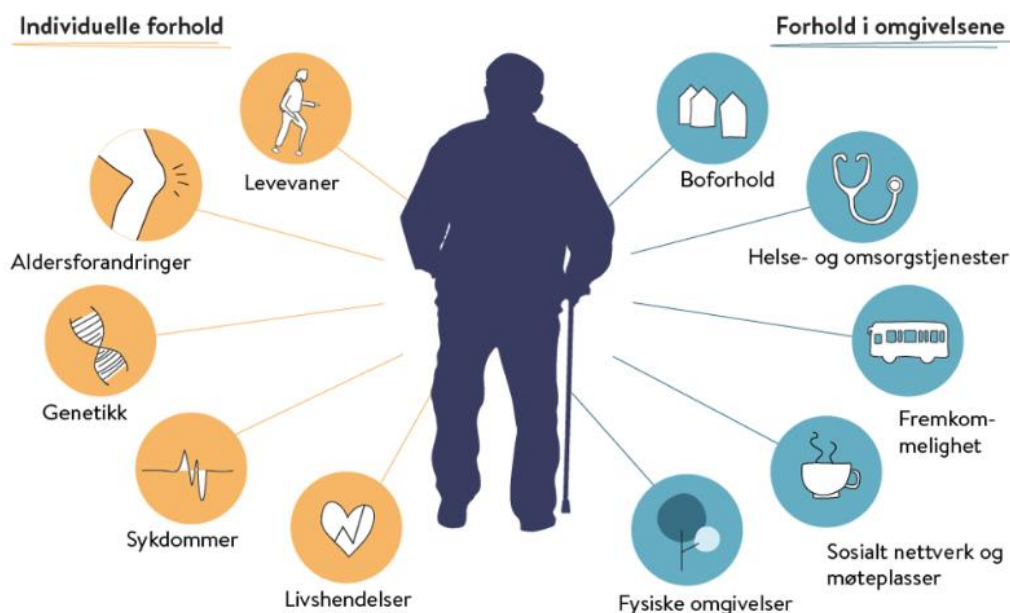
- Lokalsamfunn og steder som bidrar til å fremme god helse
- Sosiale miljø, som fremmer trivsel og mulighet for positive relasjoner
- Et klimavennlig samfunn, med god luftkvalitet og lav forurensning
- Mulighet for medvirkning og deltakelse
- Tilgang til natur, kultur og bebygde steder
- Tilgang til helsetjenester og et fungerende helsevesen

Nåsituasjon

I Øvre Eiker er det mye som ligger til rette for gode oppvekstvilkår og gode liv. Vi har steder både med småbypreg, og nærhet til natur og kulturmiljø. Det er betydelige ressurser i lokalt næringsliv, i lag og foreninger, og i frivillighet.

Folkehelseprofilen for 2024 har tema eldres helse. For indikatorene samlet, utpeker Øvre Eiker seg ikke betydelig (signifikant) fra landsnivået. Som det står i Folkehelseprofilen, er det ikke sikkert at landsnivået bør være målet for kommunen, og vi bør derfor også være oppmerksom på indikatorer som er merket med grønt.

Befolkningsprognoser gjør det relevant for Øvre Eiker å rette oppmerksomhet mot eldres helse. Folkehelseprofilen peker på at eldre er friskere i dag enn tidligere, men likevel at økt levealder også medfører flere sykdommer og lavere livskvalitet, på gruppenivå. Samtidig er det viktig i kommunens arbeid, å legge vekt på at noe av grunnlaget for en god alderdom, legges i oppvekstårene. Det blir også understreket at Folkehelseprofilen må sammenstilles med andre kilder, også lokalkunnskap.

Kilde: FHI – artikkel: Lengre liv – flere eldre

Noen viktige folkehelseindikatorer som er særlig verdt å merke seg:

- Utdanningsnivået blant kommunens innbyggere på gruppenivå
- Andel innbyggere i aldersgruppen 20-66 år som mottar stønad til livsopphold
- Overvekt og fedmeproblematikk (andel innbyggere over 17 år)
- Vaksinasjonsdekning influensa, over 65 år
- Psykiske symptomer og lidelser i aldersgruppen 0-74 år

I Folkehelseprofilen er det også sagt at «Det er behov for mer kunnskap om hvordan det best kan tilrettelegges for at eldre kan bidra med sine ressurser på egne premisser». Selv om det blir sagt i Folkehelseprofilen at vi trenger mer kunnskap, kan vi likevel jobbe med dette ut fra det vi allerede vet.

Det er en grense for hva kommunen skal styre, på områder som ligger innenfor folks privatliv og frie valg. Selv om vi peker oss ut statistisk når det gjelder f.eks. fedme og overvekt, er det ikke satt noe mål direkte knyttet til denne indikatoren. Å jobbe f.eks. med mestring og andre folkehelseindikatorer, kan imidlertid også gi effekter på denne faktoren.

Mål og indikatorer – folkehelse

Hovedmål

Helhetlig innsats for bedre folkehelse, synliggjort ved forbedret folkehelseprofil

Delmål

Mål 2FO1 Øvre Eiker kommune har en helhetlig sosial boligpolitikk

En trygg bolig er grunnlag for hverdagsmestring, og kan bidra til å redusere utenforskap. Den enkelte innbygger har selv ansvar for egen bolig, men kommunen har plikt til å bistå innbyggere som av ulike grunner ikke klarer å skaffe egen bolig. Ny lov om kommunenes ansvar på det boligsosiale feltet ble iverksatt sommeren 2023. Loven skjerper disse pliktene. Det er uansett god kommuneøkonomi å ha tilstrekkelig differensierte botilbud for ulike målgrupper, fordi en stabil bosituasjon kan redusere kostnader til andre velferdstjenester.

En helhetlig sosial boligpolitikk, innebærer at arbeidet med å bistå innbyggere som trenger hjelp til å skaffe bolig, blir en integrert del av den øvrige boligpolitikken. Dette kan f.eks. skje gjennom fysisk utforming og det som fastsettes i arealplaner, og hvordan dette samspiller med sosiale strukturer. Arbeid med livskraftige steder og stedsutvikling, kan være med på å bidra til en helhetlig sosial boligpolitikk.

Mål 2FO2 Kommunens tilskuddsordning til lag, foreninger, museer og kulturinstitusjoner, bidrar til et bredt spekter av tilbud, som forebygger utenforskap

Høy deltakelse i frivillighet skaper et livskraftig lokalsamfunn. Det er fordi frivillighet kan bety flere gode nettverk som kan håndtere nye utfordringer, og fordi deltakelse i frivillig arbeid kan gi verdifull kompetanse i det å delta i beslutningsprosesser. Frivillig deltakelse og medvirkning kan gi bedre fysisk og psykisk helse for de fleste, og være en folkehelsefaktor.

Kommunen skal ha en framtidsrettet og bærekraftig kultur- og frivillighetspolitikk. At kommunen har tilskuddsordninger kan begrunnes med at det stimulerer til økt aktivitet og trivsel. Det må samtidig legges til grunn, at fremover må frivilligheten, museer og kulturinstitusjoner i sterkere grad stå på egne ben. Kommunen kan likevel være en medspiller og bidragsyter, og kan i noen tilfeller ta rollen som koordinator eller tilrettelegger. Kommunen skal ikke styre frivilligheten, men kan legge noen føringer for de tilskuddsmidlene som fordeles fra kommunen.

Mål 2FO3 Kommunen har et frisklivstilbud, tilpasset ulike aldersgrupper

Frisklivstilbud har som mål å forebygge sykdom ved å gi tidlig hjelp til å endre levevaner og mestre helseutfordringer. Tilgang til helsefremmende og forebyggende tiltak kan gi bedre helse, redusere sykefravær og redusere framtidig behov for helsehjelp og omsorgstjenester. Frisklivstiltak er individuell veiledning og gruppebaserte tilbud om fysisk aktivitet, kosthold og snus-/røykeslutt. Det kan også omfatte kurs i mestring av depresjon og belastning, veiledning i søvnvansker og alkoholvaner. Målet er endring av levevaner og mestring av de helseutfordringer man har. Kommunen kan gjennom ulike frisklivstilbud legge til rette for gode møteplasser og gruppetilbud som motvirker ensomhet og fremmer god helse.

Kommunen har i dag tilbud for voksne som kan klassifiseres som friskliv og være helsefremmende, blant annet: Aktivitetshuset i psykisk helse og rustjenesten har ukentlige tilbud med vekt på fellesskap, mestring og fysisk aktivitet. Kunstkilden i kulturavdelingen, nå lokalisert på Arbeideren, har kreative aktiviteter. Ved Eikertun helsehus er det i perioder tilbud om fallforebyggende trening. På Familiesenteret er det opprettet frisklivssentral for barn og unge, med veiledning om livsstilsendring til familier, som kosthold, aktivitet og søvn.

Det mangler imidlertid en helhetlig, kunnskapsbasert organisering og oppfølging av tilbudene for voksne. For å bygge opp og sikre et faglig godt innhold i tilbudet er det behov for kompetanse innen feltet. Ambisjonsnivå og innhold i tilbudet må også avklares. Det er ikke nødvendigvis snakk om å ansette flere folk eller ha nye lokaler. Gjennom prioritering og organisering kan mye gjøres for å øke tilgangen til frisklivstilbud for innbyggere i alle aldre og med ulike helseutfordringer. Mulighetene for samarbeid med frivillige organisasjoner og enkeltpersoner er meget store på dette området. Tilbudet må også ses i sammenheng med andre lærings- og mestringstilbud i kommunen.

Kommunens fastleger har sendt en felles bekymring om manglende frisklivstilbud i Øvre Eiker. Fastlegene peker bl.a. på at mange pasienter med overvekt, hjerte-/lunge-/kreftsykdom, muskel-/skjelettplager, kroniske smertetilstander og psykiske lidelser kan trenge helsefremmende tilbud for å gjenvinne og opprettholde hverdagsfunksjon eller arbeidsevne. Kommunestyret vedtok nylig å ikke etablere forebyggende helseteam for seniorer, men derimot prioritere tiltak på tvers av seksjoner og i sammenheng med trinnene i innsatstrappa og behovene i befolkningen (PS 106/24. Kommunestyret 18.9.24).

Tiltak i planperioden

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Etablere og utvikle frisklivstilbud for flere aldersgrupper og i samarbeid med frivilligheten	✓	✓		
Utvikle biblioteket som møteplass og kulturarena	✓	✓	✓	✓
Bidra til etablering og utvikling av helsefremmende lavterskeltilbud for alle aldersgrupper	✓	✓	✓	✓
Planlegge og anskaffe boliger for innbyggere som er vanskeligstilte på boligmarkedet	✓	✓	✓	✓
Øke Startlån til 80 millioner	✓			
Prosjektet Eikerløkka fortsetter og/eller ideene overføres til andre boligprosjekter i kommunens sentrumsområder	✓	✓	✓	✓
Det utredes nye samarbeidsmodeller og muligheter på tvers av kommunal og privat primærhelsetjeneste	✓	✓		
Utrede og iverksette tiltak og forslag til løsninger for å sikre en robust fastlegetjeneste gjennom hele perioden	✓	✓	✓	✓
Ansette folkehelserådgiver i hel stilling		✓		
Evaluere og videreutvikle organisering og tiltak kommunen har for å forebygge utvikling av psykiske symptomer og lidelser i befolkningen.	✓	✓	✓	✓

Slik vet vi at vi når målet – indikatorer og evaluering

- Forbedret folkehelseprofil
- Andel innbyggere 18-66 år som mottar økonomisk sosialhjelp
- Antall familier som får mulighet til å eie egen bolig ved Startlån
- Andel pasienter på liste uten lege

3.6. Satsingsområde 3: Lavutslippssamfunnet

Foto – Nordlys ved Eiker gårdsysteri: Marita Nilsen

Kjennetegn på lavutslippssamfunnet

Et lavutslippssamfunn er et samfunn med lave utslipp fordelt på alle sektorer. Alle områder er like viktige, fordi det til slutt er det totale utslippet som teller. En bærekraftig og fornuftig utnyttelse av arealer og natur holder både utslippene nede, og bidrar også til opptak av klimagasser. Arealene våre lagrer karbon og forsyner oss med materialer, mat og energi.

Næringslivet må også omstille seg og skal ha en grønn profil med lave klimagassutslipp.

[Hvordan kan Norge bli et lavutslippsland på 26 år? - OsloMet](https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/norge-lavutslippsland-26-aar)

<https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/norge-lavutslippsland-26-aar>.

Elektrifisering av bilparken gir en positiv klimaeffekt på den lokale forurensningen, i tillegg må vi fokusere på redusert bruk av personbil. Slik får man resultater på både kort og lang sikt.

En vellykket omstilling er nøkkelen til at nåværende og fremtidige generasjoner skal få leve et godt liv, og for at lokalsamfunnet skal stå godt rustet i møte med eksisterende og fremtidige utfordringer (NOU 2023:25 – Omstilling til lavutslipp).

[Klimautvalget 2050 – omstilling til lavutslipp](https://www.regjeringen.no/contentassets/781d27de14fd4065af33a864a49cea11/klimautvalget-2050-web-2.pdf)

<https://www.regjeringen.no/contentassets/781d27de14fd4065af33a864a49cea11/klimautvalget-2050-web-2.pdf>

Målet om lavutslippssamfunnet er basert på et totalregnskap, nasjonalt og globalt. Selv om utslippene i Øvre Eiker utgjør en svært liten andel i det store regnestykket, er også vi en aktiv bidragsyter. Klimatiltak sees ofte i sammenheng med begrensninger, økte kostnader og dilemmaer. Men det vil gi store gevinster å jobbe mot lavutslipp lokalt, blant annet kan det bidra til økt velferd, livskvalitet, bedre folkehelse og nye økonomiske muligheter (NOU 2023:25 – Omstilling til lavutslipp).

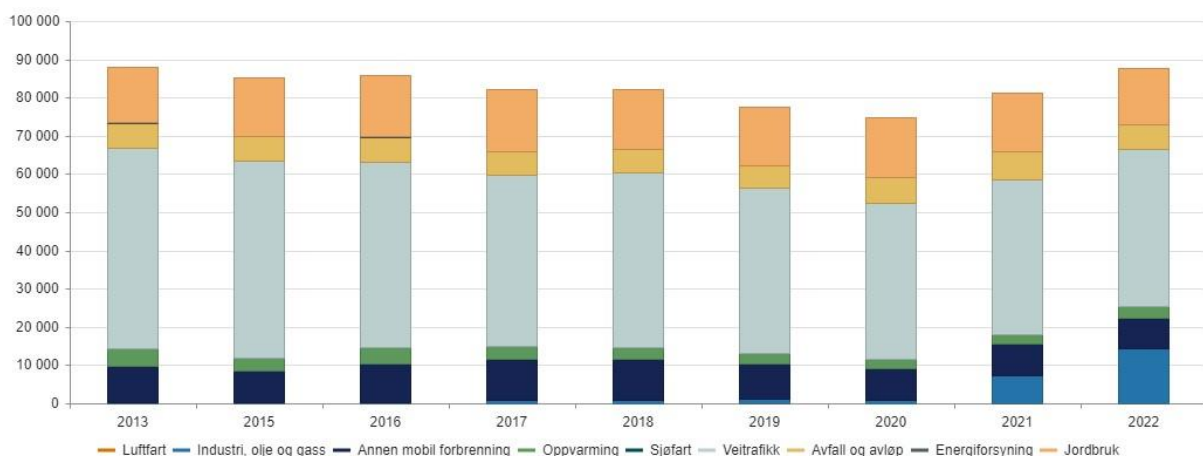
Lavutslippssamfunnet er omtalt av mange, bl.a. av OsloMet. Der vises det til Norges strategi for lavutslippssamfunnet og disse hovedtrekkene:

- Det er et samfunn med lave utslipp i alle sektorer.
- Areal, skog og ressurser blir forvaltet på en bærekraftig måte som legger til rette for høyt opptak av klimagasser og lave utslipp. Våre areal lagrer karbon og forsyner oss med materialer, mat og energi.
- Samfunnet har et grønt næringsliv med lave utslipp av klimagasser.

Klimagassregnskap

I Parisavtalen står det at verdens land skal forsøke å begrense temperaturstigningen til 1,5 grader. For å kunne nå dette målet, må alle slippe ut mindre klimagasser. Det er derfor viktig å få oversikt over virksomhetens utslipp fordelt på de forskjellige avdelingene og aktivitetene. Ved å lage årlige klimaregnskap vil man kunne følge utviklingen over tid, og ha et godt utgangspunkt for å sette inn målrettede tiltak som reduserer CO₂-utslippene.

Grafen under viser utslipp av klimagasser i tonn CO₂-ekvivalenter

Skogbruksplanlegging

Skogbruksplanene skal være grunnlag for skogbrukets bærekraftige forvaltning av skogressursene, hvor biologisk mangfold, kulturminner, landskap og friluftsliv vektlegges ved siden av tradisjonell ressursutnyttelse. Det innebærer også økt fokus på skogbrukets verdi i klimasammenheng, hvor blant annet CO2-binding er særlig synliggjort. Øvre Eiker og Drammen kommuner har fått midler fra Statsforvalteren til dette arbeidet og har en viktig rolle som koordinator og rådgiver.

Basert på dette kan vi si at kjennetegn på lavutslippssamfunnet lokalt er:

- Utslipp reduseres, selv om befolkningen vokser (lavutslippsutvikling)
- Alle sektorer og aktører bidrar til å nå målet
- Kommunen er en pådriver og bidragsyter
- Kommunen har oversikt i form av klimagassregnskap
- Samfunnet har et grønt næringsliv med lave utslipp av klimagasser

Nåsituasjon

Kommunen har tilgang til statistikk som gir noen indikasjoner på utslipp i kommunen, men har ikke tilgang til verktøy som gir oversikt over egne utslipp. Derfor mangler vi også grunnlag for å si noe om utviklingen når det gjelder dette. Klima- og miljøperspektivet innarbeides i arealplaner, men i ulik grad og på ulike måter.

Kommunestyret vedtok Klima-, miljø- og energiplan i 2023. I 2024 fikk kommunen tilskuddsmidler fra Miljødirektoratet, slik at det kan utarbeides en plan for naturmangfold. Planen skal behandles politisk.

Kommunen er en del av Buskerudbyen, som jobber for å nå nullvekstmålet, og eventuelt en fremtidig byvekstavtale og bypakke. En slik avtale ligger uansett frem i tid, men Buskerudbyen mottar belønningsmidler til tiltak.

Tjenestene i kommunen utfører konkrete klimatiltak, som å redusere matsvinn på Eikertun, eller redusere utslipp fra bilkjøring.

Kommunen må balansere hensynet til reduksjon av utslipp, med hensynet til beredskap. Med dagens situasjon og av beredskapshensyn, er det ikke aktuelt for kommunen å ha hele bilparken med elektriske biler.

Kommunen har mange formålsbygg i eget eie, og leier i tillegg eksternt via kommunens eiendomsforetak (ØEKE). Å redusere arealene vil både gi redusert husleie, og redusere utslipp. En forutsetning er imidlertid at arealeffektivisering ikke fører til økt bilbruk og økt behov for parkeringsplasser, men at ansatte i stedet reiser med kollektivtransport, så langt det lar seg gjøre.

Nytt Hokksund renseanlegg med nitrogenrensing, er et svært viktig klima- og miljøtiltak og vil imøtekomme nye krav til avløpsrensing. Renseanlegget er også et viktig tiltak når det gjelder å legge til rette for boligbygging og næringsetableringer.

Mål og indikatorer – lavutslippssamfunnet

Hovedmål

Gradvis reduksjon i klimagassutslipp.

Delmål

Mål 3K11 Kommunen skal ha 30 prosent lavere energiforbruk i formålsbyggene innen 2026, målt mot 2021-nivå

Målet er hentet direkte fra kommunens klima-, miljø- og energiplan. Kommunens formålsbygg eies og driftes av Øvre Eiker kommunale eiendom KF (ØEKE). Den samlede bygningsmassen utgjør ca. 93 000 kvm, som fordeler seg på skoler, barnehager, idrettshaller, kulturbygg og rådhuset. Målet om å redusere klima- og miljøavtrykket skal skje ved målrettede tekniske tiltak. Gode, energieffektive bygg bruker mindre energi til blant annet oppvarming.

I 2025 vil arbeid for å nå dette målet særlig dreie seg om energiledelse for å hente ut effekter fra de ENØK-tiltakene som er gjennomført de siste årene. Ny Hokksund barneskole åpner i 2025 som et plusshus, med geotermiske energibrønner og solcelleanlegg. Beregninger viser at om lag 60% av energiforbruket i svømmehallen vil dekkes av egenprodusert energi.

Mål 3K12 Kommunen har klimagassregnskap som gir oversikt over eget utslipp

I klima-, energi- og miljøplanen er det uttalt at kommunen har som mål å gå foran som et godt eksempel i reduksjon av klimagassutslipp. Det gjør det viktig å få oversikt over virksomhetens utslipp, fordelt på de forskjellige avdelingene og aktivitetene. Ved å lage årlige klimaregnskap vil man kunne følge utviklingen over tid, og det vil derfor også være et godt utgangspunkt for å sette inn målrettede tiltak. Anskaffelse av verktøy for klimagassregnskap forutsetter ressurser, og selve anskaffelsen og bruk av verktøyet vil også ha en kostnad. Dette er prioritert først i slutten av perioden (2028). Kommunen kan likevel bruke tiden frem mot 2028 til å planlegge anskaffelse og bruk av verktøyet. Forberedelsene i seg selv kan potensielt også bidra til atferdsendring, som bidrar til å bringe oss nærmere målet om lavutslippssamfunnet.

Mål 3K13 Kommunens arealer i formålsbygg skal effektiviseres med minimum 10 prosent i planperioden

Effektivisering av arealbruken kan bidra både til lavutslippssamfunnet, og gi økonomiske gevinster. Gjort på riktig måte, kan det også gi sosiale gevinster og bidrag til arbeidsmiljøet. Det er potensiale for å effektivisere arealer som brukes av kommunens tjenester, ved f.eks. å redusere størrelse på kontorer, etablere flere kontorfellesskap, samlokalisere tjenester, o.s.v.

Tiltak i planperioden

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Oppdatere Klima- energi- og miljøplanen		✓		
Anskaffe verktøy for klimaregnskap				✓
Føre klimaregnskap				✓
Bruke medlemskap i Buskerudbyen for å nå det overordnede målet om fremtidsrettet samferdselssystem i kommunen og regionen	✓	✓	✓	✓
Arealeffektivisere arealer i kommunens formålsbygg, og der kommunen leier av eksterne i dag	✓	✓	✓	✓
Ta i bruk energieffektiviseringstiltak i kommunens formålsbygg	✓	✓	✓	✓

Slik vet vi at vi når målet – indikatorer og evaluering

- Klimagassutslipp er stabile eller reduseres, selv om kommunen har befolkningsvekst

3.7. Satsingsområde 4: Mestre livet

Foto: pexels.com

Kjennetegn på mestring

Mestringsbegrepet er hentet fra psykologien og: «...viser til det at en person håndterer oppgaver og utfordringer som vedkommende møter i livsløpet» [mestring – Store norske leksikon. https://snl.no/mestring](https://snl.no/mestring).

Kommunens innbyggere er ulike, og har ulike forutsetninger og behov når det gjelder mestring. Mestring kan dreie seg både om psykologisk motstandskraft (resiliens), mestring av stress og emosjonelle utfordringer, mestringstro og selvregulering. Det gjelder både hverdagsmestring, og i spesielle eller ekstreme situasjoner.

Vi kan forstå mestring slik at det både dreier seg om at kommunen skal bidra til at enkeltmennesker mestrer eget liv og hverdag, at våre ansatte mestrer, og at vi som kommuneorganisasjon og lokalsamfunn mestrer.

Å jobbe målrettet med mestring, innebærer at både innbyggere og kommune får benyttet ressurser og kapasitet så godt som mulig. Tilnærming til mestring i Øvre Eiker, rommer også det at innbyggere har ulike forutsetninger, og at noen få innbyggere ikke har forutsetninger for å mestre det samme som flertallet kan mestre.

Mestring er ifølge noen fagkilder koblet til ulike former for stress, både problematisk stress og sunt stress. Det er også variasjoner knyttet til sosial ulikhet, og det er ulike måter å håndtere stress på, som også påvirker den enkeltes helse og folkehelsen. Å jobbe med mestring, kan derfor bidra til å påvirke folkehelseindikatorene.

I Helsedirektoratets utgivelse [Stress og mestring.pdf \(helsedirektoratet.no\)](https://helsedirektoratet.no/ressurser/2018/09/11/stress-og-mestring), er det også vist til stress i ulike livsfaser.

Å mestre livet er forankret i verdigrunnlaget i rammeplan for barnehager og læreplanverket som begge er forankret i lov. Kommunen bør aktivt fremme sosial støtte og mestring for barn og unge på deres arenaer. De viktigste arenaene for å fremme psykisk helse og livskvalitet for barn og unge er hjemmet, barnehage, skole, fritidsaktiviteter og nærmiljø (Helsedirektoratet.no).

Basert på dette kan vi si at kjennetegn på mestring er:

- Psykologisk motstandskraft (resiliens), også i spesielle situasjoner
- Strategier for, og måter å håndtere ulike situasjoner på, også uventede
- Tilstrekkelig ressurser til å håndtere stress, og også kunne oppleve sunt stress
- Samspill mellom individ og miljø
- Mestring i hverdagen – hverdagsmestring

Nåsituasjon

Helse- og omsorgstjenester

Innbyggernes behov for helse- og omsorgstjenester øker og blir mer sammensatt. Det blir flere eldre, men også et økende antall yngre innbyggere trenger helse- og omsorgstjenester og tilrettelagte tilbud. I årene som kommer må kommunen planlegge for at flere innbyggere har demenssykdom.

Når innbyggernes behov øker, etterspørres tjenester og fagfolk enda mer. Å imøtekomme dette medfører økte kostnader for kommunen. Kompleksitet i sykdommer og behov krever kompetanse og kapasitet. Helsepersonellkommisjonen (NOU 2023:4) viser at vi må forvente mangel på kvalifiserte helsearbeidere fremover. Øvre Eiker kommune står allerede i en situasjon med et gap mellom behovet for tjenester, og kommunens ressurser og mulighet til å imøtekomme behovet.

Regjeringen lanserte i fjor reformen «Bu trygt heime», Meld. St. 24 (2022-23). De overordnede målene med reformen er å bidra til at eldre kan bo trygt hjemme, og at behovet for helse- og omsorgstjenester blir utsatt gjennom bedre planlegging, styrket forebygging og mer målrettede tjenester. Bedre bruk av personell og de samlede ressursene inngår i reformen.

Øvre Eiker kommunes helse- og omsorgstjenester har vært i kontinuerlig vekst i flere tiår. Med bakgrunn i de helsemessige og demografiske utfordringer som venter, må tjenestene i enda større grad støtte opp under og utløse ressurser hos brukerne selv og deres nettverk (familie, sosiale nettverk, nærmiljøet og lokalsamfunnet). Kommunestyret har vedtatt en modell for tildeling av tjenester som bygger på dette:

- Rehabilitering og mestring er ikke en ulempe for innbyggeren – det er derimot en ulempe hvis vi ikke rehabiliterer eller setter inn tiltak som bidrar til mestring.
- Det hjelper ikke innbyggeren i det lange løp, hvis vi «bare» kompenserer for et problem og ikke tar hånd om årsaken til problemet.
- Vi må arbeide på to fronter – her og nå sikre forsvarlig helsehjelp – og på lengre sikt bidra til selvhjulpenhet og mestring.
- Vi skal ikke gjøre *for* innbygger, men *med* innbygger.

Arbeidet for å følge disse prinsippene må drastisk styrkes og det dreier seg om å sette inn flere tiltak og mer krefter på de lavere trinnene i «innsatstrappen», slik at kommunens ressurser holder i møte med fremtidens utfordringer:

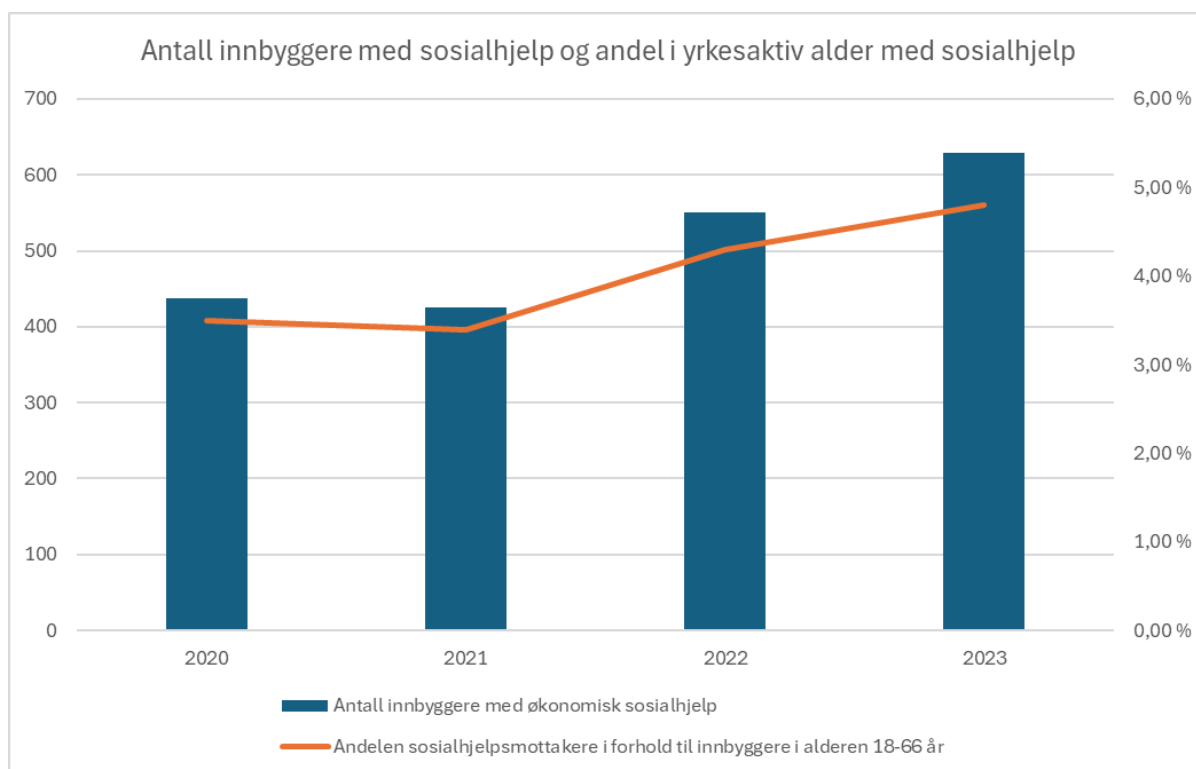
«Innsatstrappen» i Øvre Eiker kommune 2024 - viser grad av inngripen i innbyggernes liv

Kommunen legger allerede til grunn at økt og målrettet arbeid innen satsingsområdene «Folkehelse» og «Livskraftige steder» er av meget stor betydning for å bremse kostnadsveksten innen helse- og omsorg. Kommunens satsing for å «Mestre livet», handler i stor grad om å styrke hjemmetjenestene, bruke mer velferdsteknologi og mer fysio- og ergoterapi. Det handler også om holdningsendring, forventningsavklaringer og dialog med innbyggere, pårørende og andre gode krefter i lokalsamfunnet som kan bidra. Kommunens tjenester jobber for at flere skal klare seg selv i eget hjem. Dette bidrar til at kommunen kan ha ressurser til de sykeste, også i fremtiden.

Kommunestyret vedtok 19. juni i år (sak 59/2024) at Eikertun helsehus ikke skal bygges ut før tidligst i neste kommunestyreperiode. Arbeidet er startet med en helse- og velferdsplan som skal vise alternative strategier mot 2035.

Sosialhjelpsmottakere

Antall mottakere av sosialhjelp har økt med rundt 200 personer fra 2021 til 2023. Dette kan forklares med bosetting av flyktninger fra krigen i Ukraina. De fleste nyankomne flyktninger må ha økonomisk sosialhjelp som supplement til introduksjonsstøtten, blant annet på grunn av høy husleie.

Det er svært viktig at vi jobber systematisk med mestring for flyktningene vi bosetter, enten de er her for en kort periode, eller de bosetter seg fast i kommunen. Regelverk og tilskudd for flyktninger fra Ukraina ble strammet inn vinteren 2024, og integreringsarbeidet må skje mer intensivt enn det som gjaldt for de første ankomne. Språkopplæring er svært viktig for integrering, og den må være målrettet og gjøre det mulig for flyktninger å komme i arbeid.

Øvre Eiker kommune nærmer seg en grense når det gjelder kapasitet for mottak av flyktninger, og i fjor var det mange kommuner som ikke sa ja til å ta imot så mange som de ble anmodet om. Dersom kommunen skal bosette færre flyktninger, må vi samtidig nedskalere tjenester direkte knyttet til flyktningene. Dette må skje på en kontrollert måte, i riktig tempo.

Bolig og mestring

Samhandlingsreformen og føringer fra staten innebærer at stadig flere personer med alvorlige psykisk helse- og/eller rusproblemer forventes behandlet i kommunen. Innbyggere i målgruppen har ofte komplekse utfordringer i livet, og bolig er gjerne et vesentlig problem. Øvre Eiker har ikke heldøgns bemannet bo- og tjenestetilbud til psykisk syke i egen regi, men kjøper fra private leverandører for ca. 28 millioner i året. Kommunen starter på tampen av 2024 et «Housing First-team», der målet er at flere med alvorlige utfordringer i livet skal få hjelp til å få beholde en trygg bolig.

Det er fortsatt behov for flere bemannede botilbud for innbyggere med utviklingshemming, eller andre funksjonsforstyrrelser. Det er svært positivt at botilbudet i Myraveien kom i drift i 2024, der flere yngre uføre har fått sin første bolig utenfor foreldrehjemmet. Midlertidig botilbud i Hasselveien er forlenget, men det er nødvendig å avklare en permanent løsning. Bruken av startlån fra Husbanken har gitt mange innbyggere mulighet til å eie egen bolig. I 2024 er rammen 70 mill.kr. Erfaringen er at startlån er et meget godt virkemiddel for å styrke spesielt barnefamilienes mulighet til mestring og stabilitet for barna gjennom eierskap til egen bolig.

Oppvekstprofil

Øvre Eikers oppvekstprofil for 2024, viser at barn oppnår gode skolerresultater, få bor trangt, og færre enn landsgjennomsnittet vokser opp i lavinntektsfamilier. I kommunen er andelen unge (15 – 24 år) som står utenfor, ikke signifikant forskjellig fra landsnivået. Statistikk viser at kommunen fortsatt har en høyere andel unge med psykiske lidelser og symptomer, en større andel barn med tiltak fra barnevernet, og at de unge etterspør treffsteder i kommunen. Det er færre enn landsgjennomsnittet som gjennomfører videregående opplæring, men det har vært en positiv utvikling den siste tiden. Flere unge i alderen 18-29 år mottar sosialhjelp, og andelen 17-åringere som har overvekt eller fedme, er vesentlig høyere enn landsgjennomsnittet.

Det jobbes aktivt for å at flere skal fullføre videregående, og en viktig del av grunnlaget legges i barnehage og grunnskole. Forvaltningsrevisjonens sluttrapport (2023) peker på at kommunen bør vurdere om det er tilstrekkelig kapasitet på skolene i skoletid, og at tjenestene bør jobbe systematisk for trivsel og mestring for alle elever.

Kommunens skole-los og fraværsteam har hatt et jevnt antall henviste elever i aldersgruppen 6 – 16 år, og mange av henvendelsene dreier seg om barn og unges psykiske helse. Oppfølging av elever med mye fravær, krever mye ressurser både fra foreldre, skole, barnevern, ppt, Fact Ung og familieteamet.

Andelen barn med spesialpedagogisk hjelp i barnehagene har økt jevnt de siste årene, og ligger i dag over landsgjennomsnittet. Tallene viser sammensatte utfordringer og kompleksitet i henviste saker til PPT. De fleste henvendelsene gjelder språkutfordringer, og utfordringer med konsentrasjon, oppmerksomhet og regulering. Det er en jevnt høy andel med minoritetsspråklig bakgrunn. Autismespekterforstyrrelser diagnostiseres tidligere enn før, og utløser store ressursbehov i barnehagene. PPT har i dag et årsverk som kun jobber forebyggende, før barna henvises videre til PPT.

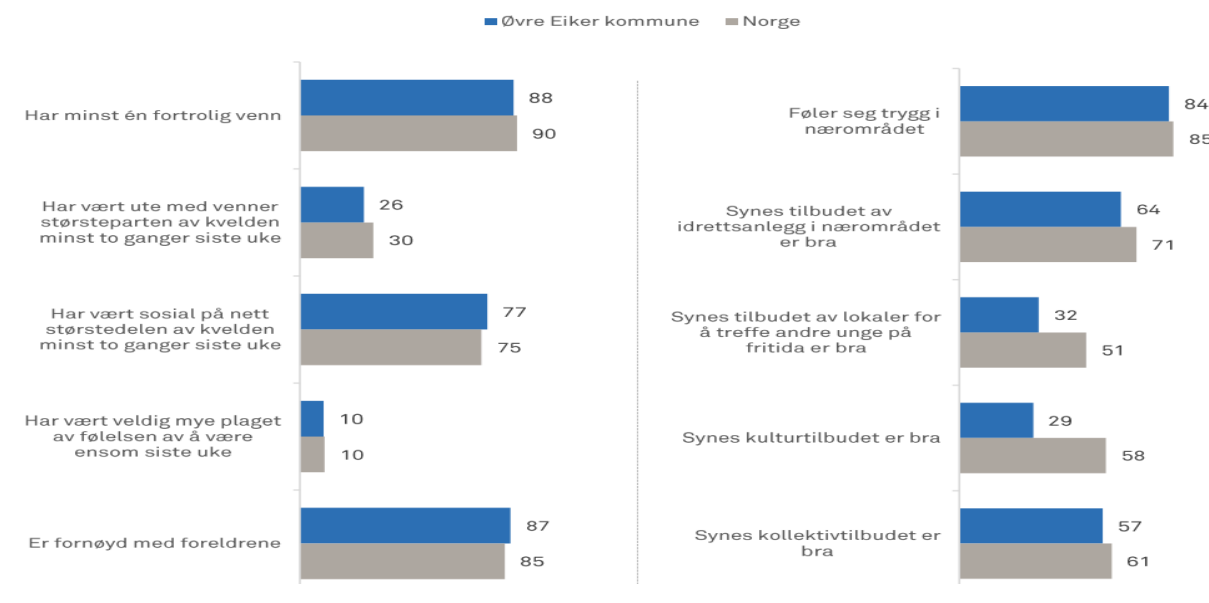
Forvaltningsrevisjonen bemerket at alle tjenestene som er samorganisert deler avgrensning på målgruppa opp til 15 år. Det kan være en risiko for at ungdommer og familier mister alle kjente tjenester samtidig som ungdommene når alder for overgang til videregående. Revisjonen mener at kommunen bør vurdere risikoreduserende tiltak.

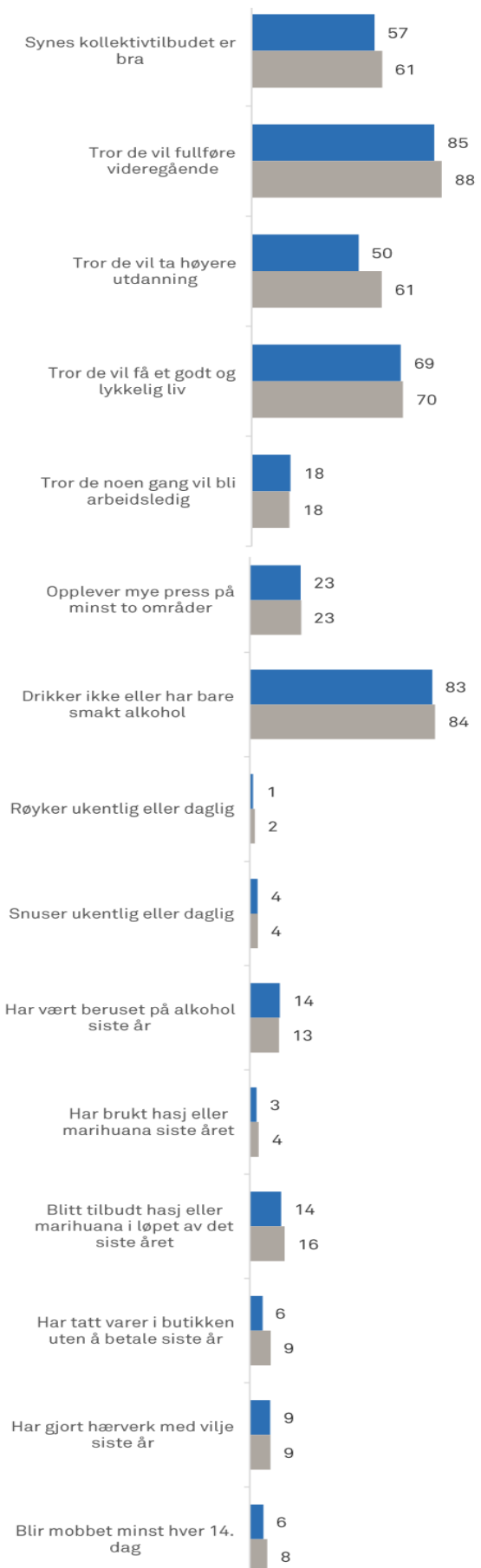
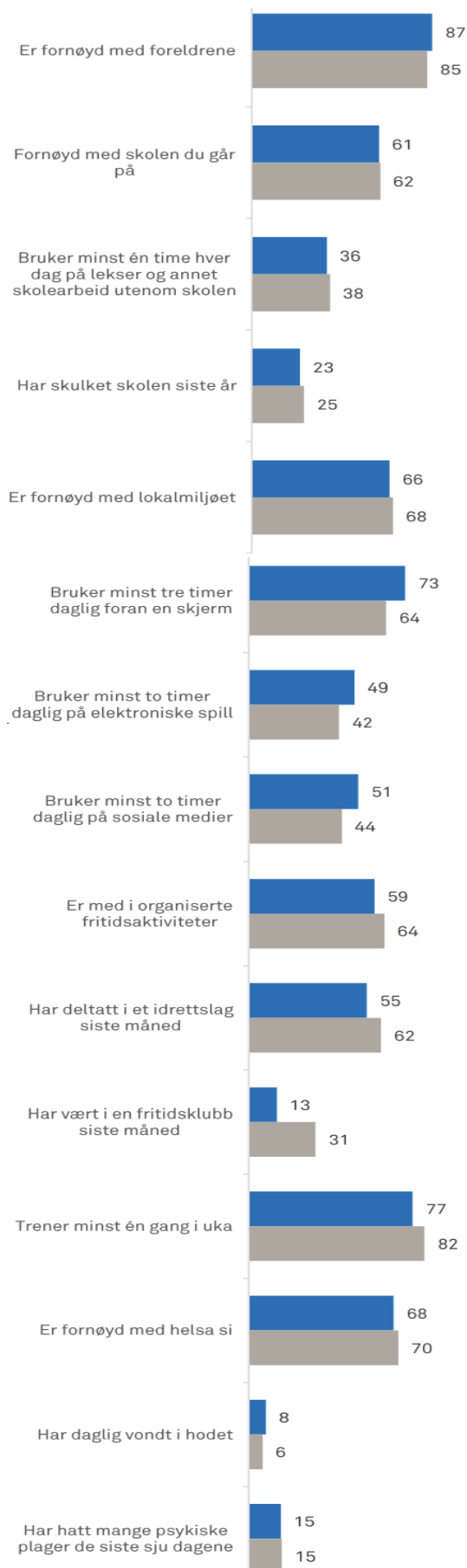
Kommunens forebyggende tjenester for barn og unge er organisert i Familiesenteret, som også samarbeider med andre tjenester. Tidlig innsats starter når barnet er i magen. Alle innbyggere får tilbud om oppfølging av jordmor i svangerskapet, og hjemmebesøk rett etter fødsel. Barsel- og spedbarnskontroller blir prioritert bl.a. for å bidra til gode relasjoner mellom barn og foreldre.

Per nå benytter 98 prosent i målgruppen seg av helsestasjonen i form av tilbud individuelt, eller i gruppe når barna er i sped- eller småbarnsalder. I skolealder følges den unge opp til 16 år, med unntak av helsestasjon for ungdom, som jobber opp til 23 år.

Tjenestene støtter opp om foreldrenes oppdrageroppgave, både enkeltvis og i tverrfaglig samarbeid.

Siste tall fra undersøkelsen Ungdata, er fra 2021. Herfra har vi følgende nøkkeltall:

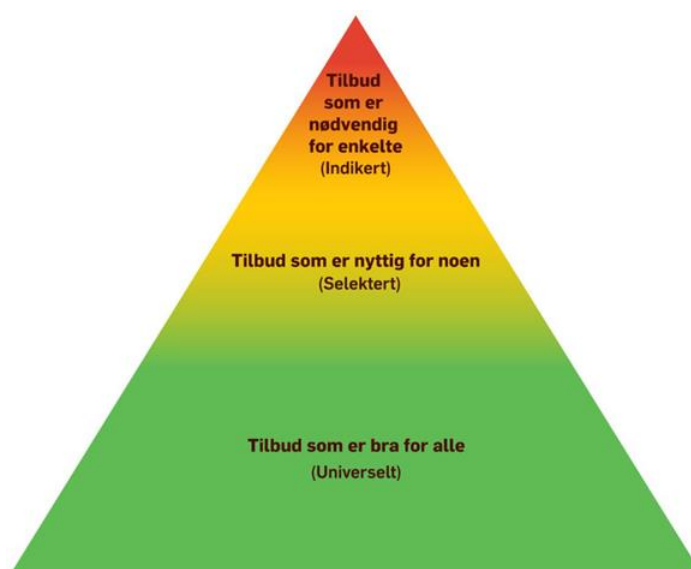

Forebyggende plan – Ett lag for god oppvekst

Kommunen ferdigstilte i 2024 den forebyggende planen – *Ett lag for god oppvekst*. Dette er en strategi der hovedmålet er å skape gode oppvekstvilkår for alle barn og unge i Øvre Eiker kommune. Den skal både vise vei for ansatte, og gi informasjon til innbyggere om hvordan Øvre Eiker vil arbeide for å nå målet. Den legger vekt på at alle skal få mulighet til å være en del av fellesskapet, og at vi skal forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt, eller utvikler atferdsproblemer.

Det å forebygge omsorgssvikt og atferdsvansker krever ulike forebyggende tiltak. Kommunen har fokus på å ha forebyggende tiltak på alle nivåer, som vist i pyramiden under. Det er behov for å jobbe mer med tiltak på gult nivå.

Som vist i pyramiden, legger vi til grunn at barnehager og skoler er våre viktigste arenaer for forebygging. Hele oppvekstfeltet har et felles overordnet prosjekt som heter *Alle med*. Dette er et pedagogisk utviklingsarbeid for alle barnehager, skoler og støttetjenester (Familiesenteret, barnevern, ppt og migrasjonshelsetjenesten). Den felles kompetanseutviklingen skal styrke kunnskap og kompetanse, fremme utvikling, læring og trivsel, og bidra til et likeverdig tilbud for alle barn og unge.

Erfaringer barn skaffer seg tidlig i livet, har stor betydning for den psykiske helsen. God psykisk helse skapes gjennom samhandling med andre mennesker i hverdagen. Når den psykiske helsen er god, har man følelse av trygghet, tilhørighet, mestring og at man er en del av noe større enn seg selv.

Ny barnevernlov trådte i kraft 1. januar 2023. Barneverntjenesten jobber aktivt med kompetanseheving for å nå de nye kompetansekravene som trer i kraft i 2031. Andelen barn med undersøkelser, barneverntiltak og tiltak utenfor hjemmet, er høyere enn landsgjennomsnittet.

Indikatorene gir en status for andel barn som mottar barnevernstiltak i befolkningen 0-17 år. Behovet for hjelp fra barnevernet varierer på tvers av kommuner, og indikatorene bør derfor ikke brukes til å rangere kommuner.

Spredning Stedets plassering Verdi for Norge

Indikator	Verdi for sted	Verdi for Norge	Grafisk visning
Barn med barnevernstiltak i forhold til innbyggere i aldersgruppen 0-17 år (2023)	4,7 %	3,3 %	
Barn med undersøkelse i forhold til antall innbyggere i aldersgruppen 0-17 år (2023)	5,1 %	3,9 %	
Barn med hjelpetiltak i hjemmet av alle barn med tiltak 0-17 år (2023)	66,5 %	71,1 %	
Barn som bor utenfor hjemmet i løpet av året i forhold til antall innbyggere i aldersgruppen 0-17 år (2023)	1,6 %	0,9 %	
Barn med undersøkelser eller tiltak per årsverk (2023)	17 barn	12 barn	
Fosterhjemstiltak i familie og nære nettverk (2022)	38,7 %	36,4 %	

Kilde: Bufdir.no - kommunemonitor

Mål og indikatorer – mestre livet

Hovedmål

Kommunen skal bidra til mestring, læring og gode overganger i alle livsfaser, for alle kommunens innbyggere.

Delmål

Mål 4Me1 Minst 90 prosent av alle innbyggere over 80 år bor i eget hjem

For å være beredt for framtida, må kommunen bidra til at flere planlegger egen alderdom, både når det gjelder bolig, økonomi, sosialt liv og helse. Kommunen må kommunisere tydeligere forventninger til hva innbyggerne må planlegge for å håndtere selv. At flere klarer seg i eget hjem lenger, bidrar til redusert behov for sykehjemsplasser som er det dyreste trinnet i innsatstrappen. Det igjen vil bidra til at kommunen har ressurser til helsetjenester, pleie og omsorg for de som trenger det aller mest. Mange innbyggere ønsker også selv å bo hjemme så lenge som mulig. Kommunen må derfor utvikle innsatstrappen med flere tjenester på de lavere trinn, for å forebygge og utsette behov for langvarige omfattende helse- og omsorgstjenester.

Kommunen mottok i 2023 en ekstern rapport med analyse av kostnader og tjenesteprofil innen pleie og omsorg, med vekt på hjemmetjenesten. Rapporten inneholdt gode bidrag til utviklingsarbeidet i tjenestene. Mange tema er under lupen og blant annet følgende tema kan nevnes: Digitalisering og bruk av helseteknologi. Hjemmetjenestens rolle, gjør de i for stor grad «alt» de blir bedt om? Behov for bedre systematikk i kartlegging av brukerbehov. Felles forståelse for mestringstankegangen og prinsippene for tildeling av tjenester. Effektivitet i hjelpemiddelformidlingen. Forebyggende og helsefremmende tiltak. Oppgavedeling og riktig bruk av kompetanse. Dette er kjente områder for omsorgstjenestene, og forbedringsarbeidet fortsetter med større trygghet for at vi jobber med de riktige løsningene. Helse- og velferdsplanen vil beskrive tiltak nærmere.

Mål 4Me2 Minimum 50 prosent av alle flyktninger skal være i arbeid direkte etter gjennomført introduksjonsprogram

Øvre Eiker kommune skal legge til rette for at nye innbyggere som har flyktet fra sine hjemland, finner seg til rette i kommunen så raskt som mulig og blir aktive deltakere i arbeids- og samfunnsliv. For å lykkes med integrering, er det viktig at kommunen gjør som er innrettet mot brede målgrupper i befolkningen, naturlig også innretter seg mot flyktninger. Deltakelse i introduksjonsprogrammet for nyankomne flyktninger skal fremme overgang til arbeid og utdanning.

Arbeidslivet er en viktig arena for språkopplæring og inkludering. Deltakerne skal formidles til en arbeidsplass for jobb eller arbeidstrening, så raskt som mulig etter at de har oppnådd grunnleggende ferdigheter i norsk. For mange strekker rettighetene til norskopplæring seg utover varigheten av introduksjonsprogrammet. Dette stiller krav til fleksibilitet i norskopplæringen, som må skje på en måte som ikke er til hinder for 100% yrkesdeltakelse. Øvre Eiker jobber aktivt med utvikling av modeller for dette. Bruk av hel- eller deldigitale læringsverktøy som gjøres tilgjengelig for deltakerne, kan bidra til økt smidighet og effektivitet. Alle involverte tjenester skal ha eierskap til, og understøtte, målet om arbeid.

I foregående planperiode 2024 – 2027, er følgende vedtatt som mål: «Minimum 80 prosent av nye innbyggere med bakgrunn som flyktning skal være i utdanning eller arbeid fem år etter fullført introduksjonsprogram.» Dette er fortsatt et mål for kommunen, men det prioriterte målet i kommende planperiode, er at minst 50 prosent går direkte fra introduksjonsprogrammet til arbeid. Kommunen har høye kostnader til sosialhjelp og betydelig høyere enn sammenlignbare kommuner.

Det er viktig at kommunen lykkes med integrering på lang sikt, men kritisk viktig å lykkes med at flyktninger kan mestre og få egen inntekt så fort som mulig etter ankomst.

Mål 4Me3 Andelen innbyggere i yrkesaktiv alder som forsørger seg selv ved eget arbeid øker

Ungdom (16-30 år), særlig de som ikke fullfører videregående opplæring, lavinntektsfamilier og innbyggere med bakgrunn fra land utenfor EØS-området, har høyere risiko enn andre for å bli stående utenfor arbeidslivet, og må følges opp særskilt. For de som har sammensatte utfordringer, skal kommunen sørge for riktig og samordnet innsats så raskt som mulig.

Høy sysselsetting og riktig kompetanse er en bærebjelke i velferdssamfunnet. Det er sannsynlig at omstillingsbehovet og omstillingstakten i arbeidslivet vil øke fremover. Dette stiller store krav til arbeidsgivere og arbeidstakere. Øvre Eiker har et variert arbeidsmarked, med muligheter for mange. Kommunens NAV-kontor har en viktig rolle i det å støtte både innbyggere og arbeidsgivere, dersom behov for arbeidskraft reduseres eller økes.

Mål 4Me4 Læringsutbytte, mestring og trivsel for barn og unge skal ligge på nasjonalt nivå, eller høyere

Formålet med opplæringsloven er formulert slik § 1-1: «Lova skal leggje til rette for at barn, ungdom og vaksne får god opplæring i eit godt miljø».

Kommunen får en indikasjon på elevenes læringsutbytte gjennom de årlige rapportene fra nasjonale prøver, men disse viser bare en del av læringsutbyttet og prøvene "måler det de måler". Det gjennomføres også årlige kartlegginger av hvordan elevene opplever trivsel, læringsmiljø og mer (Elevundersøkelsen). På makronivå er det et mønster at resultater på nasjonale prøver følger sosio-økonomiske forhold, men dette kan ikke overføres til skole- og individnivå. Det betyr for eksempel at det er mulig å få stort læringsutbytte på skolen, selv om man kommer fra et hjem der foreldre f.eks. har lav inntekt i forhold til andre. På samme måte er det å komme fra et ressurssterkt hjem med f.eks. foreldre med høy inntekt eller høy utdanning, ingen garanti for stort læringsutbytte. Grunnlaget for elevenes læringsutbytte legges uansett både på skolen, og utenfor. Samarbeid mellom hjem og skole, er en av flere ting som er viktig for elevenes læringsutbytte.

Det målet kommunen setter for elevenes læringsutbytte må være både ambisiøst og realistisk. Gjennom målet skal vi formidle tro på at elevene kan mestre, og at vi har lærere og skoleledere med riktig kompetanse. Samtidig skal det signalisere at vi forstår at det er mange faktorer som påvirker resultater og læringsutbytte.

Mål 4Me5 Minst 80 prosent av ungdom fullfører videregående opplæring, eller kvalifiserer seg på annen måte for arbeid

Det er for mange unge innbyggere i kommunen som verken går på skole eller er i arbeid, og dermed står i fare for uheldig utvikling og utenforskap. Innsatsen for å hindre frafall i videregående opplæring handler i stor grad om det som skjer i barnehagealder og tidlig skolealder, på ulike arenaer barn og unger er på. Satsing på det som fremmer god helse og mestring i de første leveårene, vil gi effekt for hele livsløpet. Læringsutbytte i skolen er både indikator og grunnlag for sannsynlighet for å gjennomføre videregående, eller komme i arbeid.

Fokus på mestring på alle arenaer er viktig for barnets utvikling. Det er viktig at barnehager og skoler har gode systemer for å se barn som har det vanskelig, og finne løsninger sammen med barn, unge, foreldre og støttetjenester.

Øvre-Eiker kommune vil kunne dra nytte av en mer helhetlig organisering av tilbudet for å fremme barn og unges psykiske helse, spesielt for aldersgruppen over 15 år. For å sikre et godt tilbud er det ikke nødvendigvis snakk om å ansette flere folk, men organisering av tilbudet og de tiltakene kommunen har bør evalueres, og det bør utarbeides en tiltakstrapp som sørger for at kommunen har et helhetlig behandlings- og oppfølgingstilbud.

Videregående opplæring er en rettighet, men ikke en plikt. Denne rettigheten er forsterket i ny opplæringslov (fullføringsreformen). Mange vil selv ha et ønske om å fullføre videregående, men for noen kan andre alternativer være riktige. Det viktige med dette målet, er at ungdom og unge voksne kvalifiserer seg for det som gir mulighet til egen inntekt, og størst mulig grad av selvstendighet videre i livet.

Tiltak i planperioden

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Videreføre Alle med	✓	✓	✓	✓
Barnevernstjenesten etablerer samarbeid med frivilligheten	✓	✓	✓	✓
Vedta og iverksette forebyggende plan for barn og unge	✓	✓	✓	✓
Utarbeide tiltakstrapp for barn og unge	✓	✓	✓	✓
Øke arbeidsretting av introprogram og norskopplæringen for flyktninger, i tråd med nasjonale føringer	✓	✓	✓	✓
Gjennomføre program for mangfold og arbeidsinkludering	✓	✓	✓	✓
Utarbeide og gjennomføre kommunikasjon med innbyggere, som gjør det lettere å planlegge for en trygg alderdom	✓	✓	✓	✓
Utvikle pakker med velferdsteknologi, aktiviteter og tjenester som kan bidra til at flere kan bo trygt hjemme	✓	✓	✓	✓
Vurdere anskaffelse av system for samhandling med frivilligheten		✓		
Helhetlig gjennomgang av bo- og tjenestetilbudet til innbyggere med alvorlige psykiske lidelser og/eller rusutfordringer	✓	✓		
Housing First-team etableres, følges opp og evalueres	✓	✓	✓	✓
Prosjekt flyktninger i jobb i Øvre Eiker kommune	✓			

Slik vet vi at vi når målet – indikatorer og evaluering

- Andel eldre over 80 år som bor i eget hjem
- Andel 80 år og over med hjemmesykepleie
- Dekningsgrad sykehjem ift. antall innbyggere over 80 år og over, inkl. kjøpte plasser
- Andel uføre voksne som bor sammen med foreldre
- Antall innbyggere (unike) med dagtilbud på Trivsels- og mestringssenteret
- Andel flyktninger i arbeid eller utdanning, direkte etter introduksjonsprogram og etter fem år
- Andel i yrkesaktiv alder som forsørger seg ved eget arbeid
- Resultater på nasjonale prøver
- Resultater på Elevundersøkelsen
- Resultater fra foreldreundersøkelser i barnehage
- Andel ungdom som fullfører videregående
- Andelen barn i befolkningen med barneverntiltak i kommunen i forhold til nasjonalt nivå

3.8. Satsingsområde 5: Digital transformasjon

Foto: istock

Kjennetegn på digital transformasjon

Digital transformasjon er en del av løsningen på de utfordringene vi står overfor. Det vil innebære en grunnleggende endring i måten vi løser oppgaver på. Vi bruker begrepet «digital transformasjon», fordi det handler om at vi må ta i bruk både den teknologien som finnes, og den som utvikles i fremtiden. For å kunne få gevinster ut av teknologien, må vi også endre mye på den måten vi jobber på. Det betyr å gjøre mer enn å f.eks. legge en arbeidsprosess inn i et datasystem (f.eks. saksbehandling) – det kan bety å endre hele arbeidsprosessen slik at den tar kortere tid, krever færre ressurser, eller blir mer presis.

Hvilke verdier skal vi skape med teknologi?

Skjermdump: Ordsky fra samling med kommunens ledere, 14. juni 2024.

De virksomhetene som klarer å hente gevinster av digital transformasjon, er de som utvikler løsninger i et felles økosystem. Økosystem i denne sammenhengen, betyr et nettverk av organisasjoner, teknologi, og ressurser som jobber sammen for å utvikle og levere tjenester. I et økosystem samarbeider aktørene på tvers av grenser, utnytter hverandres styrker, og skaper større verdier enn de gjør hver for seg. De samhandler om tekniske løsninger, og utveksler data for å effektivisere oppgaver og prosesser. Det betyr at digital transformasjon også kan skje på tvers av kommunegrenser. Et premiss for å få til digital transformasjon, er at organisasjonen har en virksomhetsarkitektur.

Kræmmergaard viser en fremgangsmåte for å kartlegge og utvikle organisasjonens digitale modenhet, og sorterer organisasjoner i ulike trinn i generasjonstrappa for digital modenhet. For organisasjoner som ikke er så digitalt modne, vil det sannsynligvis være vanskelig å ta ut full gevinst av teknologi.

For å lykkes med digital transformasjon, må vi ha en klar forståelse av vår digitale modenhet, og tydelige strategiske mål og ambisjoner. Figuren under viser digital modenhet som en trapp, der hvert trinn representerer et nivå av utvikling - en ny generasjon. De første trinnene fokuserer på digitalisering av enkeltprosesser innenfor tjenester eller fagområder. Fra generasjon 3 handler det om digital transformasjon – vi skaper nye tjenester, leverer på nye måter, setter brukeren i sentrum, og beveger oss mot proaktive og sammenhengende tjenester.

Figur – Generasjoner digital modenhet – Kræmmergaard (2024)

For å lykkes med digital transformasjon, er det avgjørende å ha oversikt over egne løsninger, prosesser og data – vi må ha «orden i eget hus». Dette, sammen med en oppdatert og sikker teknologisk infrastruktur og riktig kompetanse, utgjør grunnmuren for fremtidig utvikling. Teknologien utvikler seg raskt, og vi må ha innsikt i nye muligheter og evne til å ta i bruk det som er nyttig for oss. For eksempel kan kunstig intelligens (KI) bidra til å effektivisere tjenester ved å automatisere rutineoppgaver, forbedre beslutningsprosesser, og tilby mer persontilpassede brukeropplevelser.

Basert på det dette kan si at digital transformasjon er kjennetegnet av:

- Grunnleggende endring i måten å levere tjenester på
- At virksomheten har orden i eget hus
- At data kan deles og brukes på en trygg og sikker måte
- Optimalt samspill mellom mennesker og teknologi
- Vekt på opplevelsen til sluttbruker
- At det blir realisert gevinster

Nåsituasjon

Vi har allerede utviklet flere digitale løsninger for innbyggerne, også selvbetjeningsløsninger. På enkelte områder har vi fått på plass gode og effektive løsninger og prosesser. Likevel har mye av arbeidet hittil handlet om å digitalisere eksisterende oppgaver og prosesser, uten at vi undersøker og prøver ut om vi kan levere tjenester på helt nye måter, eller endre styring og organisering for å hente ut større gevinster. Fortsatt jobber vi ofte hver for oss på

områder vi burde jobbet sammen. Det gjør at vi av og til går glipp av muligheten som ligger i helhetlige løsninger, og det å redusere dobbeltarbeid.

Det antas at vår digitale modenhet ligger på trinn 1 og 2, kanskje på trinn 3 for enkelte tjenester. Det kan i seg selv være en utfordring at det er stor forskjell på digital modenhet, både mellom tjenestene, og på individnivå. Det er viktig å si at det som er digital modenhet for organisasjonen, ikke er det samme som hvor god den enkelte er til å bruke digitale verktøy.

KS har etablert KS Digitale fellestjenester AS, som utvikler digitale fellestjenester som etter hvert bør være mulig for kommunen å ta i bruk. Regionalt er vi en del av DigiViken, et partnerskap mellom kommunene og fylkeskommunene i tidligere Viken. DigiViken fremmer informasjonsdeling, samhandling, kompetanseheving, koordinerer felles prosjekter, og representerer felles interesser i nasjonalt digitaliseringsarbeid. Kommunedirektørens ledergruppe, og noen av kommunens rådgivere, deltok i 2023/2024 på kompetanseopplegg med DigiViken – Kompetanseløftet digital transformasjon.

Når det gjelder drift av it, står vi overfor strategiske valg: Skal vi drifte selv, samarbeide med andre, eller kjøpe tjenester? Dagens kapasitet og kompetanse når det gjelder drift og bruk av it, vil ikke være tilstrekkelig for fremtiden. Begrensede ressurser på it, vil med andre ord begrense mulighetene for digital transformasjon. I løpet av 2025, må det gjøres en grundig gjennomgang og vurdering av hvilket alternativ vi velger. I nåsituasjonen, har vi bare delvis kartlagt og identifisert de områdene hvor vi kan ta ut de største gevinstene, enten i form av bedre kvalitet, eller reduserte kostnader.

I nær fremtid, er det viktig at vi prioriterer de områdene der det er størst behov for utvikling på dette området, og der vi kan hente ut størst verdi. En av hovedutfordringene i kommunesektoren fremover vil være mangel på arbeidskraft, spesielt innen helse, pleie og omsorg. Oppvekst er også en stor sektor hvor digital transformasjon kan bidra til bedre læringsutbytte og mer effektive administrative prosesser, som eksempler.

Med dagens situasjon, mangler kommunen nødvendig infrastruktur og den virksomhetsarkitekturen som må til for å kunne gjennomføre digital transformasjon, og ta ut gevinster. Fremover bør kommunen gradvis gå over til å kommunisere digitalt med innbyggere, på alle områder der det gir gevinster for innbyggere og ansatte. Dette forutsetter at vi har tilstrekkelig informasjonssikkerhet, personvern, og at vi kan levere trygge tjenester. Dersom stadig større del av kommunikasjonen skal foregå digitalt, må vi også jobbe for digital inkludering. Satsingsområdet mestre livet, har derfor betydning også for det å lykkes med digital transformasjon.

Mål og indikatorer – digital transformasjon

Hovedmål

Kommunen skal være en digitalt moden organisasjon, som bruker digital transformasjon for å levere gode og mer effektive tjenester.

Delmål

Mål 5Di1 Kommuneorganisasjonen har "Orden i eget hus" med helhetlig oversikt over løsninger, data og prosesser, og forvaltning av informasjon

Digital transformasjon forutsetter at vi kan dele og bruke data internt i virksomheten, og også med andre utenfor virksomheten. Det å dele og bruke data medfører samtidig risiko og sårbarhet, og det er viktig at vi sørger for at data bare deles og brukes på en trygg og sikker måte. For å kunne dele og bruke data på en trygg og sikker måte, må vi ha orden i eget hus. Det betyr at vi vet hvilke data vi samler inn, hvor vi oppbevarer disse, hvordan vi bruker og deler, og hvorfor. Det innebærer også å ha god virksomhetsstyring, og prosedyrer og rutiner som etterleves. Fremover må vi utvikle og rigge organisasjonen for dette, både når det gjelder teknologi, systemer og kompetansen til de ansatte.

Mål 5Di2 Innbyggernes brukeropplevelser er like gode eller bedre enn før

Kvalitet er relativt, som betyr at vi må ha en referanse å måle kvaliteten på tjenestene mot. [«For en gjenstand eller tjeneste kan man enkelt si at kvaliteten er evnen til å tilfredsstille brukerens krav og forventninger»](https://snl.no/kvalitet) (<https://snl.no/kvalitet>). Lovkrav er en slik referanse, men mange lover er utformet slik at det ikke er fastsatt nivå og omfang på tjenesten kommunen skal levere – det skal være en skjønnsmessig vurdering basert på faglighet og vurdering av behov. Det er med andre ord ikke gjennomgående standardiserte tjenesteleveranser.

Ledere og ansatte i kommunen, opplever at de kan møte høye forventninger, og at både innbyggere, andre myndigheter (staten), og andre tjenester forventer mer enn det som er mulig å levere. Samtidig er det et mål for kommunen å levere tjenester med så god kvalitet som det mulig å få til med de ressursene vi faktisk har. Vi bruker derfor begrepet *riktig* kvalitet, fordi det fremover ikke er mulig for kommunen å levere i forhold til stadig høyere forventninger og krav. Digital transformasjon kan gjøre det mulig å opprettholde gode brukeropplevelser. Det betyr at de som mottar tjenester ikke nødvendigvis får stadig flere og mer kostnadskrevende tjenester, men riktige tjenester, i riktig omfang. Satsingsområdene mestre livet og digital transformasjon har på den måten stor betydning for hverandre. Det er også et viktig demokratispekt i dette, fordi kommunen må fordele byrder og knappe goder på en rettferdig måte, selv om ikke alle får det samme.

Mål 5Di3 Det skal tas ut konkrete og målbare gevinster av den digitale transformasjonen

Målet om å ta ut konkrete og målbare gevinster, gjelder for alt omstillingsarbeid i kommunen. Gevinster kan være at kommunen kan levere en tjeneste til lavere kostnad og med færre årsverk, med kortere behandlingstid, riktigere og mer skreddersydd kvalitet, eller forbedret brukeropplevelse. Vi lykkes med å ta ut gevinster, når resultatet er flere av disse tingene samtidig.

Å satse på digital transformasjon, vil være et av de viktigste grepene vi gjør for å kunne ta ut konkrete og målbare gevinster. I nåsituasjonen utgjør lønnsutgifter rundt 60-70 prosent av kommunens driftskostnad. I fremtiden skal vi levere flere tjenester med færre folk, og arbeidsgivere kommer til å konkurrere om arbeidskraft og kompetanse. (At andelen til lønnsutgifter blir lavere, er ikke det samme som at lønnen til den enkelte går ned). Vi kan forbedre arbeidsprosesser, slik at hver enkelt ansatt bruker mindre tid på arbeidet som skal utføres. Det vil likevel være nødvendig å gjøre større omstillinger, slik at en del av de oppgavene som i dag blir mer eller mindre manuelt utført av mennesker, kan utføres med ny teknologi og digitale løsninger i fremtiden.

Tiltak i planperioden

Noen av tiltakene krever trolig en egen finansiering som ikke er innarbeidet i budsjettet. Kommunedirektøren forsøker å løse dette i løpet av økonomiplanperioden. Tiltak som ikke utløser behov for ekstra finansiering prioriteres.

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Tilpasse organisasjonsstruktur og ressurser for å tilrettelegge for arbeidet med digital transformasjon	✓	✓	✓	✓
Gjennomføre et prosjekt for å fastsette roller, ansvar og ressursbehov for arbeidet med orden i eget hus og virksomhetsarkitektur, samt kartlegging av datasett og løsninger.	✓			
Etablere en virksomhetsarkitektur og vurdere behov for og evt. anskaffe et arkitekturverktøy	✓	✓		
Utarbeide anskaffelsesrutiner og standard spesifikasjoner for IKT-anskaffelser	✓			
Betydelig opptrapping av velferdsteknologi i helse og velferd	✓	✓	✓	✓
Opptrapping av velferdsteknologi for utvalgte grupper i oppvekst	✓	✓	✓	✓
Bruk av ny teknologi i andre utvalgte tjenester i kommunen	✓	✓	✓	✓
Etablere innsatsgruppe for gjennomføring (task force)	✓	✓	✓	✓
Oppfordre/veilede innbyggere til å tilrettelegge hjemmet for digitale løsninger	✓	✓	✓	✓
Etablere et styringssystem for informasjonssikkerhet	✓	✓		
Videreføre innovasjonsfondet for å motivere for innovativ utvikling (gjelder også andre områder) *	✓	✓	✓	✓
Gjennomføre piloter, f.eks. bruk av KI, rydderoboter mm.	✓	✓	✓	✓
Utvikle og gjennomføre program for digital kompetanse blant ansatte, med gradvis opptrapping	✓	✓	✓	✓
Bruke porteføljestyling som arbeidsmetode og en del av virksomhetsstyring	✓	✓	✓	✓

* Inntil videre videreføres innovasjonsfondet uten tilførsel av friske midler.

Slik vet vi at vi når målet – indikatorer og evaluering

- Vi kan vise til konkrete og målbare gevinster
- Digital transformasjon har ikke ført til digitalt utenforskap
- Velferdsteknologien avlaster ansatte

3.9. Satsingsområde 6: Livskraftige steder

Kjennetegn på livskraftige steder

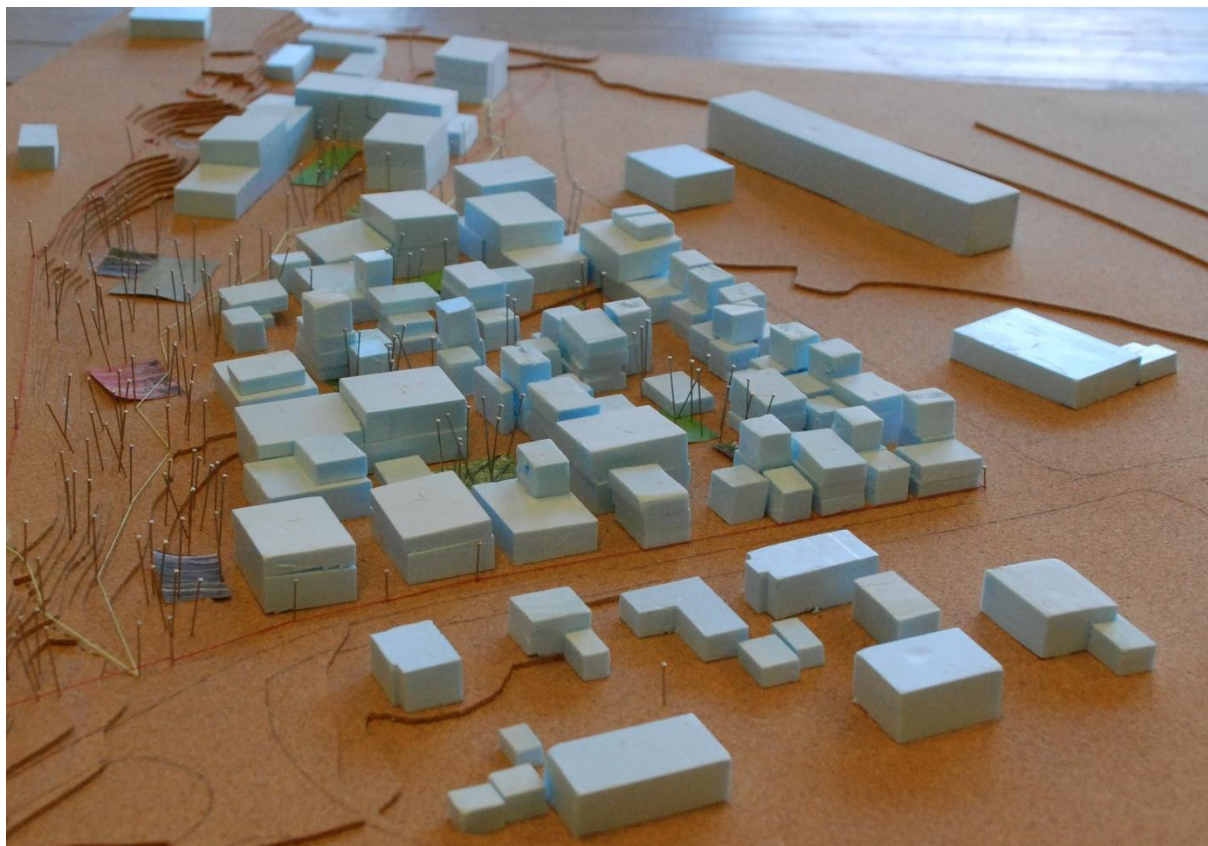

Foto: Sunniva Riste-Bjørkli

Livskraftige steder er steder med attraktivitet, og der det er grunnlag for å opprettholde innbyggertall over tid, eller grunnlag for vekst. Faglige kilder: [Slik får du kommunen til å vokse \(forskning.no\)](#) og [Regional analyse \(regionalanalyse.no\)](#)

Kommuneplanens samfunnsdel 2021 - 2033 slår fast at stedsutvikling er den langsiktige utviklingsstrategien for Øvre Eiker kommune, og det legges til grunn at det skal være utvikling i alle deler av kommunen. Livskraftige steder fremmer god folkehelse og bidrar til livskvalitet for enkeltmennesker. Det kan bidra til å redusere behovet for tjenester og hjelpetiltak. Livskraftige steder øker attraktiviteten for næringsliv og utbyggere, og er nært sammenkoblet med utvikling av infrastruktur og samferdsel.

Distriktssenteret ga i 2018 ut et jubileumsskriv, der de pekte på fire former for verdiskaping i livskraftige steder: Økonomisk verdiskaping, sosial verdiskaping, kulturell verdiskaping og miljømessig verdiskaping. «Ein viktig premisse for den brede verdiskapinga er at ei form for verdiskaping ikkje skal øydeleggje for ei anna, eller bidra til å svekke den totale verdiskapinga» [Livskraftige lokalsamfunn - tilfeldig og planlagt? \(distriktssenteret.no\)](#)

I heftet trekkes også frem betydningen av å lykkes sammen (å lukkast i lag). Livskraftige steder er også identitetsbyggende steder, der det å bygge identitet gjerne skjer nedenfra og i form av innbyggerinitiativ. «Når en by velger å sette opp en statue er det vanlig å velge en som har vunnet en krig eller noen som har mange penger på konto eller lignende. Vi velger å sette opp en statue av byens renholder som etter 30 år pensjonerte seg.» (s. 64).

Et annet poeng som trekkes frem, er at et steds identitet kan utfordres utenfra. «Det kan skape konflikt – men også brukes som en ressurs i den lokale samfunnsutviklingen».

Basert på dette kan vi si at livskraftige steder er kjennetegnet av:

- Bred verdiskaping, økonomisk, kulturelt, sosialt og miljømessig
- Identitetsbyggende
- Tåler at noen utenfra utfordrer identiteten
- Aldersvennlig samfunn

Nåsituasjon

Kommunens mål om vekst skal realiseres gjennom å legge til rette for næringsetableringer, samt bygge og utvikle gode og inkluderende steder og nabolag. Kommuneplanen legger grunnlaget for at Øvre Eiker kan fortsette å være en vekstkommune. Kommuneplanen framhever boligpolitikken som helt sentral for å nå kommuneplanens mål for samfunnsutvikling og tjenester.

Tilrettelegging for boligbygging skal gjøres med grunnlag i en fornyet sosial boligpolitikk, der boliger for vanskeligstilte er en integrert del av kommunens helhetlige boligpolitikk. Kommunens tjenester skal spille sammen med innbyggere og næringsliv, i det å utvikle livskraftige steder.

Siden forrige kommuneplan (samfunnsdel og arealdel), er det regulert flere områder, som med det er gjort klare for utbygging, med Ormåsen og Hokksund sentrum som de mest vesentlige. Ny plan for boligetableringer på Darbu er nå godt i gang. For å kunne legge til rette for ytterligere utvikling på Darbu, er det behov for betydelige investeringer innen VA på strekningen Vestfossen – Darbu. Det er for øvrig en god bredde i reguleringsplaner som er igangsatt, og alle stedene har byggeklare tomter.

Etableringen av Fiskum næringspark har gitt positiv utvikling, med flere nye næringsetableringer. Det er imidlertid en generell trend at omsetning innen varehandel i sentrumsområder faller. Med nærhet til regionale handelssentre har Øvre Eiker en ekstra utfordring i forhold til sentrumshandel. Vi kan imidlertid forvente et noe økt servicetilbud i framtida, i takt med etablering av nye sentrumsleiligheter og økt kundegrunnlag.

Innenfor oppvekst ser vi at det er mye ledig kapasitet på flere av skolene. Ormåsen skole og Hokksund ungdomsskole skiller seg ut, ved at de overskrider maksimalt elevtall. Alle med rett til barnehageplass får tilbud om plass innenfor kommunens grenser. På Ormåsen er det fortsatt større etterspørsel etter barnehageplass, enn det som kan tilbys. Noen barn bosatt i Øvre Eiker har barnehageplass i andre kommuner. Dersom disse skulle velge å ha barnehageplass i Øvre Eiker, vil kommunen ha utfordring med å tilby dette.

Dette satsingsområdet inngår også som et viktig tema i kommuneplanens samfunnsdel og arealdel. Det er derfor en rekke relevante temaer, som ikke er omtalt i Kommuneplanens handlingsdel 2025-2028.

Mål og indikatorer – livskraftige steder

Hovedmål

Øvre Eiker skal ha bærekraftige by- og tettsteder.

Delmål

Mål 6Li1 Lokalsamfunnet Øvre Eiker utvikles etter prinsippene for Aldersvennlig Norge

I Helsedirektoratet er det etablert et senter for aldersvennlig Norge. Målsettingen er å fremme en mer aldersvennlig og bærekraftig samfunnsutvikling. De demografiske endringene som også vil prege Øvre Eiker fremover, krever tiltak langt ut over tjenestene i helse og velferd. Et aldersvennlig samfunn er inkluderende, tilgjengelig og fremmer muligheten til å være aktiv også som senior.

Å planlegge utviklingen i lokalsamfunnet etter prinsippene for Aldersvennlig Norge, innebærer blant annet å tenke tilgjengelighet og deltagelse for alle innbyggere når man planlegger utendørsområdene, boligene og transportmulighetene i kommunen. Dette er et langsiktig arbeid og stemmer godt overens med kommunens målsettinger om stedsutvikling og helsefremmende lokalsamfunn (Kommuneplanens samfunnsdel 2021-2033).

Investering i aldersvennlige tiltak på tvers av sektorer vil redusere kostnader og press på helse- og omsorgstjenester. Dette oppnås for eksempel dersom eldre innbyggere har mulighet til å komme seg på egen hånd til butikken, til apoteket og til legen. Det dreier seg også om å stimulere innbyggerne til å planlegge for alderdommen, enten ved å tilpasse boligen, eller flytte til en bedre egnet bolig i tide.

Aldersvennlige tiltak kommer alle generasjoner til gode.

Det er et samfunn:

- der vi greier oss og mestrer selv så lenge som mulig
- der det legges til rette for at vi skal greie oss selv
- der alle aktørene i storsamfunnet tar sitt ansvar
- der seniorene føler seg nyttige og kan delta aktivt i lokalsamfunnet

Mål 6Li2 Kommunen skal underbygge og støtte grendeutvalgenes rolle som ressurs i stedsutvikling

I Øvre Eiker er det by- og grendeutvalg for Hokksund, Røren, Skotselv, Fiskum, Ormåsen og Vestfossen. Grendeutvalgene er en del av kommunens medvirkningsstrategi, der kommunen skal legge til rette for at grendeutvalgene kan delta i beslutninger som tas av kommunen. Grendeutvalgene er, og har vært, en viktig ressurs for kommunen. De kjenner stedene og folkene som bor der, og får også til helt konkrete ting i samarbeid med andre. Det er et viktig prinsipp at grendeutvalgene er en del av frivilligheten, og ikke en del av kommuneorganisasjonen. Grendeutvalgene er "... bindeledd mellom innbyggerne og kommunen", slik det er formulert i Grendeutvalgserklæringa. Grendeutvalgene er viktige for det å ta vare på og utvikle stedsidentitet, og de bidrar til verdiskaping for stedene. Kommunen både kan og skal underbygge grendeutvalgene som ressurs i stedsutvikling.

Mål 6Li3 Kommunen er en medspiller i kultur- og idrettsarrangementer som bygger lokal identitet

Kultur- og idrettsarrangementer er viktige for verdiskaping i by- og tettstedene. Kommunen har begrenset mulighet til å produsere arrangementer selv. Det er heller ikke åpenbart at det er kommunen som er best til å gjøre det, eller at det er en oppgave kommunen skal prioritere mer penger til. Kommunen har likevel mulighet til å være medspiller når andre tar initiativ til og gjennomfører arrangementer. I noen tilfeller kan det være i form av god dialog og informasjon når kommunen er myndighet og saksbehandler, det kan være ved å bevilge økonomiske tilskudd, eller ved at ansatte i kommunen er rådgivere, eller deltar i planlegging. Kommunen vil fortsatt gjøre dette, men de nærmeste årene vil det være med strenge prioriteringer.

Tiltak i planperioden

Tiltak	2025	2026	2027	2028
Benytte virkemidlene i eldreboligprogrammet til Husbanken	✓	✓	✓	✓
Etablere en gruppe som følger opp anbefalinger fra nasjonalt program for et Aldersvennlig Norge	✓	✓	✓	✓
Vedta sentrumsplan Vestfossen	✓			
Iverksette mindre tiltak som bidrar til stedsutvikling i Vestfossen	✓	✓	✓	✓
Revidere sentrumsplan for Hokksund	✓			
Videreutvikle Sundhaugen som friluft-, lek- og rekreasjonsområde	✓	✓	✓	✓
Øvre Eiker vil tilstrebe å beholde sertifiseringen til Trygg trafikk – Trafikksikker kommune	✓	✓	✓	✓
Være formelt med og delta aktivt i Buskerudbysamarbeidet	✓	✓	✓	✓
Fortsette regulering av gang- og sykkelveinett (Buskerudbyen)	✓	✓	✓	✓
Tettere samarbeid mellom oppvekst og planavdelingen, slik at det blir lagt vekt på samsvar mellom arealplaner og kapasitet på skoler og barnehager	✓	✓	✓	✓
Satse på, og delta aktivt i Drammensregionen IPR	✓	✓	✓	✓

Slik vet vi at vi når målet - indikatorer og evaluering

- Det er befolkningsvekst/befolkningstall opprettholdes
- Det etableres bedrifter, eller eksisterende bedrifter blir på stedene
- Demografisk utvikling er lik/bedre enn prognosene når det gjelder fordeling mellom aldersgrupper
- Det er bygget flere gang- og sykkelveier
- Grendeutvalgene opprettholder aktivitet
- Frivillighet og næringsliv gjennomfører arrangementer i kommunen

4. DRIFTSBUDSJETT 2025-2028

4.1. Driftsbudsjettet 2025

4.1.1. §5-4 Bevilgningsoversikter – drift

Beløp i 1000

	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Rammetilskudd	-629 741	-653 384	-734 800	-741 072	-742 029	-747 857
Inntekts- og formuesskatt	-707 649	-784 874	-780 961	-784 094	-787 958	-792 513
Andre generelle driftsinntekter	-88 157	-76 958	-77 881	-65 148	-60 994	-45 807
Sum generelle driftsinntekter	-1 425 547	-1 515 216	-1 593 642	-1 590 314	-1 590 981	-1 586 177
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 427 249	1 440 383	1 559 500	1 529 498	1 514 236	1 500 673
Avskrivninger	49 238	49 906	55 730	61 188	61 535	61 688
Sum netto driftsutgifter	1 476 487	1 490 289	1 615 230	1 590 686	1 575 771	1 562 361
Brutto driftsresultat	50 941	-24 927	21 588	372	-15 210	-23 816
Renteinntekter	-15 893	-19 262	-20 300	-20 269	-22 072	-24 581
Utbytter	-30 004	-25 155	-26 960	-16 960	-26 960	-16 960
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	-7 175	-2 500	-4 500	-4 500	-4 500	-4 500
Renteutgifter	38 625	59 291	65 638	61 159	61 182	64 617
Avdrag på lån	39 735	51 379	37 010	59 374	59 467	61 578
Netto finansutgifter	25 287	63 753	50 888	78 804	67 117	80 154
Motpost avskrivninger	-49 238	-49 906	-55 730	-61 188	-61 535	-61 688
Netto driftsresultat	26 990	-11 080	16 746	17 988	-9 628	-5 350
Disponering eller dekning av netto driftsresultat						
Overføring til investering	0	3 465	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	23 293	120	120	120	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-16 969	-265	-142	-146	-146	-146
Avsetninger til disposisjonsfond	0	8 160	0	0	9 654	5 376
Bruk av disposisjonsfond	-33 313	-400	-16 724	-17 962	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-26 990	11 080	-16 746	-17 988	9 628	5 350
Fremført til inndekning i senere år (merforbruk)	0	0	0	0	0	0

Tallene i økonomiplan og årsbudsjett er revidert i forhold til det som ble vedtatt i årsbudsjett og økonomiplan for 2023–2027. Revideringen er betydelig, fordi det er stort avvik mellom årsbudsjett 2024 og prognose for regnskapsresultat.

Budsjettet for 2025 gjøres opp med et negativt netto driftsresultat på 16,75 millioner kroner eller -0,8 % av brutto driftsinntekter. I 2026 budsjetteres det med et negativt netto driftsresultat på 18 millioner kroner før det i 2027 og 2028 budsjetteres med positivt netto driftsresultat på henholdsvis 9,6 mill.kr. og 5,4 mill.kr, som tilsvarer 0,5% og 0,3%.

Resultatet det budsjetteres med for 2025 og videre utover i perioden er langt unna anbefalt nivå fra TBU. Årsbudsjettet og økonomiplan tar utgangspunkt i at kommunen først skal gjenopprette økonomisk balanse, og videre legge grunnlaget for en bærekraftig økonomi og drift. Samtidig at det skal forebygge oppføring i ROBEEK-registeret, og ta utgangspunkt i en langsiktig forpliktende og gjennomførbar plan.

I planperioden er det lagt til grunn at Øvre Eiker skal motta færre flyktninger enn de foregående årene, hvert av de kommende årene i planperioden. Det legges opp til en gradvis nedtrapping av tjenestetilbudet i tråd med dette. En del av flyktningene kommer høyst sannsynlig til å fortsette å bo i kommunen. Av disse vil flere komme til å trenge bistand fra kommunen, utover det staten finansierer. Temaet er ytterligere kommentert under «Sentrale inntekter».

Om det i tilleggspolisjonen bevilges ytterligere midler til kommunesektoren, vil bruken av disse fremmes i egen sak eller i forbindelse med 1.tertial rapporteringen. Bevilges det mer midler til kommunen som ikke er øremerket bestemte formål (f.eks økte kostnader i pensjon, redusert foreldrebetaling etc.) vil midlene foreslås brukt til å redusere det negative driftsresultatet og redusere bruk av disposisjonsfondet.

Lønns- og prisvekst

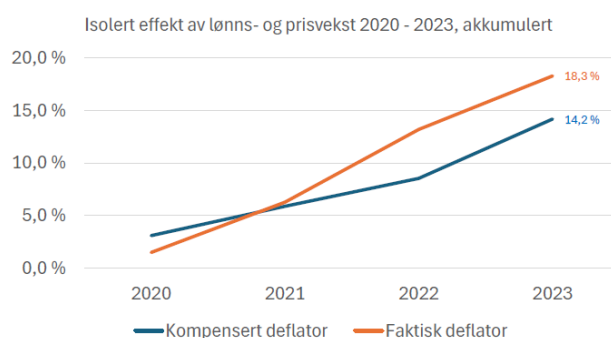
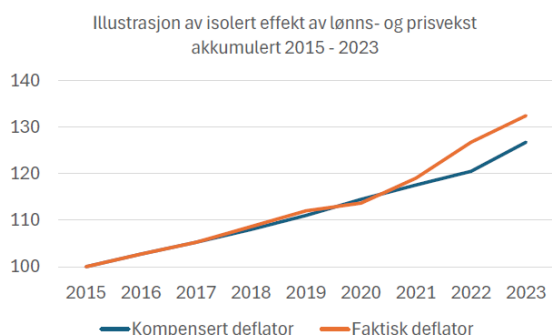
Lønns- og prisvekst (kommunal deflator) anslås til 4,1% i 2025. I 2024 var det i opprinnelig budsjett lagt til grunn 4,3% deflator som ble holdt uendret i RNB. I forslag til statsbudsjett 2025 er anslaget på deflator for 2024 oppjustert til 4,4%. Andelen av kommunal deflator som gjelder lønnsvekst anslås til 57,4, mens øvrig 42,6 gjelder prisvekst. Det anslås en lønnsvekst på 4,5% og en prisvekst på 3,5% for 2025. Vektleggingen av lønnsvekst synes, som kommentert tidligere år, noe lav da kommunen i tillegg til egne ansatte også kjøper mange tjenester som i hovedsak er drevet av lønnsvekst.

Følgende kostnadselementer er ikke dekket av deflatoren:

- Rentekostnader
- Pensjonskostnader er dekket i budsjettdeflatoren i den grad de øker i takt med lønnsveksten. Dersom pensjonskostnadene øker mer (eller mindre) enn lønnsveksten, fanges ikke dette opp av budsjettdeflatoren.
- Demografikostnader

Disse kostnadselementene må dekkes av veksten i frie inntekter.

Historisk har deflator blitt kompensert iht. til faktisk lønns- og prisvekst. Graf nedenfor til venstre viser samvariasjon mellom faktisk deflator og kompensert deflator. Men fra 2020-2023 har faktisk deflator akkumulert ligget godt over kompensert deflator, om lag 4 prosentpoeng ved utgangen av 2023. Dette utgjør ca. 17 mrd. kroner for kommune-Norge, i samme periode har de frie inntektene til kommunene blitt oppjustert med om lag 6 mrd. Det vil si at det har vært en prisvekst utover det som er kompensert på ca. 11 mrd kroner for kommunene samlet. For Øvre Eiker utgjøre dette ca. 41 millioner kroner. Det er 41 millioner kroner kommunen må finne dekning for innenfor egen budsjetttramme ved reduksjon i tjenester, effektivisering etc.

Kilde: Presentasjon KS - Statsbudsjett og den økonomiske situasjonen i kommunesektoren – 15.10.2024

Frie inntekter

De frie inntektene (skatt og rammetilskudd inkl. inntektsutjevning) øker med 8,4% fra prognose fra 2.tertial 2024 til anslåtte frie inntekter i 2025. Det betyr en betydelig vekst i frie inntekter på om lag 117 mill.kr. for kommunen. Men mye av beløpet er bundet opp i nye tiltak fra regjeringen (helårseffekt av redusert foreldrebetaling barnehage og gratis 12 timer SFO for 3.klassinger m.m.), økte pensjonskostnader og generell lønns- og prisvekst. I tillegg har kommunen et kostnadsnivå i 2024 på om lag 60 mill.kr. høyere enn inntektene. Det er også sterkt økende husleiekostnader fra 2025 som følge av ny skole og svømmehall på Loesmoen, øvrige investeringer i formålsbygg og kjøp av Skotselv barnehage. Så hele veksten blir spist opp av punktene nevnt over. Omlegging av inntektssystemet gir et positivt utslag for Øvre Eiker og kommenteres under kapitlet «Sentrale inntekter» under.

Endringer i rammetilskuddet som følge av endringer i oppgaver

Tabellen viser de direkte endringene i rammetilskuddet som følge av forslaget til statsbudsjett. Der hvor endringen får direkte utslag i utgifter/inntekter til en seksjon er denne trukket/kompensert og fremkommer i oversikten under hver seksjon i kapitlet «Seksjonenes økonomi 2025».

Korreksjoner og innlemminger i forslag til statsbudsjett i 1000 kr:	Øvre Eiker
Oppvekst	11 680
Redusert makspris barnehage fra 1.8.2024 (helårseffekt 2025)	7 029
Gratis kjernetid SFO 3.klasse fra 1.8.2024 (helårseffekt 2025)	4 116
Ny opplæringslov - opplæring i egen skriftspråkgruppe	225
Nytt prøvegjennomføringssystem	-21
Pensjon for fosterforeldre	252
Overgangsordningen for spesialiserte fosterhjem	34
Helsestasjon/skolehelsetjeneste	45
Helse og omsorg	913
Vaksinasjon mot covid-19 og pneumokokk	742
Økonomisk sosialhjelp	110
Minstesats i kvalifiseringsprogrammet	61
Sum alle endringer	12 593

Skjønnsmidler

Nivået på fylkesrammen for Østfold, Buskerud, Oslo og Akershus er for 2025 videreført på samme nivå som i 2023 og 2024. Som del av statsbudsjettet deles noe av skjønnsmidler ut fra fylket, og for 2025 er holdt igjen en større andel fra fylket enn tidligere. Dette vil bli delt ut på et senere tidspunkt. For kommunen er skjønnsstilskuddet 100.000,- lavere enn 2024. Dette er utvikling i skjønnsmidler de siste årene i tusen kroner:

Utvikling i skjønnsmidler 2020-2025							
Kommunenavn	innb. 01.01.24	2020	2021	2022	2023	2024	2025
Øvre Eiker	20 779	3 100	2 350	2 400	2 200	2 000	1 900

4.1.2. §5-4 Bevilgninger – drift

Beløp i 1000	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK	16 522	16 697	17 212	15 114	16 112	15 112
SERVICE OG FELLESTJENESTER	46 489	45 076	48 430	47 941	47 930	47 930
KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING	87 282	83 249	86 968	85 291	85 137	85 069
FELLES DRIFTSOMRÅDE	11 313	24 335	62 230	68 130	63 380	64 980
ØKONOMI, STYRING OG STØTTE	13 396	14 886	15 777	15 243	15 235	15 235
ØVRE EIKER KOMMUNALE EIENDOM KF	0	0	0	0	0	0
SELVKOSTOMRÅDER	-21 505	-58 151	-69 303	-77 556	-81 932	-86 549
OPPVEKST	638 187	665 024	716 351	708 797	706 988	705 988
HELSE OG VELFERD	634 535	648 722	681 813	666 512	661 360	652 882
Sum bevilgninger drift, netto	1 426 219	1 439 838	1 559 478	1 529 472	1 514 210	1 500 647
Herav:						
Netto renteutgifter og -inntekter	-31	0	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	16 718	120	120	120	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-9 969	-265	-142	-146	-146	-146
Bruk av disposisjonsfond	-7 748	-400	0	0	0	0
Korrigert sum bevilgninger drift, netto	1 427 249	1 440 383	1 559 500	1 529 498	1 514 236	1 500 673

Seksjonenes driftsrammer kommenteres i kapittel 4.2.

4.1.3. Sentrale inntekter

Beløp i 1000	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Økonomiplan			
			2025	2026	2027	2028
Rammetilskudd	-629 741	-653 384	-734 800	-741 072	-742 029	-747 857
Innteks- og formuesskatt	-707 649	-784 874	-780 961	-784 094	-787 958	-792 513
Andre generelle driftsinntekter	-88 157	-76 958	-77 881	-65 148	-60 994	-45 807
Sum generelle driftsinntekter	-1 425 547	-1 515 216	-1 593 642	-1 590 314	-1 590 981	-1 586 177

Anslaget for de frie inntektene er basert på Grønt Hefte som er en del av statsbudsjettet, og prognosemodellen til KS hvor egne anslag over befolkningsvekst og skatteinntekter legges inn. Skattøren økes med 1,8 prosentpoeng fra 2024 til 2025 for kommunene og vil i 2025 være på 12,75 %. Det ble i forbindelse med Kommuneproposisjonen 2025 vedtatt at den kommunale skattøren på formue skal halveres over to år, og at netto eierinntekter blir tatt ut av det kommunale inntektsskattegrunnlaget. Disse forslagene ble fulgt opp i statsbudsjettet for 2025. Endringer i skattegrunnlaget sammen med en videreføring av prinsippet at skatteinntekter skal utgjøre 40 % av kommunens samlede inntekter, innebærer at skattøren på alminnelig inntekt må økes for å kompensere for bortfall av eierinntekter og deler av formuesskatten.

For årene 2025-2028 er det lagt til grunn en årlig befolkningsvekst i tråd med SSB sitt hovedalternativ (MMMM) for befolkningsframskriving. Dette innebærer en litt større vekst for kommunen enn landet, med fallende vekst år for år for både landet og kommunen. Det

er lagt til grunn en årlig befolkningsvekst i kommunen på 1,3 %, 1,2%, 1,1% i perioden 2025-2027. Tilsvarende ligger landet inne med 0,9%, 0,7% og 0,5%. I tillegg til å justere folketallet til fremskrevet befolkning er kommunens forventning til skattenivået justert ned til 88,5% av landsgjennomsnittet i hele perioden. Omlegging av inntektssystemet gir en garanti for minimum 95% av landsgjennomsnittet for alle kommuner som omfordeles via inntektsutjevningen. Med utgangspunkt på 88,5% vil kommunen bli løftet til et sted mellom 95,2% og 95,7%, som er 0,5-1 prosentpoeng over dagens nivå. For 2025 vil inntektsutjevningen utgjøre ca. 59 mill.kr.

Rammetilskuddet består av tilskudd pr. innbygger justert for utgiftsbehov, særskilte bevilgninger og inntektsutjevning for ulik skatteinngang. Inntektsutjevningen er kommentert i avsnittet over. Anslaget på rammetilskuddet er basert på prognosemodell fra KS. Dette avviker i noen grad fra Grønt Hefte fordi beregningene i statsbudsjettet er litt mindre finmasket. Siden det er folketall pr. 1.7. året før som ligger til grunn for rammetilskuddet er dette en sikker størrelse med de forutsetningen som er gitt i forslaget til statsbudsjett.

I 2025 får Øvre Eiker redusert veksttilskudd sett mot 2024. I 2024 utgjorde veksttilskuddet 4,78 millioner kroner, mens det for 2025 vil være 1,54 millioner kroner.

Rammetilskudd og skatteinntekter for Øvre Eiker er fortsatt lavere enn det objektive utgiftsbehovet som er 99,6 % i 2025. Det betyr at det anslås at kommunen har et utgiftsbehov som er 2,3 prosentpoeng høyere enn det inntektssystemet gir av inntekter. For Øvre Eiker kommune betyr dette at for å kunne yte likeverdige tjenester som andre kommuner med høyere inntekter må kommunen drive kostnadseffektivt.

Andre generelle statstilskudd består av to komponenter; integreringstilskudd for mottak av flyktninger og kompensasjonstilskudd fra Husbanken knyttet til omsorgsboliger og skolebygg. Integreringstilskuddet utbetales til kommunene for 5 år ved mottak av nyankomne flyktninger, med høyest sats år 1 og 2, så en reduksjon i år 3 og vesentlig mindre i år 4 og 5.

Tilskuddssatser 2024 og anslag på 2025:

Integreringstilskudd		Anslag 2025	Satser 2024
År 1	Voksne	200 200	194 400
	Enslige voksne	248 200	241 000
	Eldretilskudd (60+)	186 000	180 600
	Barn (0-5)	200 200	194 400
	Barnehagetilskudd	28 600	27 800
År 2	Alle flyktninger	257 000	249 500
År 3	Alle flyktninger	182 700	177 400
År 4	Alle flyktninger	90 600	88 000
År 5	Alle flyktninger	74 200	72 000

Anslaget for 2025 er en økning på 3% fra 2024, og dette er innarbeidet i anslaget på mottatt integreringstilskudd og forutsetning om 60 flyktninger i 2025, så 50, 40 og 30 i de resterende årene i planperioden. Ved høyere eller lavere mottatte flyktninger enn budsjettet vil inntektene og kostnadene måtte justeres iht. dette.

I og med at det i årene 2015-2017 ble bosatt mange flyktninger var inntektene også relativt høye. Fra 2018 og fremover sank antall bosatte flyktninger og dermed inntekter og utgifter, men med krigen i Ukraina har det vært en sterk vekst i 2022 og påfølgende år. I 2022 ble det bosatt 198 flyktninger, 100 flyktninger i 2023 og det er planlagt bosatt totalt 90 i løpet av 2024. Flere år på rad har regjeringen holdt integreringstilskuddet på samme nominelle beløp som betyr at kostnadene til kommunene har økt i takt med lønns- og prisvekst uten at tilskuddet (inntektene) har blitt justert. Det har vært samme nominelle beløp fra 2020 til og med 2024. I statsbudsjettet for 2025 foreslår regjeringen å prisjustere integreringstilskuddet til kommunen. Siden det står prisjustering er det nok prisvekst og ikke samlet deflator som legges til grunn. Anslaget på denne er 3,5% for 2025. Med litt forsiktighetsprinsipp i bunn velger kommunedirektøren å budsjettere med en økning på 3%, siden også sammensetning av flyktninger har en del å si for tilskuddet.

I budsjettet for 2025 er tjenestenes rammer redusert noe for å dekke inn reduksjonen i integreringstilskuddet, med økende beløp utover i planperioden. Mye av nedtrekket tas på helse og velferd, og da spesielt NAV, men også noe nedtrekk på oppvekst knyttet til skole, voksenopplæring, barnehage og migrasjonshelse. Integreringstilskuddet forventes å gå fra anslagsvis 80,8 mill.kr. i 2024 til 42,5 mill.kr. i 2028.

4.1.4. Finansinntekter og -utgifter

Beløp i 1000

	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Økonomiplan			
			2025	2026	2027	2028
Renteinntekter	-15 893	-19 262	-20 300	-20 269	-22 072	-24 581
Utbytter	-30 004	-25 155	-26 960	-16 960	-26 960	-16 960
Gevinster og tap på finansielle omløpsmidler	-7 175	-2 500	-4 500	-4 500	-4 500	-4 500
Renteutgifter	38 625	59 291	65 638	61 159	61 182	64 617
Avdrag på lån	39 735	51 379	37 010	59 374	59 467	61 578
Netto finansutgifter	25 287	63 753	50 888	78 804	67 117	80 154

Renteinntektene gjelder innskuddsrente i banken, og mottatte renter knyttet til startlån. Totalt budsjetteres det med 20,3 mill.kr. i inntekt på renter i 2025. Innskuddsrente er usikker og avhenger av likviditet og rentenivå, budsjett ligger rundt anslaget for 2024. Stadig høyere utlån av startlån gir mer renter inn, samtidig vil en synkende rente og dårlig likviditet gi mindre innskuddsrente.

Utbytte er budsjettert med 26,96 millioner kroner totalt. Fordelt på 5,5 millioner kroner fra Øvre Eiker Energi, 6,46 millioner kroner fra Vardar og 15 millioner kroner fra Eiker Eiendomsutvikling. Budsjettet er basert på selskapenes egne prognoser for 2025. Eiker Eiendomsutvikling har kommet med en forventning på utbytter de neste fire årene på henholdsvis 15, 5, 15 og 5 millioner kroner årlig. Vardar og Eiker Energi kommer ikke med prognoser lenger enn 2025, men 2025 ventes å være et mer «normal» år enn de to foregående som har gitt forholdsvis høye utbytter fra disse selskapene. Derfor velger kommunedirektøren å legge samme beløp på ventet utbytte de siste tre årene i planperioden på samme nivå som 2025.

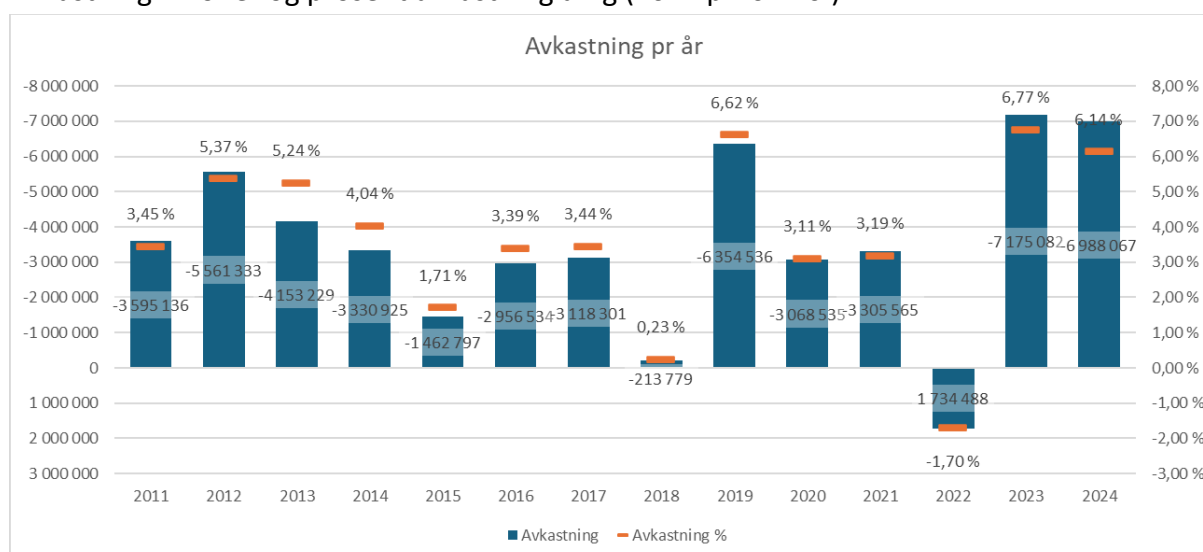
Gevinst på finansielle instrumenter er plasseringer i aksjer, obligasjoner og rentepapirer som forvaltes av DNB. I planperioden er det budsjettert med 4,5 millioner kroner, som i 2025 tilsvarer i underkant av 4% avkastning på den forvaltede kapitalen. Det er et meget konservativt anslag på avkastning på forvaltningskapital som pr utgangen av september 2024 er på 117 millioner kroner.

Det er to hovedgrunner til å holde denne posten noe lav:

- Likviditetssituasjonen i kommunen er meget krevende. Det kan gjøre at man blir tvunget til å realisere noe av den investerte kapitalen og følgelig vil grunnlaget for avkastning kunne bli svekket betraktelig.
- Det er i årets budsjett ingen buffere sentralt og det er helt nødvendig å budsjettere noen poster moderat for å kunne håndtere noe uforutsett.

Historisk sett ligger avkastningen høyere enn de fire prosent avkastning det budsjetteres med for 2025, med unntak av 2015, 2018 og 2022. Årlig avkastning har i snitt fra 2011-2023 vært ca. 3,3 mill.kr., hvor 2022 er eneste år med tap.

Avkastning i kroner og prosent avkastning årlig (2024 pr. 01.10.):

Renteutgiftene knyttet til investeringslån forventes å ligge ganske stabilt i planperioden med litt fallende utover fra 48,3 mill.kr. i 2025 til ca. 44 mill.kr. i 2028. Det skyldes en forventet rentenedgang og salg av eiendom. Det er budsjettert inn reduserte avdrag og renter som følge av salg av det gamle Lensmannskontorbygget og Eikerløkka i henholdsvis 2026 og 2027. Rentene fremover er budsjettert med markedsrente på nye lån og lån med flytende rente, mens lån med fastrenteavtale er budsjettert med renten lånet har. Ved å finansiere deler av investeringsbudsjettet med bruk av investeringsfond fremfor lån reduseres den delen av gjelden som ikke er selvkost ved at det betales inn mer i avdrag enn det tas opp nye lån. Mye av økningen i rentekostnader de siste to årene skyldes investering i renseanlegg og øvrige VA investeringer. Kostnaden føres på renteutgifter i kommuneregnskapet mens inntekten kommer i form av økte inntekter på selvkostområdene som vises som en større negativ ramme (netto inntekt) på selvkostområdet i tabell under punkt 4.1.2.

Startlånsrenten har økt kraftig de siste årene som følge av økte utlån og økt rente. Det forventes ytterligere økning i rente kostnadene i plan perioden fra 17 mill.kr. i 2025 til ca. 20 mill.kr. i 2028. Samtidig vil renteinntektene på startlån også øke i perioden. Det er noe risiko knyttet til nivået på inntektene da en del av lånemottakerne har fastrente. Effekten for kommunen ved en rente opp- eller nedgang skal i teorien være tilnærmet null, men fastrenteavtaler med låntakere vil påvirke bildet noe. Kommunen betaler renter til Husbanken på disse lånene, men mottar samtidig renteinntekter fra de som har fått innvilget startlån.

Avdrag på lån fortsetter å øke fra 2024 og i hele planperioden. Hoveddelen av økningen er knyttet til selvkostinvesteringer, spesielt nytt renseanlegg fra 2025. Dette har samme effekt som renter ved at avdragene til kommunen øker, mens inntekten kommer på selvkostområdet i tabell 4.1.2. og dekkes av gebyrer betalt av innbyggerne. Flere av kommunens egne investeringer foreslås budsjettert med bruk fra investeringsfond og ikke som låneopptak og vil således ikke påvirke avdrag. I tillegg er det budsjettert med salg av eiendom som reduserer gjelden noe og følgelig avdragene med effekt fra 2026.

Tabellen viser den samlede netto effekten av renter og avdrag korrigert for selvkost.

Beløp i 1000	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Avdrag investeringslån	34 591	39 735	41 308	56 183	59 081	61 582	63 419
Renter investeringslån	14 535	30 686	50 043	46 954	44 062	45 072	46 199
Kalkulatoriske avskrivninger selvkost	13 258	15 305	17 305	28 080	29 819	32 381	34 321
Kalkulatoriske renter selvkost	16 423	27 039	35 090	36 059	37 729	40 064	42 053
Netto effekt renter og avdrag kommunekasse	19 445	28 077	38 957	38 997	35 595	34 209	33 244

Det er stor differanse mellom swap 5-års renter (forskriftsfestet rente for beregning av kalkulatorisk rente) og Nibor 3M (markedsrente) hvor swap 5-år i deler av 2023, hele 2024 og store deler av 2025 ligger vesentlig lavere enn markedsrenten. Dette medfører at

kommunen ikke kan ta inn faktisk rentekostnad på selvkostinvesteringen via gebyrene, men må legge en lavere rente til grunn. For 2024 medfører dette en kostnad kommunekassen må dekke på om lag 9 mill.kr. og ca. halvparten av størrelsen i 2025. Fra 2026 forventes disse to rentesatsene å være ca. like størrelser, og dermed gi riktig kalkulatorisk rente i forhold til faktisk rentekostnad på lånene.

4.1.5. Avsetninger og årsoppgjørdisposisjoner

Beløp i 1000

	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Økonomiplan			
			2025	2026	2027	2028
Overføring til investering	0	3 465	0	0	0	0
Avsetninger til bundne driftsfond	23 293	120	120	120	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-16 969	-265	-142	-146	-146	-146
Avsetninger til disposisjonsfond	0	8 160	0	0	9 654	5 376
Bruk av disposisjonsfond	-33 313	-400	-16 724	-17 962	0	0
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-26 990	11 080	-16 746	-17 988	9 628	5 350

Bruk av disposisjonsfond i 2024 og 2025 er knyttet til inndecking av negativt årsresultat disse årene. Avsetning til disposisjonsfond er avsetning av årets positive resultat i 2027 og 2028. Bruk av og avsetning til bundne driftsfond er små beløp som gjelder tilskuddsmidler for musikk- og kulturskolen (periodisering) og bruk av avsatt overskudd fra selvkostområdet eierseksjonering.

4.1.6. §5-6 Økonomisk oversikt – drift

Forskriftsskjema §5-6 Økonomisk oversikt drift viser oppstilling av kommunens samlede inntekter, driftsutgifter og finansutgifter. Skjemaet utarbeides ifm. med detaljbudsjettet og ettersendes til statsforvalter. Kommunedirektøren velger å ikke presentere skjemaet i økonomiplanen da det vil bli endringer på de ulike kontogruppene når detaljbudsjettet er lagt og vil således skape avvik mellom vedtatt skjema og budsjett. Skjemaet er ikke obligatorisk å utarbeide ifm. vedtak av økonomiplan og årsbudsjett, men kan utarbeides i etterkant.

4.1.7. §5-7 Oversikt over gjeld og andre vesentlige langsiktige forpliktelser

beløp i 1000	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Restgjeld kommunen	2 115 749	2 638 884	2 878 196	2 960 476	3 046 378	3 096 660
fordelt på selskap/husbanklån:						
Øvre Eiker kommune	890 118	1 080 159	1 106 098	1 154 249	1 182 597	1 206 835
Restverdi anleggsmidler selvkost *	750 412	904 757	949 177	1 015 857	1 059 976	1 102 155
Husbank/startlån	260 956	320 093	388 425	450 549	508 607	563 949
Øvre Eiker kommunale eiendom KF	964 675	1 238 632	1 383 673	1 355 677	1 355 173	1 325 876
Kommunens garantiansvar	17 534	16 272	15 011	13 750	12 488	11 227

* Restverdi på anleggsmidlene til selvkost ligger til grunn for beregning av kalkulatoriske renter og avdrag.

Kommunekonsernet har en betydelig gjeldsvekst i perioden. Men det er en blanding av gjeld som er en risiko for kommunen og gjeld som ikke er det. Selvkostgjeld betjenes gjennom gebyrer fra innbyggerne, boligene dekkes i all hovedsak av leietakerne og startlån dekkes av de som har fått innvilget et slikt lån. Selvkost gjeld er det tilnærmet ingen risiko på, med unntak av differanse mellom flytende rente og 5-år SWAP rente (kalkylerenten, ref.kap.4.1.4). Boliglån håndteres i stor grad av leietaker, unntaket er når det står tomt. En viss risiko knyttet til disse lånene.

Kommunen har også noe risiko knyttet til startlån, selv om det er mottaker av startlån som betaler gjelden. Det har vært lite mislighold av startlån i kommunen historisk sett. Kommunens egen gjeld øker noe i perioden, men all økning er knyttet til vann- og avløpsinvesteringer. Kommunens gjeld fratrukket selvkost og startlån vil være synkende i perioden 2025-2028.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Kommune eks. selvkost og startlån	139 706	175 402	156 921	138 392	122 621	104 679

Gjelden i det kommunale foretaket er i hovedsak formålsbygg, og er således en risiko for kommunen. Mens deler av gjelden også er knyttet til boliger hvor leietaker betaler for gjelden via husleie og har en lavere risiko.

	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Øvre Eiker kommunale eiendom KF	964 675	1 238 632	1 383 673	1 355 677	1 355 173	1 325 876
Formålsbygg	761 560	972 764	1 102 141	1 059 349	1 026 231	994 333
Boliger	203 115	265 868	281 532	296 329	328 942	331 544

Etter at ny skole på Loesmoen og ny svømmehall står ferdig i 2025 vil gjelden knyttet til formålsbygg synke utover i perioden forutsatt kommunedirektørens forslag til investeringer i ØEKE for perioden 2025-2028.

4.2. Seksjonenes økonomi 2025

Økonomien i seksjonene har fra opprinnelig budsjett 2024 til forslag budsjett 2025 en nominell vekst på 119 millioner kroner, men sammenlignet med forventet regnskap 2024 vil dette være en svekkelse av handlefriheten.

I budsjettet for 2025 er det skelet til utvikling i regnskapet for 2024 og korrigeret ut ifra det. Alle seksjoner med prognose på merforbruk har blitt justert med tilsvarende beløp for å synliggjøre «farten» man går inn i 2025 med. Dette er justert på tiltaket som har tiltaksnavn «Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)».

Utgangspunktet er opprinnelig vedtatt budsjettramme for 2024. Alle foreslåtte endringer ligger i tabellene under hver seksjon med et tiltaksnavn og en beskrivelse av hvert enkelt tiltak under tabellen.

Det er en del av tiltakene som går på tvers av flere eller alle seksjoner. For å unngå at den samme teksten kommer mange ganger beskrives disse før gjennomgangen av seksjonene. Det gjelder bl.a. lønns- og prisvekst, pensjon, renholdmidler, seniortiltak m.m. Disse tiltakene vil stå under hver seksjon med henvisning til listen under.

Beskrivelse av tiltak som forekommer på flere seksjoner:

Flytte forsikring mellom seksjoner

Næringslivsforsikring flyttet fra 113 - Personal til 116 - Økonomi, styring og støtte (teknisk justering mellom seksjoner)

Husleie rådhuset

Ny fordelingsnøkkel husleie rådhuset, omfordeling av midler. Ingen endring på totalhusleien på rådhuset.

Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)

Beregnet merforbruk 2024 tas inn som en del av ny ramme for å justere for de faktiske driftskostnadene de ulike seksjonene har.

Lønns- og prisvekst

Denne posten består av to komponenter; lønns- og prisvekst og pensjon.

Alle seksjoner er justert for økt lønns- og prisvekst med kommunal deflator på 4,1%. I tillegg er seksjonen korrigeret for forventet pensjonskostnad 2025.

Reduksjon/kostnadseffektivisering av årsverk og lønnsutgifter

Tiltaket reduserer både årsverk og lønnskostnader i kommunen. Dette inkluderer tiltak for å begrense bruk av overtid (utover eget nedtrekk på overtid), vikarer og andre lønnskostnader

uten å forårsake utilsiktede økonomiske konsekvenser på andre områder av driften. Reduksjon av årsverk vil så langt som mulig skje ved naturlig avgang. Kommunen vil utarbeide en iverksettingsplan for å sikre at målet med tiltaket nås på en kontrollert måte.

Reduksjon gaver og velferdstiltak

Reduksjon av kostnader tilknyttet gaver og velferdstiltak med unntak av politisk, selvkostområder og tilskuddsmidler.

Redusere kjøp konsulenttenester

25 % reduksjon av innkjøp av konsulenttenester i alle tjenester unntatt selvkostområdene. Estimert forbruk i 2024, 12 millioner kroner.

Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser

Reduksjon av alle kurs som ikke er lovpålagt eller dekket av tilskudd. Digital kursing prioriteres.

Reduksjon møtemat og bevertning

Arbeidsgivers dekning av fruktkurver, mat og drikke til interne møter, juleavslutninger el. opphører. Politiske møter, selvkost, tilskudd og barnevern er ikke tatt med i grunnlaget.

Reduksjon overtid

Redusere overtidskostnader kommende år. Fra jobbing med tiltak 14 i omstillingsprogrammet. Nedtrekket er differensiert ut fra faktisk bruk av overtid i 2024.

Redusere antall printere

Redusere antall skrivere på rådhuset fra 13 til 7 etter hvert som leasingavtaler utløper.

Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte

Arbeidsgiver reduserer dekningsbeløp fra 10.000,- til 7.000,-.

Renholdsmidler del av basisleie

Dette er totalt for kommunen et 0-kr tiltak, kun rebudsjettering på konto og mellom seksjoner. Renholdsmidler er innarbeidet i basishusleie fremfor å komme som egen faktura i slutten av året.

Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg

Øvre Eiker kommune har politisk vedtatt at ansatte mellom 62 – 67 år, som jobber i minst 50 % stilling og med minst fem års ansettelsesforhold, skal få utbetalt et årlig seniortillegg på kr 20.000. Tillegget er pensjonsgivende, og det tilkommer sosiale utgifter. I skrivende stund mottar 57 ansatte et slikt tillegg. Kommunens årlige utgifter for seniortillegget er omlag 1,25 millioner kroner. Ansattes organisasjoner og flere politiske vedtak gjennom årene

argumenterer for at et slikt seniortillegg motvirker tidlig pensjonering. Begrunnelsen fra de ansatte og politikere har vært at lønnstillegget skal være et incitament for å få arbeidstakere til å stå lengre i jobb. Kommunedirektør (rådmann) har gjennom flere politiske behandlinger vært av den oppfatning at det ikke er sammenheng mellom seniortillegg og uttak av tidlig pensjon (AFP). De fleste kommuner har avvirket slike tillegg for lenge siden og aktuell forskning underbygger at det ikke er sammenheng mellom seniortillegg og tidlig pensjonering. Det beste – og billigste tiltaket for å beholde eldre arbeidstakere lengst mulig er å tydeliggjøre fra leder at du som eldre arbeidstaker er viktig for bedriften og at arbeidsgiver ønsker å beholde deg lengst mulig. Kommunedirektøren mener at det ikke er faglig eller saklig grunnlag for å si at akkurat denne aldersgruppen (mellom 62 og 67 år) har et større behov enn andre for å få ekstra økonomisk kompensasjon for å motiveres til å stå i jobb. Aldersgrensen i kommunesektoren er i dag 70, og kan komme til å øke til 72 år (pensjonsreformen). Kommunens økonomiske situasjon tilsier at dette er et tiltak som ikke lenger kan prioriteres.

Sykefravær og arbeidsavklaringspenger

Forventet innsparing fra tiltak 11 i omstillingsprogram: Sterkere lederfokus på oppfølging av ansatte ved sykefravær og arbeidsavklaring. Totalt er det lagt inn 150.000,- i 2025 og ytterligere 150.000,- fra 2026.

«ØEKE konsekvenser av investering - økt husleie» og «Fordeling av avsatte husleiemidler 2024»

Budsjettendring i 2024 med varig effekt. En omfordeling av avsatte midler på Fellesområde til de seksjonene som har hatt økt husleie som følge av investeringer i ØEKE.

Det er en rekke innsparingstiltak som ligger både på enkelseksjoner og på tvers av alle seksjoner.

Her er en samlet liste over alle innsparingstiltak med totalsummer:

<i>beløp i tusen</i>	2025	2026	2027	2028
Avvikle toleransereiser.	0	-1 000	-1 000	-1 000
Avvikle den årlige KLG ledersamlingen med overnatting og middag	-25	-25	-25	-25
Avvikle kåring av årets mest innovative bonde	-50	-50	-50	-50
Avvikle medlemskap HR Norge	-25	-25	-25	-25
Avvikle samarbeidsavtale etablererveiledning (Gründerboost)	0	-218	-218	-218
Avvikle servicesenterets tilstedeværelse ved utvalgsmøter og kommunestyre	-25	-25	-25	-25
Avvikling intranett	-167	-167	-167	-167
Benytte egen kapasitet (bygg, personell og kompetanse) best mulig før eksterne kjøp iverksettes.	-3 000	-6 000	-9 000	-9 000
DiB kostrahjelp lisens	-57	-57	-57	-57
Effekt av åpning av A2 - reduksjon av kjøpte plasser	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Eikerkonferansen - ikke inngå partnerskap	-30	-30	-30	-30
Endring fiber infrastruktur	-360	-360	-360	-360
Endring mat til utvalgsmøter og formannskapet	-20	-20	-20	-20
Endring Microsoft lisenser administrasjon	-324	-324	-324	-324
Endring politiker Microsoft lisens	-168	-168	-168	-168
Erkjentlighetsgave	-112	-112	-112	-112

<i>beløp i tusen</i>	2025	2026	2027	2028
Fra trykket til kun digital versjon Kommuneplanens handlingsdel	-40	-40	-40	-40
Framsikt - virksomhetsmodulen lisens	-77	-77	-77	-77
Julegaver ansatte	-114	-114	-114	-114
Kjøp/leasing av kjøretøy	-30	-30	-30	-30
Maksbeløp til løypepreparering og drift løypemaskiner settes til 700.000kr, uten deflatorjustering i perioden.	-114	-118	-122	-126
Medlemskap i Ring of European cities of iron works	0	-12	-12	-12
Mentimeter lisens	-32	-32	-32	-32
Miro lisens	-10	-10	-10	-10
Oppsigelse av leieavtale i Haugløkka	-66	-132	-132	-132
Oppsigelse Visma GAT Digisyfo- forslag om oppsigelse	-116	-116	-116	-116
Questback, tjeneste for digital skjema	-44	-44	-44	-44
Reduksjon gaver og velferdstiltak	-200	-200	-200	-200
Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser	-1 650	-1 650	-1 650	-1 650
Reduksjon møtemat og bevertning	-1 097	-1 097	-1 097	-1 097
Reduksjon overtid	-1 500	-2 000	-2 500	-2 500
Reduksjon renter og avdrag som følge av salg Eikerløkka, ferdig regulert	0	0	-3 700	-3 700
Reduksjon renter og avdrag som følge av salg gamle lensmannskontoret	0	-1 500	-3 000	-3 000
Redusere antall printere	-5	-10	-18	-18
Redusere kjøp konsulent tjenester	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Redusere kostnader til innkjøp av medisiner	-57	-57	-57	-57
Redusere kostnader til innkjøp av medisinske forbruksvarer	-65	-65	-65	-65
Redusere tilsynsvaktordningen for kommunens flerbrukshaller	-90	-90	-90	-90
Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte	-100	-197	-197	-197
Redusert bemanning sommervikarer	-50	-50	-50	-50
Redusert driftstilskudd Kultur, idrett og frivillighet	-2 020	-2 081	-2 143	-2 207
Redusert innleie parkdrift	0	-300	-300	-300
Redusert tilskudd til kirkelig fellesråd	-665	-1 174	-1 174	-1 174
Redusert åpningstid med 0,5t i barnehager	-200	-200	-400	-400
Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Si opp avtale om elevapp/ transponder	-50	-50	-50	-50
Si opp Ungt Entreprenørskap	0	-100	-100	-100
Stengt i romjulen og før påske i barnehagene	-500	-500	-500	-500
Stramme inn portvaktfunksjonen - strammere vedtak og dermed kostnader i hjemmetjenester, BPA, med videre	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Sykefravær og arbeidsavklaringspenger	-150	-300	-300	-300
Tiltak for ansatte	-100	-100	-100	-100
Transparency International	-18	-18	-18	-18
Treningskort en i hver bhg, hos Salto	-10	-20	-20	-20
Vaktordning IT Netto effekt	-250	-500	-500	-500
Visma BI lisens	0	-400	-400	-400
Totalsum	-22 783	-30 965	-39 939	-40 007

God virksomhetsstyring for bærekraftig økonomi og tjenester

For å sikre at kommunen kan opprettholde en solid og bærekraftig økonomi på lang sikt, er det avgjørende med god virksomhetsstyring. Dette innebærer systematisk planlegging, målrettet ressursbruk og kontinuerlig evaluering av tiltakene som gjennomføres.

Innsparingstiltakene som er foreslått i dette budsjettet er nødvendige for å håndtere den økonomiske realiteten vi står overfor, men det er virksomhetsstyringen som skal sikre at disse tiltakene både iverksettes på en effektiv måte og gir gevinster over tid.

Innsparingstiltakene kommer til å kreve mye av oss, men på lang sikt er det viktig for å skape en bærekraftig økonomi.

God virksomhetsstyring handler også om å sikre at de begrensede ressursene brukes til de formål og mål som er vedtatt for kommunen, og at kommunen leverer tjenester med riktig kvalitet. Virksomhetsstyring er basert på at vi har tillit til menneskene i organisasjonen, og skal gjøre det unødvendig å drive detaljstyring.

4.2.1. KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen omfatter kommunedirektør, politisk ledelse og alle politiske styrer, råd og utvalg, politisk sekretariat.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Vedtatt budsjett	16 697	16 697	16 697	16 697
Vedtatt forrige periode				
Ekstern bistand omstilling	1 000	0	0	0
Kommunevalg og stortingsvalg	1 000	0	1 000	0
Sum Vedtatt forrige periode	2 000	0	1 000	0
Budsjettendring i år				
Flytting ansatt fra 101 til 116	-575	-575	-575	-575
Flytting ansatt fra 101 til 119	-965	-965	-965	-965
Husleie rådhuset	90	90	90	90
Renholdsmidler del av basisleie	6	6	6	6
Sum Budsjettendring i år	-1 444	-1 444	-1 444	-1 444
Lønns- og prisvekst				
Deflator	602	602	602	602
Pensjon	-22	-22	-22	-22
Sum Lønns- og prisvekst	580	580	580	580
Konsekvensjustert budsjett	1 136	-864	136	-864
Konsekvensjustert ramme	17 833	15 833	16 833	15 833
Innsparingstiltak				
Avvikle den årlige KLG ledersamlingen med overnatting og middag	-25	-25	-25	-25
Erkjentlighetsgave	-112	-112	-112	-112
Reduksjon gaver og velferdstiltak	-13	-13	-13	-13
Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser	-373	-373	-373	-373
Reduksjon møtemat og bevertning	-72	-72	-72	-72
Reduksjon overtid	-3	-4	-5	-5
Redusere antall printere	0	0	-1	-1
Redusere kjøp konsulenttjenester	-18	-18	-18	-18
Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte	-3	-100	-100	-100
Sum Innsparingstiltak	-619	-717	-719	-719
Nye tiltak				
Beredskapsøvelser	40	40	40	40
Endring mat til utvalgsmøter og formannskapet	-20	-20	-20	-20
Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg	-22	-22	-22	-22
Sum Nye tiltak	-2	-2	-2	-2
Nye tiltak og realendringer budsjett	-621	-719	-721	-721
Ramme 2025-2028	17 212	15 114	16 112	15 112

Budsjettiltak

Følgende tiltak er kommentert i listen over seksjonene:

- Husleie rådhuset
- Renholdsmidler del av basisleie
- Reduksjon gaver og velferdstiltak
- Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser
- Reduksjon møtemat og bevertning
- Reduksjon overtid
- Redusere antall printere
- Redusere kjøp konsulenttenester
- Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte
- Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg

Vedtak forrige periode

Ekstern bistand omstilling

Ekstern bistand større omstillingsprogram vedtatt i PS 49/2024.

Kommunevalg og stortingsvalg

Rammen økes de årene det er valg og tas tilsvarende ned årene etter.

Budsjettendring i år

Flytting ansatt fra 101 til 116

Ansatt AJM til 116 - Økonomi, styring og støtte fra 101 - Kommunedirektøren - 70% stilling (teknisk justering mellom seksjoner)

Flytting ansatt fra 101 til 119

Ansatt LTL er flyttet fra ansvar 101 - Kommunedirektør til 119 - Seksjonsledelse service og fellestjenester (teknisk justering mellom seksjoner)

Innsparingstiltak

Avvikle den årlige KLG ledersamlingen med overnatting og middag

Strategisamling på rådhuset, eller annet egnet sted til lavkost.

Erkjentlighetsgave

Nedtone erkjentlighetsmarkering og gave - nye retningslinjer utarbeides

Nye tiltak

Beredskapsøvelser

Tilrettelegge og styrke kommunens beredskap og kriseledelse i tråd med beredskap som prioritert satsingsområde.

Endring mat til utvalgsmøter og formannskapet

Erstatte varmmat med kaldmat fra Eiker Vekst i utvalgsmøter og formannskapet

4.2.2. SERVICE OG FELLESTJENESTER

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen har en støttefunksjon i organisasjonen, samt at den har systemansvar for en rekke områder. Seksjonen består av servicesenter, arkiv, HR, IT, kommunikasjon og medvirkningsrådgiver. I tillegg har HR-avdelingen ansvar for å koordinere beredskapsarbeidet i kommunen og ansvar for å koordinere arbeidet med våre lærlinger.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Vedtatt budsjett	45 076	45 076	45 076	45 076
Budsjettendring i år				
Flytte forsikring mellom seksjoner	-409	-409	-409	-409
Flytting ansatt fra 101 til 119	965	965	965	965
Husleie rådhuset	-367	-367	-367	-367
Renholdsmidler del av basisleie	23	23	23	23
Økte lisenskostnader - 1.tertial - PS 49/2024	2 000	2 000	2 000	2 000
Sum Budsjettendring i år	2 212	2 212	2 212	2 212
Lønns- og prisvekst				
Deflator	1 788	1 788	1 788	1 788
Pensjon	-53	-53	-53	-53
Sum Lønns- og prisvekst	1 735	1 735	1 735	1 735
Konsekvensjustert budsjett	3 947	3 947	3 947	3 947
Konsekvensjustert ramme	49 023	49 023	49 023	49 023
Innsparingstiltak				
Avvikle medlemskap HR Norge	-25	-25	-25	-25
Avvikle servicesenterets tilstedeværelse ved utvalgsmøter og kommunestyre.	-25	-25	-25	-25
Avvikling intranett	-167	-167	-167	-167
Endring Microsoft lisenser administrasjon	-324	-324	-324	-324
Julegaver ansatte	-114	-114	-114	-114
Reduksjon gaver og velferdstiltak	-2	-2	-2	-2
Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser	-123	-123	-123	-123
Reduksjon møtemat og bevertning	-27	-27	-27	-27
Reduksjon overtid	-21	-28	-36	-36
Redusere antall printere	0	-2	-5	-5
Redusere kjøp konsulenttenester	-628	-628	-628	-628
Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte	-20	-20	-20	-20
Sum Innsparingstiltak	-1 476	-1 485	-1 496	-1 496
Nye tiltak				
Endring fiber infrastruktur	-360	-360	-360	-360
Endring politiker Microsoft lisens	-168	-168	-168	-168
Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)	2 000	2 000	2 000	2 000
Reduksjon/kostnadseffektivisering av årsverk og lønnsutgifter	-229	-459	-459	-459
Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg.	-52	-52	-52	-52
Sensitivitetsanalyse - KI	60	60	60	60
Tiltak for ansatte	-100	-100	-100	-100
Transparency International	-18	-18	-18	-18
Vaktordning IT netto effekt	-250	-500	-500	-500

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Sum Nye tiltak	883	403	403	403
Nye tiltak og realendringer budsjett	-593	-1 082	-1 093	-1 093
Ramme 2025-2028	48 430	47 941	47 930	47 930

Budsjetttiltak

Følgende tiltak er kommentert i listen over seksjonene:

- Flytte forsikring mellom seksjoner
- Husleie rådhuset
- Reduksjon gaver og velferdstiltak
- Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser
- Reduksjon møtemat og bevertning
- Reduksjon overtid
- Redusere antall printere
- Redusere kjøp konsulenttenester
- Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte
- Reduksjon/kostnadseffektivisering av bemanning og lønnsutgifter
- Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)
- Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg.

Budsjettendring i år

Flytting ansatt fra 101 til 119

Ansatt LTL er flyttet fra ansvar 101 - Kommunedirektør til 119 - Seksjonsledelse service og fellestjenester (teknisk justering mellom seksjoner)

Økte lisenskostnader - 1.tertial - PS 49/2024

Vedtaket for å dekke inn deler av økte lisenskostnader.

Innsparingstiltak

Avvikle medlemskap HR Norge

Medlemskapet er avviklet. HR Norge er en interesseorganisasjon for alle som er opptatt av HR, ledelse, organisasjon og arbeidsliv.

Avvikle servicesenterets tilstedeværelse ved utvalgsmøter og kommunestyre.

Tiltaket er allerede gjennomført.

Avvikling intranett

Intranettet er avviklet - som planlagt

Endring Microsoft lisenser administrasjon

Tilpasning av ansattelisenser i tråd med brukerbehovet

Julegaver ansatte

Julegaver fra arbeidsgiver sentralt, opphører. Skal ikke erstattes av andre gaver betalt av arbeidsgiver.

Nye tiltak

Endring fiber infrastruktur

Optimalisere antall fiber fra rådhuset til Vestfossen og Skotselv

Endring politiker Microsoft lisens

Vedtak PS 2024/6251

Sensitivitetsanalyse - KI

KI (kunstig intelligens) i arbeidet med offentlighet og personvern. Automatisere deler av arbeidet med nye rutiner for offentlighet og fulltekstpublisering. KI'en vil skanne alle dokumenter når de blir journalført og trekke ut dokumenter som inneholder gitte ord som flagger at det kan være innhold som bør unntas offentlighet. Prosessen vil bidra til ressursbesparelser på sikt. I tillegg kan denne løsningen sikre at det ikke publiseres dokumenter som ikke skal offentliggjøres. Implementeringen dekkes gjennom innovasjonsfondet, mens rammen til arkivet tilføres løpende lisenskostnad.

Tiltak for ansatte

Gjennom mange år har seksjonen budsjettert med kr 100.000 til felles arrangement for de ansatte. De siste årene har pengene blitt brukt til flotte konserter for de ansatte, med kjente artister. Arbeidsgiver og de ansattes organisasjoner har vært enige om at pengene skulle brukes til dette.

Transparency International

Selv om medlemskapet avsluttes, er kommunens forpliktelse til å arbeide mot korrupsjon og for etikk og profesjonalitet i all vår virksomhet uforandret. Kommunen vil innhente faglig påfyll på annet vis og vil fortsatt ha et sterkt fokus på å bygge en kultur preget av ansvarlighet, åpenhet og høy etisk standard i alt vi gjør.

Vaktordning IT netto effekt

Arbeidsgiver har informert aktuell fagforening om behovet for å endre vaktordning. Dagens ordning gir ikke nok sikkerhet til å forsvare ordningen.

4.2.3. KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen omfatter: Forvaltning av natur og miljø, næringsutvikling, landbruksforvaltning, stedsutvikling, fysisk planlegging og overordnet planlegging, geodata og byggesak, vann og avløp, forvaltning, drift og vedlikehold av kommunens veier og grøntområder, fiske- og viltforvaltning og kommuneskogen, kulturfaglige aktiviteter for barn og unge, idrett, bibliotek, kulturarv, svømmehaller, frivillighet, samskaping og folkehelse. Seksjonen forvalter også tilskudd til Kirkelig Fellesråd.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Vedtatt budsjett	83 249	83 249	83 249	83 249
Vedtatt forrige periode				
Opprettelse av aktivitetsråd (PS 90/2022)	-350	-350	-350	-350
Sum Vedtak forrige periode	-350	-350	-350	-350
Budsjettendring i år				
Husleie rådhuset	107	107	107	107
Renholdsmidler del av basisleie	-103	-103	-103	-103
Sum Budsjettendring i år	4	4	4	4
Lønns- og prisvekst				
Deflator	2 872	2 872	2 872	2 872
Pensjon	-111	-111	-111	-111
Sum Lønns- og prisvekst	2 760	2 760	2 760	2 760
Konsekvensjustert budsjett	2 414	2 414	2 414	2 414
Konsekvensjustert ramme	85 663	85 663	85 663	85 663
Innsparingstiltak				
Questback, tjeneste for digital skjema	-44	-44	-44	-44
Reduksjon gaver og velferdstiltak	-50	-50	-50	-50
Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser	-358	-358	-358	-358
Reduksjon møtemat og bevertning	-152	-152	-152	-152
Reduksjon overtid	-255	-339	-425	-425
Redusere antall printere	0	-3	-5	-5
Redusere kjøp konsulent tjenester	-275	-275	-275	-275
Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte	-20	-20	-20	-20
Sykefravær og arbeidsavklaringspenger	-4	-8	-8	-8
Sum Innsparingstiltak	-1 158	-1 249	-1 337	-1 337
Nye tiltak				
Avvikle kåring av årets mest innovative bonde	-50	-50	-50	-50
Avvikle samarbeidsavtale etablererveiledning	0	-218	-218	-218
Eikerkonferansen - ikke inngå partnerskap	-30	-30	-30	-30
Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)	5 600	5 600	5 600	5 600
Maksbeløp løypepreparering	-114	-118	-122	-126
Medlemsskap i Ring of European cities of iron works	0	-12	-12	-12
Reduksjon/kostnadseffektivisering av årsverk og lønnsutgifter	-482	-964	-964	-964
Redusere tilsynsvaktordningen for kommunens flerbrukshaller	-90	-90	-90	-90
Redusert bemanning sommervikarer	-50	-50	-50	-50
Redusert driftstilskudd Kultur, idrett og frivillighet	-2 020	-2 081	-2 143	-2 207
Redusert innleie parkdrift	0	-300	-300	-300
Redusert tilskudd til kirkelig fellesråd	-665	-1 174	-1 174	-1 174
Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg.	-26	-26	-26	-26
Veterinær vakt	390	390	390	390

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Sum Nye tiltak	2 463	877	811	743
Nye tiltak og realendringer budsjett	1 305	-372	-526	-594
Ramme 2025-2028	86 968	85 291	85 137	85 069

Budsjetttiltak

Følgende tiltak er kommentert i listen over seksjonene:

- Husleie rådhuset
- Renholdsmidler del av basisleie
- Reduksjon gaver og velferdstiltak
- Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser
- Reduksjon møtemat og bevertning
- Reduksjon overtid
- Redusere antall printere
- Redusere kjøp konsulenttjenester
- Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte
- Sykefravær og arbeidsavklaringspenger
- Reduksjon/kostnadseffektivisering av bemanning og lønnsutgifter
- Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)
- Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg.

Vedtak forrige periode

Opprettelse av aktivitetsråd (PS 90/2022)

Det ble i PS 90/2022 vedtatt å opprette en utvidet samarbeidsavtale med Idrettsrådet i to år - 2023 og 2024, som en prøveperiode. Formålet for prøveperioden var å "Utarbeide et eget handlingsprogram i samarbeid med kommunen hvor spesifikke målsettinger for egenorganisert aktivitet synliggjøres og måles" og «Være paraplyorganisasjon for de egenorganiserte og fremme deres synspunkter i egne og kommunale beslutningsprosesser, inkludert anleggsbehov». Det ble også gitt en økt bevilgning i PS 71/23. Midlene trekkes ut av rammen etter endt prøveperiode.

Innsparingstiltak

Questback, tjeneste for digital skjema

Oppsigelse lisens.

Nye tiltak

Avvikle kåring av årets mest innovative bonde

Selv om det er vedtatt en premie på kr 50 000 kr til kåring av Øvre Eiker mest innovative bonde, så gjennomføres ikke denne kåringen

Avvikle samarbeidsavtale etablererveiledning

Ikke forlenge samarbeidsavtale om drift av etablerertjenesten (Gründerboost) mellom Viken fylkeskommune og kommunene Drammen, Lier og Øvre Eiker, Innovasjon Norge og NAV.

Eikerkonferansen - ikke inngå partnerskap

Takke nei eventuelt tilbud om partnerskap i Eikerkonferansen.

Maksbeløp løypepreparering

Maksbeløp til løypepreparering og drift løypemaskiner settes til 700.000kr, uten deflatorjustering i perioden.

Medlemsskap i Ring of European cities of iron works

Medlemskap i europeisk kulturminne og smedsamarbeid foreslås avvirket. Vil komme til behandling i egen politisk sak.

Redusere tilsynsvaktordningen for kommunens flerbrukshaller

Ordningen med tilsynsvakt i flerbrukshallen i Skotselv skole avvikes som en prøveordning i 2025.

Redusert bemanning sommervikarer

Redusere vedlikehold og skjøtsel til det mest nødvendige.

Redusert driftstilskudd Kultur, idrett og frivillighet.

Driftstilskudd Kultur, idrett og frivillighet. Nedtrekk på 20% av driftstilskuddet. Holdes nominell uten deflatorjustering i økonomiperioden.

Redusert innleie parkdrift

Redusere grøntskjøtsel til minimum og se etter muligheter for områder som kan utvikles til blomstereng.

Redusert tilskudd til kirkelig felle råd

Ikke deflator justere driftstilskudd i 2025, samt avvikle rentekompensasjon vedtatt for 2016-2019 (248.000kr i 2024). Ytterligere nedtrekk av dagens driftstilskudd på 5% fra 2026 etter deflator justering.

Veterinærvakt

Vårt vakt-distrikt har i lengre tid manglet en veterinær i veterinærvaktordningen utenom ordinær arbeidstid (3 veterinærer på 4-delt vakt). Dette tærer på veterinærene som nå krever ekstra tilskudd for å fortsette å jobbe i vakta og for å tiltrekke seg en veterinær til.

4.2.4. FELLES DRIFTSOMRÅDE

Beskrivelse av dagens virksomhet

Kjøp av tjenester fra og tilskudd til Drammensregionens brannvesen IKS (DRBV) inkludert 110-sentralen og Viken kommunerevisjon IKS. Det avsettes i tillegg midler til betaling for tjenester som ikke naturlig hører inn under andre seksjoner, buffere og evt. midler som må fordeles på senere tidspunkt.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Vedtatt budsjett	24 335	24 335	24 335	24 335
Innsparingstiltak				
Redusere kjøp konsulent tjenester	-17	-17	-17	-17
Sum Innsparingstiltak	-17	-17	-17	-17
Nye tiltak				
DRBV - eiertilskudd	17 635	20 635	22 185	22 185
Konsesjonskraft	-1 200	-1 200	-1 200	-1 200
Sør-Øst 110 - eiertilskudd	1 522	1 522	1 522	1 522
Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester	2 500	2 500	2 500	2 500
Viken kontrollutvalgssekretariat	290	290	290	290
Økte husleiekostnader	41 500	44 400	38 100	39 700
Sum Nye tiltak	62 247	68 147	63 397	64 997
Nye tiltak og realendringer budsjett	62 230	68 130	63 380	64 980
Ramme 2025-2028	62 230	68 130	63 380	64 980

Tidligere år har det blitt holdt av midler til buffer på bl.a. strøm og uforutsette kostnader på denne seksjonen. Kommunedirektøren finner ikke rom for dette i årets handlingsdel og setter ikke av noe sentrale midler til uforutsette kostnader med unntak av ny toppfinansieringsordning for særlig ressurskrevende brukere.

Budsjetttiltak

DRBV - eiertilskudd

Eiertilskudd til Drammensregionens Brannvesen IKS. Tilskuddet består av et fastbeløp, et innbyggertilskudd, et husleietilskudd og en refusjon for brannstasjonen i Mjøndalen.

Fastbeløp	1 058 034
Innbyggertilskudd	16 394 432
Husleietilskudd	1 486 730
Refusjon Mjøndalen	-1 304 621
Sum DRBV	17 634 575

DRBV har varslet at det trolig kommer en sak vedrørende behov for et ekstra tilskudd i 2025. Omfanget er ukjent og er ikke hensyntatt i budsjettet.

Konsesjonskraft

Årlige inntekter fra konsesjonskraft inntektsføres her. En usikker sum som styres av gjennomsnittspris på kraft. Holdes på samme nivå som 2021 og 2023 resultatene.

Sør-Øst 110 – eiertilskudd

Eiertilskudd til Sør-Øst 110 IKS. Sør-Øst 110 IKS skal ivareta innbyggernes behov for profesjonell hjelp ved brann, ulykker, akutt forurensing og andre kriser gjennom et regionalt samarbeid med brannvesen og andre nødetater.

Toppfinansieringsordningen for ressurskrevende tjenester

Det er knyttet usikkerhet til toppfinansieringsordningen for særlig ressurskrevende tjenester. Det er vanskelig å anslå hvordan den nye fordelingen vil slå ut i 2025 for kommunen. Ordningen hensyntar kommunestørrelse, antall brukere, PU-kriteriet (Psyisk utviklingshemming) og tjenestekostnad. Refusjonen beregnes på individnivå og gir noe endret utslag fra tidligere ordning. Innslagspunktet økes, samtidig kompenseres det ekstra som følge av nedvekting av PU-kriteriet. Med samme utgangspunkt det ble gitt refusjon for i 2023 vil to falt utenfor ordningen og kommunen fått mindre refusjon. Det er helt nødvendig å sette av noe midler til å håndtere omleggingen og ta høyde for usikkerheten knyttet til den.

Viken kontrollutvalgssekretariat

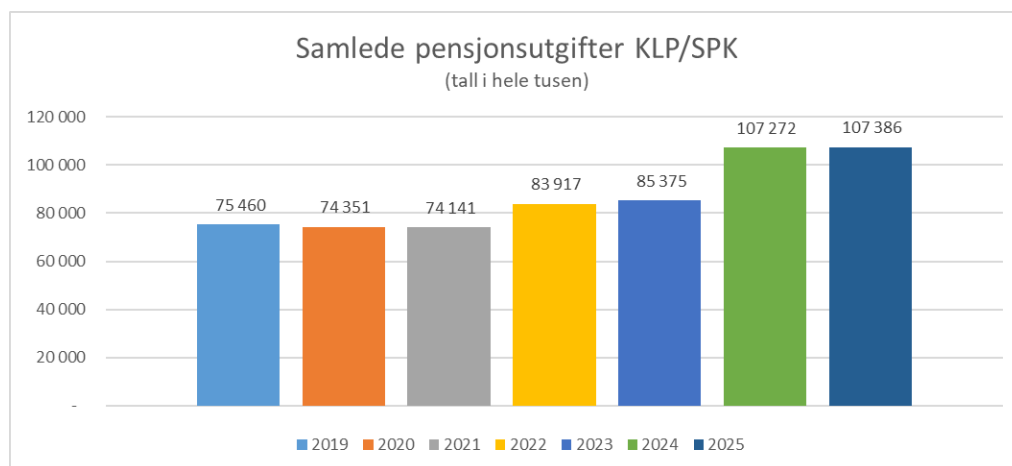
Kontrollutvalget er et lovpålagt utvalg, som har en sentral rolle i kommunens egenkontroll. Kontrollutvalget skal føre kontroll med kommunens forvaltning og dermed bidra til at innbyggerne har tillit til kommunen. Kontrollutvalget skal også passe på at kommunen leverer effektive tjenester og at tjenesteproduksjonen skjer i henhold til lov, forskrifter, statlige føringer og kommunestyrets vedtak. Utvalget skal også følge med på at kommunens selskap blir drevet i tråd med kommunestyrets vedtak og forutsetninger.

Økte husleiekostnader

Som følge av investeringer i flere formålsbygg, ny skole og svømmehall på Loesmoen, ny barnehage Skotselv øker husleien kraftig de neste årene. Husleien beregnes bl.a. basert på avskrivninger på aktiverte anlegg. Etter hvert som anlegg aktiveres må rammen som er lagt inn på felles driftsområde fordeles ut på de seksjonene som får økt husleie. Dette gjøres administrativt ifm. detaljbudsjetteringen. Den største effekten i planperioden kommer som følge av ny barneskole og ny svømmehall, men også kjøp av Skotselv barnehage og flere mindre investeringer og tiltak på ulike formålsbygg har effekt på leien.

Pensjon

Premieavviket på pensjon oppstår når innbetaling er lavere/høyere enn det netto pensjonskostnad som skal belastes driftsregnskapet er. Positivt premieavvik skal inntektsføres, mens negativt premieavvik skal utgiftsføres. Premieavviket amortiseres over 7 år. Kommunen gjøre en beregning på totale pensjonskostnader inkludert premieavvik, amortisert premieavvik og budsjetterte pensjonskostnader. Dette budsjetteres ut på seksjonene i sin helhet.

Samlet kostnad knyttet til pensjon har i mange år holdt seg ganske stabilt, men gjorde et signifikant hopp fra 2021 til 2022 og et ytterligere hopp fra 2023 til 2024. Økningen fra 2020 til 2022 kan delvis forklares med pandemien hvor sykefraværet økte, vikarbruk økte og overtidbruk økte. Et veldig stort premieavvik i 2023 fører til en økning i pensjonskostnader fra 2024 og utover. Høy prisvekst, betydelig lønnsoppgjør og historisk høyt trygdeoppgjør medfører også økte pensjonsforpliktelser. Et viktig poeng for 2025 er at ny AFP ordning ikke er i prognosen fra pensjons leverandørene. Dette er forklart mer i detalj under kapittelet om driftsbudsjettet. Ny AFP ordning vil komme inn ifm. revidert nasjonalbudsjett og medføre en betraktelig økning i kostnadene. Kostnadene forventes å dekkes av staten gjennom økning i rammetilskuddet.

4.2.5. ØKONOMI, STYRING OG STØTTE

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen omfatter økonomi, regnskap, innkjøp, lønn, eierskap, digitalisering og innovasjon, i tillegg til at seksjonen har ansvaret for å koordinere samhandling mellom kommune og eiendomsforetak. Seksjonen er vertskap for 2 interkommunale samarbeid; lønn og innkjøp.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Vedtatt budsjett	14 886	14 886	14 886	14 886
Budsjettendring i år				
Flytte forsikring mellom seksjoner	409	409	409	409
Flytting ansatt fra 101 til 116	575	575	575	575
Husleie rådhuset	-77	-77	-77	-77
Renholdsmidler del av basisleie	8	8	8	8
Sum Budsjettendring i år	915	915	915	915
Lønns- og prisvekst				
Deflator	544	544	544	544
Pensjon	-48	-48	-48	-48
Sum Lønns- og prisvekst	496	496	496	496
Konsekvensjustert budsjett	1 411	1 411	1 411	1 411
Konsekvensjustert ramme	16 297	16 297	16 297	16 297
Innsparingstiltak				
DiB kostrahjelp lisens	-57	-57	-57	-57
Digital versjon - Kommuneplanens handlingsdel	-40	-40	-40	-40
Framsikt - virksomhetsmodulen	-77	-77	-77	-77
Mentimeter lisens	-32	-32	-32	-32
Miro lisens	-10	-10	-10	-10
Reduksjon gaver og velferdstiltak	-2	-2	-2	-2
Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser	-34	-34	-34	-34
Reduksjon møtemat og bevertning	-83	-83	-83	-83
Reduksjon overtid	-18	-24	-31	-31
Redusere antall printere	-1	-1	-2	-2
Redusere kjøp konsulent tjenester	-18	-18	-18	-18
Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte	-19	-19	-19	-19
Visma BI lisens	0	-400	-400	-400
Sum Innsparingstiltak	-391	-797	-805	-805
Nye tiltak				
Reduksjon/kostnadseffektivisering av årsverk og lønnsutgifter	-129	-257	-257	-257
Sum Nye tiltak	-129	-257	-257	-257
Nye tiltak og realendringer budsjett	-520	-1 054	-1 062	-1 062
Ramme 2025-2028	15 777	15 243	15 235	15 235

Budsjetttiltak

Følgende tiltak er kommentert i listen over seksjonene:

- Flytte forsikring mellom seksjoner
- Husleie rådhuset
- Renholdsmidler del av basisleie
- Reduksjon gaver og velferdstiltak
- Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser
- Reduksjon møtemat og bevertning

- Reduksjon overtid
- Redusere antall printere
- Redusere kjøp konsulenttenester
- Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte
- Reduksjon/kostnadseffektivisering av bemanning og lønnsutgifter

Budsjettendring i år

Flytting ansatt fra 101 til 116

Ansatt AJM til 116 - Økonomi, styring og støtte fra 101 - Kommunedirektøren - 70% stilling (teknisk justering mellom seksjoner)

Innsparingstiltak

DiB kostrahjelp lisens

Oppsigelse lisens Liten konsekvens. DiB kostrahjelp er et oppslagsverk for ansatte for å finne rett KOSTRA art og funksjon i kommuneregnskapet. Kommunen kan bruke KOSTRA veilederen gratis, men anses som en dårligere tjeneste med mindre utfyllende informasjon.

Digital versjon - Kommuneplanens handlingsdel

Avvikle papirversjon av kommuneplanens handlingsdel (KHD). Kun digital versjon av KHD fra og med 2026.

Framsikt - virksomhetsmodulen

Oppsigelse av lisens. Modul i virksomhetsystemet Framsikt.

Mentimeter lisens

Oppsigelse lisens. Nettbasert tjeneste som gir deg muligheten til å lage aktiviteter i en interaktiv presentasjon el.

Miro lisens

Oppsigelse lisens. Digital samarbeidsplattform designet for å lette ekstern og distribuert teamkommunikasjon og prosjektledelse.

Visma BI lisens

Oppsigelse lisens. Liten konsekvens. Visma BI (Business Intelligence) system er en modul i økonomisystemet som brukes av økonomiavdelingen i noe grad. Alternative arbeidsmetoder kan benyttes for å dekke samme behov.

4.2.6. SELVKOSTOMRÅDER

Beskrivelse av dagens virksomhet

Omfatter vann, avløp, byggesak, eierseksjonering og oppmåling og er organisert under seksjon Kultur og samfunnsutvikling.

Gebyrene reguleres etter selvkostprinsippet og beregnes ut fra tjenestenes faktiske

kostnader. Kostnadene til produksjon av VA- tjenester dekkes direkte av abonnentene.

Kostnadene for byggesak, seksjonering og oppmåling dekkes over gebyrene per sak.

Byggesak, seksjonering og oppmåling er tjenester der det kan være store variasjoner fra et år til et annet.

Driftsbudsjett med endringer

Driftsbudsjettet i selvkostområdene budsjetteres med bidraget de skal gi til kommunekassen for å dekke indirekte kostnad, kalkulatoriske renter og avdrag. Ved et overskudd avsettes det til fond og ved et underskudd brukes det av fond. Ved eventuelt underskudd og tomt fond

som fremføres underskuddet til neste år for vann og avløp, men må dekkes av

kommunekassen for byggesak, seksjonering og oppmåling. Ved et underskudd på vann og

avløp vil dette få en direkte negativ innvirkning på årets resultat, men da tilsvarende positivt

i årene fremover og en balanse i løpet av en 5 års periode. Hentes ikke det negative

resultatet inn i løpet av 5 år vil kostnaden måtte dekkes av kommunekassa.

Det legges frem en sak i samme møterunde som handlingsdelen gjeldende forskrift på

områdene byggesak, oppmåling, eierseksjonering og reguleringsplaner. Dette gjøre for å

innlemme private planer i selvkost også. Forskrift og gebyrer knyttet til områdene håndteres i den saken.

Budsjettvurdering

Gebyrene på områdene byggesak, oppmåling og eierseksjonering vil i hovedsak justert med deflator, mens enkelte gebyrer er justert mer og noen er holdt uendret.

Vann og avløps gebyrene hadde en kraftig økning i 2024. De vil også øke noe i årene

fremover. Det er flere grunner til dette, hovedgrunnene er økte kapitalkostnader (renter og

avskrivninger), økte investeringer, lavere forbruk pr abonnent, negative resultater fra 2022

og 2023 som må dekkes inn.

Grafene under viser utviklingen i årlig kostnad med et forbruk på 125 m³ omregnet til 2024

kroner. Den viser et uendret gebyrnivå i over 10 år, med en reel nedgang i årlig kostnad fra

2016. Dette til tross for forholdsvis store investeringer i ledningsnett. Med faktorene nevnt over ble gebyret satt opp kraftig i 2024.

Regjeringen foreslår å redusere merverdiavgiftssatsen (mva) på vann og avløp fra 25 til 15

prosent. Dette vil være besparende for husholdningene, men vil ikke ha noen effekt på

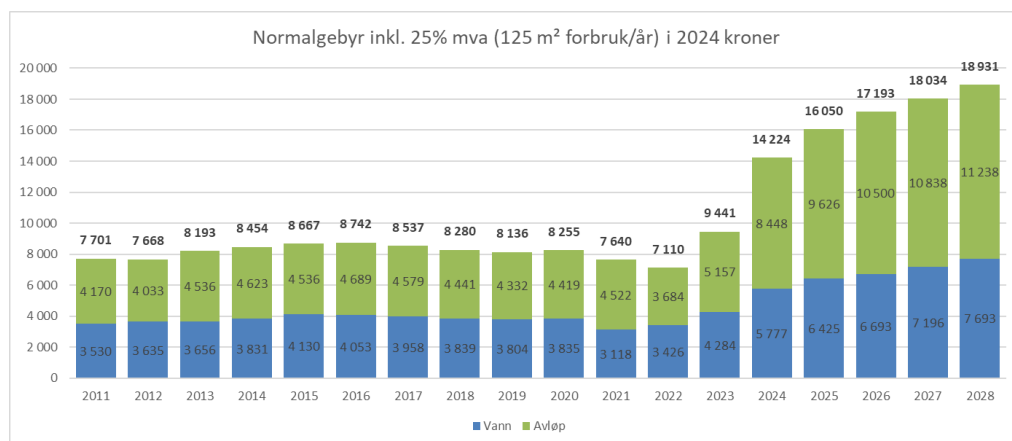
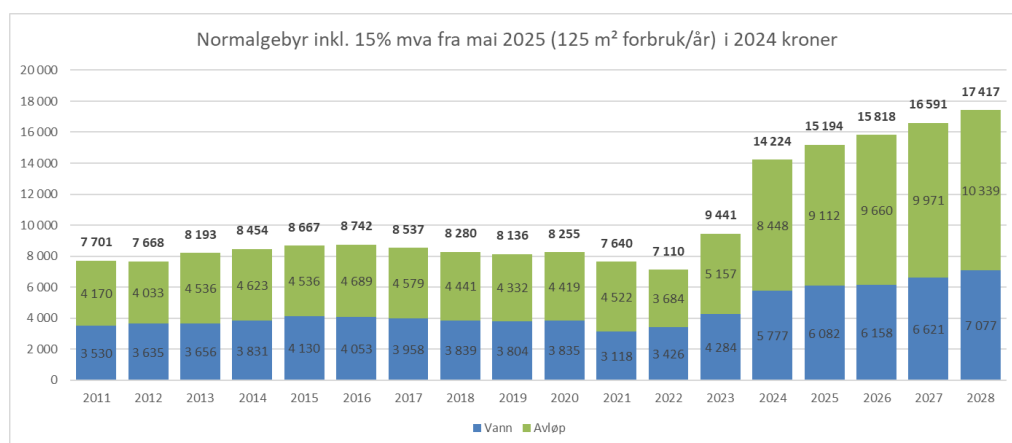
kommuneregnskapet da merverdiavgift går direkte til staten. Før forslaget trer i kraft må det

utarbeides forskrifter til forslaget, som må på høring. Det tas sikte på at den reduserte satsen kan gjelde fra 1. mai 2025.

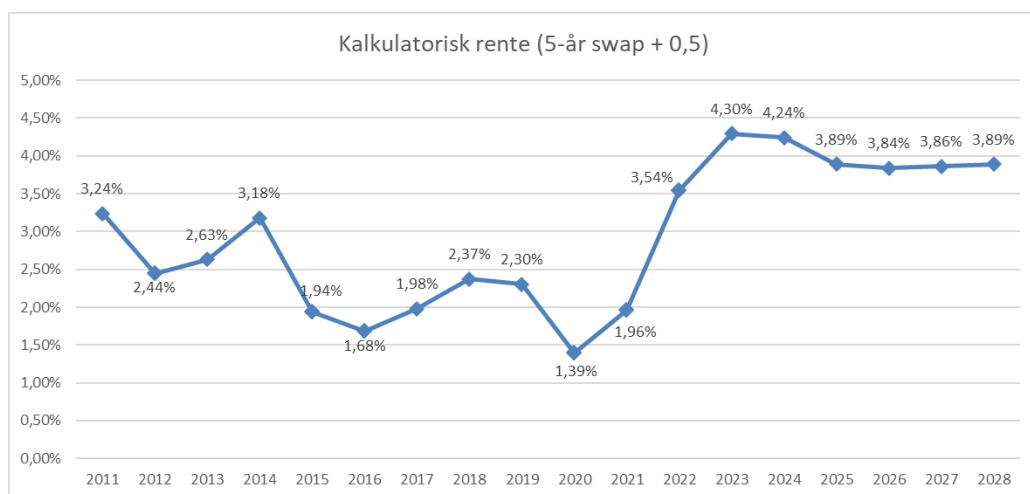
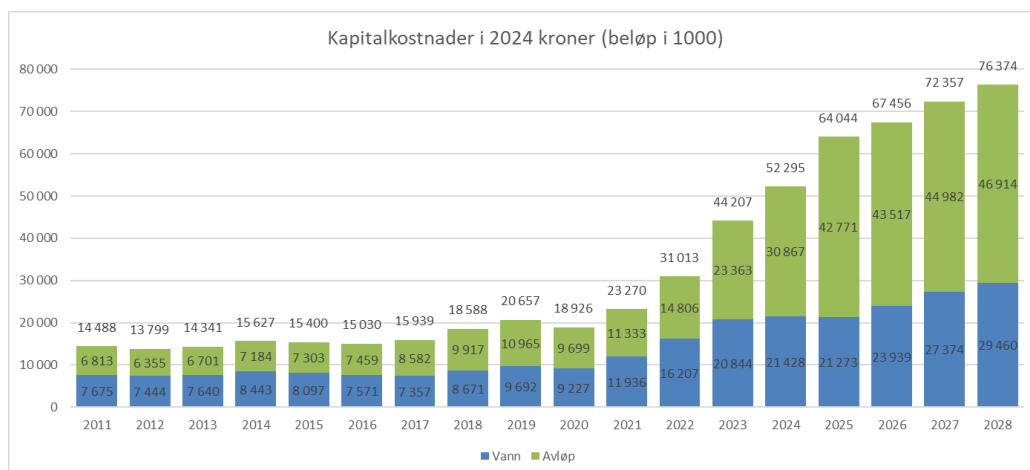
For å synliggjøre effektene vises grafene under med 25% mva. og 15% mva. fra 1.mai 2025. Det vil også være en økning i gebyrene i årene fremover med høyeste vekst fra 2024 til 2025 på i underkant av 7% (forutsatt ny mva. sats) før det blir en avtagende vekst ned til det som forventes å være rundt lønns- og prisvekst nivå.

For innbyggeren vil en redusert mva. sats gi en reduksjon i gebyrene med et forbruk på 125m³ årlig med følgende summer:

År	2025	2026	2027	2028
Redusert gebyr	856	1 375	1 443	1 515

Kapitalkostnadene (kalkulatoriske renter og avdrag) er holdt nede som følge av synkende og lave renter i perioden frem til 2021. Med stigende rente fra andre halvår i 2021 og til toppen i slutten av 2023 har kapitalkostnadene økt kraftig. Samtidig investeres det i nytt renseanlegg som får full effekt på kapitalkostnader fra 2025, og det investeres også videre i utskiftning av gammelt ledningsnett. Forventning om noe lavere rente fremover bremser veksten, men det vil være vekst fra 5-22% årlig i kapitalkostnader i planperioden.

En annen utvikling som har gitt lavere inntekter enn anslått de siste to årene er forbruket til abonnentene. Det har fra å ha vært nesten helt stabilt rundt 125m³ pr abonnent hatt et synkende volum fra 2020. Som følge av lavere forbruk enn budsjettert ble også inntektene lavere enn anslått, som har ført til underskudd i 2022 og 2023. Prognosen for 2024 viser noe oppgang i forbruket sett mot 2022 og 2023. Foreløpig anslag viser et gjennomsnittlig forbruk på 122 m³ pr abonnent i 2024.

Fra 2024 ble andelen fastledd satt noe høyere enn den har vært tidligere, og dette videreføres i 2025. Grunnen er at mye av kostnadene er faste uavhengig av forbruk, f.eks. kapitalkostnadene som utgjør en stor andel av total kostnadene. Dette vil medføre noe mindre svingninger i inntektene selv om forbruket varierer noe.

4.2.7. OPPVEKST

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen består av følgende tjenesteområder: Ordinært barnehagetilbud (både kommunale og private), ordinært grunnskoletilbud, skolefritidsordning (SFO), kulturskole, voksenopplæring, pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT), familiesenteret med helsestasjons- og skolehelsetjeneste og familieteam, migrasjonshelse og barneverntjeneste.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Vedtatt budsjett	665 024	665 024	665 024	665 024
Vedtatt forrige periode				
Behovsprøvet opplevelseskort	-200	-200	-200	-200
Helsestasjon/skolehelsetjeneste - fra statsbudsjettet	45	45	45	45
Migrasjonshelse	0	-3 700	-3 700	-3 700
Nedrigg av midlertidig bygg Espira barnehage	0	500	0	0
Styrking Skole	5 000	10 000	15 000	15 000
Styrking Skole	-5 000	-10 000	-15 000	-15 000
Økt kapasitet barnehagesektoren	-2 000	-4 000	-6 000	-6 000
Økt kapasitet barnehagesektoren	2 000	4 000	6 000	6 000
Sum Vedtak forrige periode	-155	-3 355	-3 855	-3 855
Budsjettendring i år				
Fordeling av avsatte husleiemidler 2024	873	873	873	873
Husleie rådhuset	278	278	278	278
Renholdsmidler del av basisleie	325	325	325	325
ØKE konsekvenser av investering - økt husleie	2 402	2 402	2 402	2 402
Sum Budsjettendring i år	3 878	3 878	3 878	3 878
Lønns- og prisvekst				
Deflator	23 103	23 103	23 103	23 103
Pensjon	1 735	1 735	1 735	1 735
Sum Lønns- og prisvekst	24 838	24 838	24 838	24 838
Konsekvensjustert budsjett	28 561	25 361	24 861	24 861
Konsekvensjustert ramme	693 585	690 385	689 885	689 885
Innsparingstiltak				
Reduksjon gaver og velferdstiltak	-108	-108	-108	-108
Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser	-496	-496	-496	-496
Reduksjon møtemat og bevertning	-614	-614	-614	-614
Reduksjon overtid	-313	-418	-526	-526
Redusere antall printere	-3	-3	-4	-4
Redusere kjøp konsulent tjenester	-1 235	-1 235	-1 235	-1 235
Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte	-19	-19	-19	-19
Si opp avtale om elevapp/ transponder	-50	-50	-50	-50
Sykefravær og arbeidsavklaringspenger	-72	-147	-147	-147
Treningskort en i hver bhg, hos salto	-10	-20	-20	-20
Sum Innsparingstiltak	-2 920	-3 110	-3 219	-3 219
Nye tiltak				
Gratis kjernetid SFO 3.klasse - fra statsbudsjettet	4 116	4 116	4 116	4 116
Avvikle toleransereiser fra og med 2026	0	-1 000	-1 000	-1 000
Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)	17 200	17 200	17 200	17 200
Ny opplæringslov - opplæring i egen skriftspråkgruppe på eget hovedmål - fra statsbudsjettet	225	225	225	225
Nytt prøvegjennomføringssystem - fra statsbudsjettet	-21	-21	-21	-21
Overgangsordningen for spesialiserte fosterhjem - fra statsbudsjettet	34	34	34	34
Pensjon for fosterforeldre - fra statsbudsjettet	252	252	252	252

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Reduksjon/kostnadseffektivisering av årsverk og lønnsutgifter	-2 064	-4 128	-4 128	-4 128
Redusert foreldrebetaling barnehage - fra statsbudsjettet	7 029	7 029	7 029	7 029
Redusert åpningstid med 0,5t i barnehager	-200	-200	-400	-400
Reduserte kostnader integrering	-1 000	-2 000	-3 000	-4 000
Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg.	-346	-346	-346	-346
Si opp Ungt Entreprenørskap	0	-100	-100	-100
Stengt i romjulen og før påske i barnehagene	-500	-500	-500	-500
Økt bemanning barnehage - prioriteringer i statsbudsjettet	961	961	961	961
Sum Nye tiltak	25 686	21 522	20 322	19 322
Nye tiltak og realendringer budsjett	22 766	18 412	17 103	16 103
Ramme 2025-2028	716 351	708 797	706 988	705 988

Budsjetttiltak

Følgende tiltak er kommentert i listen over seksjonene:

- Fordeling av avsatte husleiemidler 2024
- ØEKE konsekvenser av investering - økt husleie
- Husleie rådhuset
- Renholdsmidler del av basisleie
- Reduksjon gaver og velferdstiltak
- Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser
- Reduksjon møtemat og bevertning
- Reduksjon overtid
- Redusere antall printere
- Redusere kjøp konsulenttenester
- Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte
- Sykefravær og arbeidsavklaringspenger
- Reduksjon/kostnadseffektivisering av bemanning og lønnsutgifter
- Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)
- Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg.

Vedtak forrige periode

Behovsprøvet opplevelseskort

I forbindelse med kommuneplanens handlingsdel 2024-2027, PS 149/2023, ble det vedtatt å inngå samarbeid med Kiwanis Øvre Eiker (etter modell fra Svelvik) med sikte på å lage et behovsprøvet opplevelseskort til barn og unge mellom 2 og 16 år, slik at disse kunne gis mulighet til å delta i ulike aktiviteter og/eller opplevelser uten kostnad. Øvre Eiker Kiwanis bevilget 100 000 kroner og kommunen benyttet 200 000 kroner. Tiltaket har vært finansiert av avsatte flykntingstilskudd fra 2023 og var vedtatt som engangsbevilgning og tas ut av budsjettrammen for 2025.

Migrasjonshelse

I forbindelse med 1. tertial 2023, PS 71/23, ble det vedtatt å opprette Migrasjonshelse som skulle finansieres fra integreringstilskuddet. Dette var en styrking av helsetilbudet til nyankomne flyktninger. I utgangspunktet ble ordningen finansiert for slutten av 2023, samt 2024 og 2025. Med nedgang i flyktninger må tjenesten tas inn i det ordinære tjenestetilbudet.

Nedrigg av midlertidig bygg Espira barnehage

Fra sak PS 31/24:

Barnehagekjeden Læringsverkstedet meddelte kommunen medio januar 2024 at de vil avvikle sin drift av Læringsverkstedet Sundbakken barnehage pr 31.07.2024. Kjeden klarte ikke å få forhandlet frem en leieavtale med huseier som de vurderte som bærekraftig. Barnehagen tilbyr i dag barnehageplass til 40 barn. 5 av disse barna begynner på skole, mens 35 barn har behov for ny barnehageplass.

Espira Knerten barnehage (Loesmoen) har ønske om å utvide sin virksomhet med 40 plasser fra 01.08.2024. De vil være avhengig av midlertidige lokaler 1-2 år mens de bygger ut permanente lokaler. Espira Knerten ønsker i tillegg å bygge permanente lokaler som rommer ytterligere 20-30 plasser, som de ønsker å få tilsagn om tilskudd til fra 2026.

Kommunedirektøren gis mandat til å avklare bevilgning av støtte til nedrigg av midlertidig bygg i 2026.

Styrking Skole

Reversering av tidligere vedtak. Seksjonen er styrket gjennom justering for merforbruk i 2024.

Økt kapasitet barnehagesektoren

Reversering av tidligere vedtak. Seksjonen er styrket gjennom justering for merforbruk i 2024.

Innsparingstiltak

Si opp avtale om elevapp/ transponder

Elever bruker teams eller egen telefon for å få tak i helsesykepleier eller lærere på skolen. Digi ung (tjenester fra HelseNorge) vil erstatte behovet for digital tilgang til helsetjenester.

Treningskort en i hver bhg, hos salto

Iverksettes med virkning 1. juni 25

Nye tiltak

Gratis kjernetid SFO 3.klasse - fra statsbudsjettet

Gratis halvdagsplass SFO for tredjetrinn ble innført fra høsten 2024, og vil få helårseffekt i 2025.

Avvikle toleransereiser fra og med 2026

Statsforvalteren påpeker at dersom skolen reiser på tur, enten det er dagstur, lengre turer eller utlandet, skal det være gratis for alle elevene. Hvis foreldrene samler inn penger til skoletur, er det frivillig for foreldrene å betale inn til turen og foresatte kan ikke tvinges til å delta på dugnad eller selge ulike ting. Skolen plikter også å ha en forsikring for alle elevene og lærerne som reiser. Kommunen har i dag foreldre og FAU som stiller spørsmål knyttet til dugnadsinnsatsen og betaling av turen. Dagens toleransereise koster 8400 kr. per elev/voksen pluss forsikring som kommunen må dekke. Toleransearbeidet er viktigere enn noen gang i Øvre Eiker og dette arbeidet skal fortsette. Kommunedirektøren foreslår at det ligger igjen 500.000,- til tolleransearbeid i kommunen.

Ny opplæringslov - opplæring i egen skriftspråkgruppe på eget hovedmål - fra statsbudsjettet

Ny opplæringslov trådte i kraft 1.8.2024. Kompensasjon for merkostnader ved innføring av rett til opplæring i egen skriftspråkgruppe på eget hovedmål på ungdomstrinnet. Det nye lovkravet får helårseffekt i 2025.

Nytt prøvegjennomføringssystem - fra statsbudsjettet

Nytt prøvegjennomføringssystem øker graden av digitalisering som antas å gi gevinster for kommunene. Rammetilskuddet er som følge av dette redusert og seksjonen trekkes tilsvarende.

Overgangsordningen for spesialiserte fosterhjem - fra statsbudsjettet

Overgangsordningen for spesialiserte fosterhjem vil føre til at kommunenes utgifter øker gjennom 2025.

Pensjon for fosterforeldre - fra statsbudsjettet

Et forslag som skal gi fosterforeldre mer forutsigbare rammer har vært ute på høring. Forslaget omfatter bl.a. at fosterforeldre som er frikjøpt fra vanlig jobb skal kompenseres for manglende opptjening av tjenestepensjon. For å legge til rette for at kommunene tilpasser seg lovendringen før den trer i kraft 1.1.2026 er rammetilskuddet til kommunene økt.

Redusert foreldrebetaling barnehage - fra statsbudsjettet

Fra 1. august 2024 ble den maksimale foreldrebetalingen redusert til kroner 2000 per måned. Tiltaket får helårseffekt i 2025.

Redusert åpningstid med 0,5t i barnehager

Alle kommunale barnehager reduserer sin åpningstid med 0.5 time slik at alle barnehagene får åpningstid fra klokken 07.00-16.30, men med mulighet for å åpne for enkelte familier fra kl.06.45 etter avtale.

Reduserte kostnader integrering

Integreringstilskuddet synker de kommende årene som følge av reduksjon i bosatte flyktninger. Behov og finansiering fra økonomiplan 2023 gradvis reduseres der det lar seg gjennomføre.

Si opp Ungt Entreprenørskap

Et faglig opplegg som skole har valgt, men ikke lovpålagt.

Stengt i romjulen og før påske i barnehagene

Stenge barnehagene i dagene mellom julaften og nyttårsaften, samt mandag- onsdag i påskeuka.

Økt bemanning barnehage - prioriteringer i statsbudsjettet

Innenfor veksten i frie inntekter til kommunene ligger det om lag 1,7 mrd. kroner begrunnet med omleggingen av inntektssystemet til kommunene, 250 mill. kroner til bemanning i barnehager og 150 mill. kroner til satsing på psykisk helse. Frie midler betyr at kommunene selv har råderett over hvordan de bruker de ekstra pengene. Regjeringen legger til grunn at 250 millioner kroner av økningen er rettet mot å styrke bemanningen i barnehagene og kommunedirektøren velger å følge regjeringens forslag til prioritering av disse midlene som utgjør 961.000,- kroner for kommunen.

4.2.8. HELSE OG VELFERD

Beskrivelse av dagens virksomhet

Seksjonen består av følgende tjenesteområder: Forvaltning, helse og samordning, tilrettelagte tjenester, tjenester i institusjon, tjenester til hjemmeboende, Øvre-Eiker hjelpa, driftsstab, samfunnshelse, legevakt, miljørettet helsevern og NAV-kontoret.

Driftsbudsjett med endringer

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Vedtatt budsjett	648 722	648 722	648 722	648 722
Vedtatt forrige periode				
Etablere flere sykehjemsplasser ved Eikertun helsehus	-10 000	-20 000	-20 000	-20 000
Etablere flere sykehjemsplasser ved Eikertun helsehus	10 000	20 000	20 000	20 000
Generasjon M	520	1 040	1 170	1 170
Hjelpemidler hjemmeboende	50	50	50	50

Beskrivelse tiltak	2025	2026	2027	2028
Hjelpemidler Hjemmeboende	-50	-50	-50	-50
Kostnad ny legevaksavtale	27	27	27	27
Styrking av budsjetttramme tilrettelagte tjenester	-5 000	-6 000	-6 000	-6 000
Styrking av budsjetttramme tilrettelagte tjenester	5 000	6 000	6 000	6 000
Styrking av ramme til hjemmetjenester	-3 000	-4 500	-6 000	-6 000
Styrking av ramme til hjemmetjenester	3 000	4 500	6 000	6 000
Tilbud til innbyggere med omfattende utfordringer knyttet til psykisk helse, rus og adferd	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Tilbud til innbyggere med omfattende utfordringer knyttet til psykisk helse, rus og adferd	1 000	1 000	1 000	1 000
Økt behov for forvaltning/rettigheter for innbyggere/1 saksbehandler for tjenester til hjemmeboende	-700	-700	-700	-700
Økt behov for forvaltning/rettigheter for innbyggere/1 saksbehandler for tjenester til hjemmeboende	700	700	700	700
Sum Vedtak forrige periode	547	1 067	1 197	1 197
Budsjettendring i år				
Husleie rådhuset	-163	-163	-163	-163
Renholdsmidler del av basisleie	12	12	12	12
ØKE konsekvenser av investering - økt husleie	151	151	151	151
Sum Budsjettendring i år	0	0	0	0
Lønns- og prisvekst				
Deflator	23 855	23 855	23 855	23 855
Pensjon	820	820	820	820
Sum Lønns- og prisvekst	24 675	24 675	24 675	24 675
Konsekvensjustert budsjett	25 222	25 742	25 872	25 872
Konsekvensjustert ramme	673 944	674 464	674 594	674 594
Innsparingstiltak				
Effekt av åpning av A2 - reduksjon av kjøpte plasser	-4 000	-4 000	-4 000	-4 000
Kjøp/leasing av kjøretøy	-30	-30	-30	-30
Oppsigelse av leieavtale i Haugløkka	-66	-132	-132	-132
Oppsigelse Visma GAT Digisyfo- forslag om oppsigelse	-116	-116	-116	-116
Reduksjon gaver og velferdstiltak	-25	-25	-25	-25
Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser	-266	-266	-266	-266
Reduksjon møtemat og bevertning	-131	-131	-131	-131
Reduksjon overtid	-890	-1 187	-1 477	-1 477
Redusere antall printere	-1	-1	-1	-1
Redusere kjøp konsulenttenester	-809	-809	-809	-809
Redusere kostnader til innkjøp av medisiner	-57	-57	-57	-57
Redusere kostnader til innkjøp av medisinske forbruksvarer	-65	-65	-65	-65
Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte	-19	-19	-19	-19
Sykefravær og arbeidsavklaringspenger	-69	-135	-135	-135
Sum Innsparingstiltak	-6 544	-6 973	-7 263	-7 263
Nye tiltak				
Benytte egen kapasitet (bygg, personell og kompetanse) best mulig før eksterne kjøp iverksettes	-3 000	-6 000	-9 000	-9 000
Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)	25 000	25 000	25 000	25 000
Minstesats i kvalifiseringsprogrammet - fra statsbudsjettet	61	61	61	61
Opptrappingsplanen for psykisk helse - prioriteringer i statsbudsjettet	562	562	562	562
Prosjekt flyktninger i jobb	500	0	0	0
Reduksjon/kostnadseffektivisering av årsverk og lønnsutgifter	-3 096	-6 192	-6 192	-6 192
Reduserte kostnader integrering	-6 812	-15 608	-19 000	-28 878
Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg.	-554	-554	-554	-554
Stramme inn portvaktfunksjonen - strammere vedtak og dermed kostnader i hjemmetjenester, BPA, med videre	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000

Beløp i 1000

Beskrivelse tiltak	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
Vaksinasjon mot covid-19 og pneumokokk - fra statsbudsjettet	742	742	742	742
Øke antall fastlegehjemler	1 400	1 400	2 800	4 200
Økonomisk sosialhjelp - fra statsbudsjettet	110	110	110	110
Økte kostnader legevakt og samfunnshelse	500	500	500	500
Sum Nye tiltak	14 413	-979	-5 971	-14 449
Nye tiltak og realendringer budsjett	7 869	-7 952	-13 234	-21 712
Ramme 2025-2028	681 813	666 512	661 360	652 882

Budsjetttiltak

Følgende tiltak er kommentert i listen over seksjonene:

- ØEKE konsekvenser av investering - økt husleie
- Husleie rådhuset
- Renholdsmidler del av basisleie
- Reduksjon gaver og velferdstiltak
- Reduksjon kurs, foredragsholder og konferanser
- Reduksjon møtemat og bevertning
- Reduksjon overtid
- Redusere antall printere
- Redusere kjøp konsulentttjenester
- Redusert beløpsgrense mobiltelefon til ansatte
- Sykefravær og arbeidsavklaringspenger
- Reduksjon/kostnadseffektivisering av bemanning og lønnsutgifter
- Justering til driftsnivå 2024 (prognose merforbruk 2024 pr 2.tertial)
- Seniorpolitiske tiltak – evaluering og avvikling av seniortillegg.

Vedtak forrige periode

Etablere flere sykehjemsplasser ved Eikertun helsehus

Reversering av tidligere vedtak. Seksjonen er styrket gjennom justering for merforbruk i 2024. Dette tiltaket henger sammen med tidligere plan om utbygging av sykehjem.

Etablere flere sykehjemsplasser ved Eikertun helsehus

Ref. arbeidet med utvikling av Eikertunområdet - åpne nye sykehjemsplasser i 2025, for å bremse kostnadsutviklingen i hjemmesykepleien og ivareta de aller sykeste. Tiltaket utgår.

Generasjon M

Generasjon M ble vedtatt iverksatt i behandlingen av kommuneplanens handlingsdel 2024-2027, PS 149/2023. I prosjektet vil 20 ungdommer få muligheten til å få lønnet deltidsarbeid som M-venn og besøke eldre ved to virksomheter i Øvre Eiker kommune. Prosjektet er et trepartssamarbeidet mellom Sparebank 1 Stiftelsen BV, Generasjon M og kommunen. I utgangspunktet er prosjektet treårig med overgang til kommunens ordinære drift fra år fire med følgende fordeling av kostnadene:

År 1) Stiftelsen dekker 90 % av investeringen og kommunens andel er på 10 %.

År 2) Stiftelsen dekker 50 % av investeringen og kommunens andel er på 50%.

År 3) Stiftelsen dekker 10 % av investering og kommunens andel er på 90%

År 4) Tiltaket over i ordinær drift og finansieres 100 % av kommunen selv.

Hjelpemidler Hjemmeboende

Reversering av tidligere vedtak. Seksjonen er styrket gjennom justering for merforbruk i 2024.

Kostnad ny legevaktsavtale

Legevaktsavtalen ble i 2023 inngått ut ifra budsjett i Kongsberg kommune 2023.

Legevakten hadde merforbruk i 2023, som Øvre Eiker ikke måtte betale for.

I 2024 er budsjettet økt, antall innbyggere går litt opp og det ligger an til merforbruk for legevakten i 2024 også. Dette vil koste Øvre Eiker kommune ca. 3,3 millioner kroner mer enn det var forutsatt i avtalen inngått 2023.

Styrking av budsjetttramme tilrettelagte tjenester

Reversering av tidligere vedtak. Seksjonen er styrket gjennom justering for merforbruk i 2024.

Styrking av ramme til hjemmetjenester

Reversering av tidligere vedtak. Seksjonen er styrket gjennom justering for merforbruk i 2024.

Tilbud til innbyggere med omfattende utfordringer knyttet til psykisk helse, rus og adferd

Omfanget av behov for eksterne kjøp har de siste 4-6 årene økt betraktelig. Dette sammenfaller med nedbygging i spesialisthelsetjenesten innen psykiatri og rus og oppgaver overført til kommunen. Administrasjonen arbeider parallelt med vurdering av tiltak kommunen kan etablere i egen regi for målgruppen. Reversering av tidligere vedtak. Seksjonen er styrket gjennom justering for merforbruk i 2024.

Økt behov for forvaltning/rettigheter for innbyggere/1 saksbehandler for tjenester til hjemmeboende

Reversering av tidligere vedtak. Seksjonen er styrket gjennom justering for merforbruk i 2024.

Innsparingstiltak

Effekt av åpning av A2 - reduksjon av kjøpte plasser

A2 åpnet - nettoeffekt fra og med åpning

Kjøp/leasing av kjøretøy

Rutineendring. Alle kjøretøy som skal kjøpes eller leases meldes til økonomiavdelingen. Det gis bistand til kostnadsberegninger. F.eks. eie vs. leie eller forlenge eksisterende leasingavtale, samt kunnskapsbygging.

Oppsigelse av leieavtale i Haugløkka

Denne er sagt opp. I utgangspunktet er leiekontrakten på 20 år og løper til mai 2025. Tidligere benyttet av hjemmetjenesten.

Oppsigelse Visma GAT Digisyfo- forslag om oppsigelse

Oppsigelse lisens

Redusere kostnader til innkjøp av medisiner

5 % reduksjon i kostnader settes som mål. Det skal innføres multidoser på Institusjon

Redusere kostnader til innkjøp av medisinske forbruksvarer

5 % reduksjon i kostnader settes som mål

Nye tiltak

Benytte egen kapasitet (bygg, personell og kompetanse) best mulig før eksterne kjøp iverksettes.

Begrense og avvike kostnadskrevende eksterne kjøp av heldøgns pleie og omsorg når det er hensiktsmessig, forsvarlig og rimeligere ordninger kan gjennomføres i egen regi.

Minstesats i kvalifiseringsprogrammet - fra statsbudsjettet

Minstesatsen i kvalifiseringsprogrammet ble økt fra 1. juli 2024, og vil få helårseffekt i 2025. Opptrappingsplanen for psykisk helse - prioriteringer i statsbudsjettet
Innenfor veksten i frie inntekter til kommunene ligger det om lag 1,7 mrd. kroner begrunnet med omleggingen av inntektssystemet til kommunene, 250 mill. kroner til bemanning i barnehager og 150 mill. kroner til satsing på psykisk helse. Frie midler betyr at kommunene selv har råderett over hvordan de bruker de ekstra pengene. Regjeringen legger til grunn at 150 millioner kroner av økningen er rettet mot opptrappingsplan for psykisk helse og den kommende forebygging, kommunedirektøren velger å følge regjeringens forslag til prioritering av disse midlene som utgjør 562.000,- for kommunen.

Med Opptrappingsplan for psykisk helse (2023–2033) er regjeringens mål at flere skal oppleve god psykisk helse og livskvalitet, og at de som har behov for psykisk helsehjelp, skal få god og lett tilgjengelig hjelp.

Prosjekt flyktninger i jobb

Det settes av 4,5 millioner av integreringstilskuddet som kommunen mottar fra staten for å bosette flyktninger. I tillegg bevilges det 0,5 mill.kr fra disposisjonsfondet.

Midlene benyttes i et felles forsøksprosjekt for hele kommunen i 2025. Prosjektet skal tilby jobb i kommunale virksomheter til flyktninger. Målsettingen med prosjektet er rask overgang til jobb.

Kommunale virksomheter får dekket lønn og sosiale kostnader hvis de tilbyr jobb på ordinære ansettelsesvilkår til flyktningene. Det må tilbys minst 80% stilling, forutsatt at det er forenlig med personens arbeidsevne. Deltakere i introduksjonsprogrammet for nyankomme flyktninger prioriteres.

Tiltredelse bør skje så raskt som mulig etter bosetting i kommunen, men senest ved avslutning av den enkeltes introduksjonsprogram. For flyktninger som har noe tilretteleggingsbehov kan det være aktuelt å søke NAV (statlig del) om et lønnstilskudd i en oppstartfase. Dersom lønnstilskudd innvilges, reduseres kompensasjonen fra prosjektpotten tilsvarende. Mulighetene for tilskudd fra NAV må avklares før oppstart i jobb.

Prosjektet forutsettes å gi gevinster, både på individ og på samfunnsnivå. Kostnadene til prosjektet dekkes i all hovedsak av integreringstilskuddet (statlig). Utgifter til introduksjonsstønad og sosialhjelp reduseres tilsvarende. De som kommer i jobb, blir raskere inkludert og bedre i stand til å forsørge seg selv.

Reduserte kostnader integrering

Integreringstilskuddet synker de kommende årene som følge av reduksjon i bosatte flyktninger.

Behov og finansiering fra økonomiplan 2023 gradvis reduseres der det lar seg gjennomføre.

Stramme inn portvaktfunksjonen - strammere vedtak og dermed kostnader i hjemmetjenester, BPA, med videre

Mål å redusere kostnadene til hjemmetjenesten, tilrettelagte tjenester, BPA og andre eksterne kjøp, ved innskjerping av tildeling av tjenester - dvs mindre omfang av tjenester

Vaksinasjon mot covid-19 og pneumokokk - fra statsbudsjettet

Det skal etableres vaksinasjonsprogram for voksne og risikogrupper.

Øke antall fastlegehjemler

I tråd med tidligere vedtak i kommunestyret om opptrapping av fastlegeavtaler legges det inn følgende i KHD 25-28:

Antall fastlegeavtaler trappes opp fra 17 til 20 i perioden 2025-2028. Opptrappingen skal i hovedsak skje ved utvidelse av eksisterende legekontor. Det anslås en kostnad på 1,4 mill. kr. per hjemmel. Kostnader til gjestepasienter (innbyggere med fastlege utenfor kommunen) forventes redusert i perioden

Økonomisk sosialhjelp - fra statsbudsjettet

Endringer i folketrygdloven gjør at man må ha vært 12 måneder i landet sammenhengende for å ha rett til engangsstønning ved fødsel og adopsjon. Dette vil øke kommunenes utgifter til økonomisk sosialhjelp.

Økte kostnader legevakt og samfunnshelse

Forventer høyere kostnader legevakt og samfunnshelse kommende år. Bland annet pga. økte pensjonskostnader.

4.2.9. ØVRE EIKER KOMMUNALE EIENDOM KF

Budsjettvurdering

Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF har sine inntekter fra husleie for kommunale formålsbygg. Husleien består av komponentene kapitalkostnader (avskrivninger og renter), forvaltnings kostnader og vedlikeholdskostnader. Det finnes ingen rom i kommunens budsjett til å øke forvaltning og vedlikehold mer enn deflator, så disse kostnadene justeres med deflator. Kapitalkostnadene består av avskrivninger og rentekostnader, hvor rentene reguleres etter faktisk rente på kommunens låneportefølje foregående år. Ved renteendringer vil det være noe etterslep, men på sikt jevner dette seg ut.

Konsekvenser av investeringer som Øvre Eiker Kommunale Eiendom KF foretar innarbeides som økt husleie og legges på felles driftsområde og flyttes ut på seksjonene etter hvert som husleiene justeres/endres.

Forslaget til investeringsbudsjett fra ØEKE for 2025-2028 omtales i eget kapittel.

5. INVESTERINGSBUDSJETTET 2025-2028

5.1. Handlingsregel for låneopptak

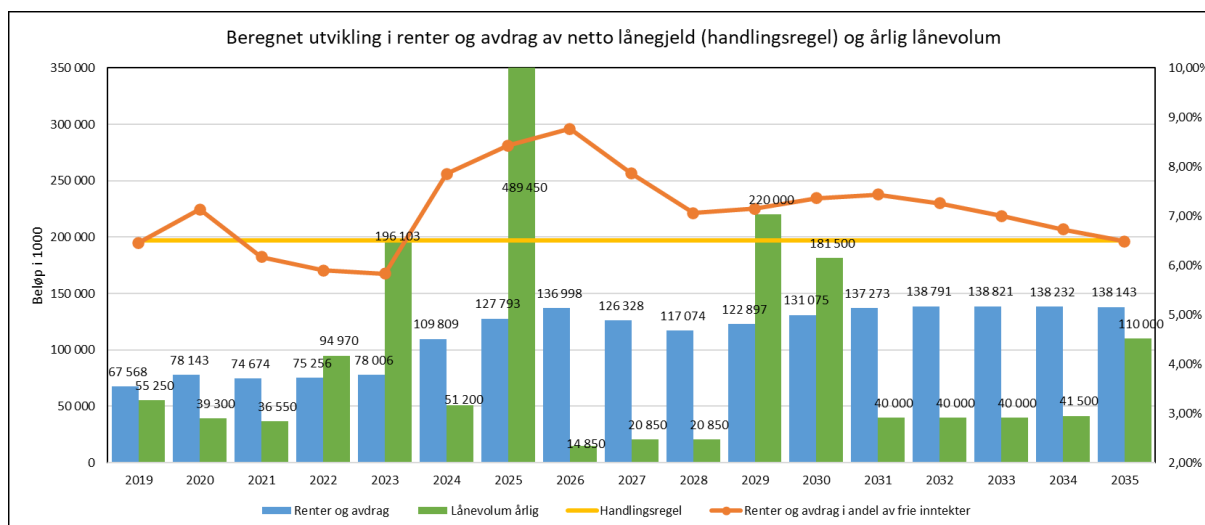
I PS 164/20 ble det vedtatt at renter og avdrag fratrukket VA-gjeld, startlån og utlån til Eiker omsorgsbygg (EO) ikke skal utgjøre mer enn 6,5 % av kommunens frie inntekter. I perioder med store investeringer vil handlingsregelen brytes, men over tid (5-10 år) må intensjonen i regelen ivaretas. Slik den fremtidige økonomiske situasjonen ser ut, og igangsatte investeringer, vil forutsetningen for å komme innenfor handlingsregelen være at investeringsnivået er lavt i årene som kommer.

Intensjonen med handlingsregelen er å unngå å belaste driftsbudsjettet til kommunen med mer enn 6,5% av de frie inntektene, hvor frie inntekter defineres som skatt og rammetilskudd. Det er gjelden som kommunekassen selv må bære som er relevant. Det vil si renter og avdrag i ØEKE som gjelder formålsbygg, som faktureres kommunen som husleie, og kommunens egen gjeld fratrukket selvkostgjeld og startlån.

Regelen ble presisert i PS 155/21 for å ivareta intensjon etter at ØEKE overtok egne lån og at Eiker Omsorgsbygg ble innlemmet i ØEKE.

I beregningen av fremtidige renter og avdrag er det lagt til grunn:

- Lån pr. 1.10.2024.
- Forventet låneopptak for resterende av 2024 i ØEKE lagt inn.
- Låneopptaket i planperioden 2025-2028 skjer midt i året hvert år med tilhørende effekt på avdrag og renter. Løpetid på 33 år og 3 MNIBOR rente med 0,6 påslag.
- Fremtidige investeringer i ØEKE fratrukket det som forventes å være selvfinansierende (boliger, digitalisering etc.).
- Selvkostgjeld og startlån er holdt utenfor beregningen.

Det er vesentlig endring fra modellen som ble lagt fram ifm. KHD 2024-2027. Løpetid på lån er endret fra 30 til 33 år som følge av lenger løpetid på store investeringer. Etter kommunestyrets vedtak ble investeringer knyttet til Eikertunområdet skjøvet ut i tid (ligger nå i 2029 og 2030 i modellen), i nytt forslag fra ØEKE og kommunedirektøren er permanent økning på Ormåsen skole skjøvet ut i tid, det var et boliglån som var inne i fjorårsmodellen ved en feiltakelse. Effekten av ny skole og svømmehall er lagt inn fra 2025 da renter i byggeperioden aktiveres på anlegget og byggelånet er avdragsfritt, og rentebanen ligger nå noe lavere fremover enn hva prognosen var på samme tid for et år siden. Til tross for disse endringene er fortsatt belastning på kommunens driftsbudsjett godt over handlingsregelen fremover. Det er også i forbindelse med 2.tertial 2024 redusert avdrag på lån til minimumsavdrag. Dette gir en positiv effekt i 2024, men økte kostnader fremover. Effekten av dette er ikke innarbeidet i modellen.

Svakheten med handlingsregelen, som beskrevet tidligere år, er at slik den ligger i dag ikke fanger opp andre effekter i driftsregnskapet, som f.eks. unngåtte eksterne leier (Hokksund B). Så det vil være investeringer som forverrer situasjonen sett mot handlingsregelen ved å øke renter og avdrag, men som ikke nødvendigvis svekker evnen til å betjene gjeld, fordi andre kostnader i driftsregnskapet reduseres. Når nye Hokksund barneskole står ferdig kan eksterne leier ved eksisterende skole på SFO Falkhytta, utearealer og moduler avsluttes. Dette vil frigjøre om lag 2,7 mill.kr. årlig som kan benyttes til å betjene gjeld.

Arealeffektivisering og avhending av kommunale bygg er forventet å kunne redusere andelen av frie inntekter benyttet til renter og avdrag. Avvikling av husleie til eksterne gir umiddelbar effekt i driftsregnskapet som en redusert kostnad. Salg av eiendom fra kommunens (basis) eiendomsportefølje vil umiddelbart gi reduserte kapitalkostnader, dersom salgsinntektene benyttes til nedbetaling av gjeld. Salg fra ØEKE sin portefølje er planlagt brukt til nedbetaling av gjeld, og det er forutsatt at dette gir kommunen redusert husleie påfølgende år. Arealeffektivisering i bygg der kommunen driver sin virksomhet, vil virke svært positivt inn på kommuneøkonomien. Det kan også forventes at det gir gevinster for klima.

5.2. Investeringsbudsjettet 2025

5.2.1. §5-5 Bevilgningsoversikter – investering

Beløp i 1000

	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Investeringer i varige driftsmidler	333 652	246 000	90 563	115 313	99 563	94 563
Tilskudd til andres investeringer	0	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	3 224	3 465	3 800	3 800	3 800	3 800
Utlån av egne midler	451	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	0	0	0	0	0	0
Sum investeringsutgifter	337 327	250 965	95 863	120 613	104 863	99 863
Kompensasjon for merverdiavgift	-10 155	-9 100	-3 813	-3 563	-4 413	-3 413
Tilskudd fra andre	-34 457	0	0	0	0	0
Salg av varige driftsmidler	-116	0	0	0	0	0
Salg av finansielle anleggsmidler	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-6 748	-1 763	-1 753	-1 753	-1 664	-13 845
Bruk av lån	-283 024	-231 700	-82 950	-108 350	-91 350	-89 350
Sum investeringsinntekter	-334 499	-242 563	-88 516	-113 666	-97 427	-106 608
Videreutlån	74 393	70 000	80 000	80 000	80 000	80 000
Bruk av lån til videreutlån	-67 218	-70 000	-80 000	-80 000	-80 000	-80 000
Avdrag på lån til videreutlån	12 900	3 600	11 670	17 880	21 940	24 680
Mottatte avdrag på videreutlån	-8 577	-3 600	-11 670	-17 880	-21 940	-24 680
Netto utgifter videreutlån	11 498	0	0	0	0	0
Overføring fra drift	0	-3 465	0	0	0	0
Avsetninger til bundne investeringsfond	7 590	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	-17 773	0	0	0	0	0
Avsetninger til ubundet investeringsfond	10 366	1 763	1 753	1 753	1 664	13 845
Bruk av ubundet investeringsfond	-14 509	-6 700	-9 100	-8 700	-9 100	-7 100
Dekning av tidligere års udekket beløp	0	0	0	0	0	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-14 327	-8 402	-7 347	-6 947	-7 436	6 745
Fremført til inndekning i senere år (udekket)	0	0	0	0	0	0

Det foreslås en bevilgning på investeringer i kommunen på totalt 95,9 millioner kroner for 2025, og totalt 421 millioner kroner for planperioden 2025-2028. Dette foreslås finansiert med hovedsakelig lån, men også momskompensasjon og bruk av investeringsfond fritt.

Hovedpunktene for 2025:

- 80 millioner kroner startlån – finansieres av låneopptak, men dekkes av lånemottaker.
- 3,8 millioner kroner egenkapitaltilskudd KLP, finansieres investeringsfond fritt.
- 70,5 millioner kroner til selvkost investeringer, finansieres av gebyrer betalt av abonnentene.
- 21,56 millioner kroner til øvrige investeringer, som finansieres av:
 - 3,81 millioner kroner momskompensasjon
 - 5,30 millioner kroner fra investeringsfond
 - 12,45 millioner kroner lån

Fra vedtatt handlingsdel 2024-2027 er investeringer i perioden 2025-2027 justert ned med 63 mill.kr og for 2025 er forslaget til investeringer justert ned med 47 mill.kr, som tilsvarer

henholdsvis 16 % og 33 %. Det er forsøkt å ta ned investeringene så mye som mulig og i størst mulig grad stå igjen med det som er helt nødvendige investeringer. Det tas opp lån på 12,45 mill.kr i 2025, knyttet til investeringer som ikke er videre utlån eller selvkost. Dette vil være et så lavt låneopptak at gjeldsbelastningen ikke vil økes fra dagens nivå på netto lånegjeld kommunen selv betjener. I perioden 2025-2028 forventes en nedgang fra avlagt regnskap i 2023 på 139,7 mill.kr. til 138,4 mill.kr. i 2026 og ned til 104,7 mill.kr. i 2028. Nedgangen skyldes at det betales mer avdrag enn det tas opp nye lån, og enkelte investeringer finansieres med investeringsfond. Kommunedirektøren foreslår et stramt investeringsbudsjett.

5.2.2. §5-5 Bevilgninger - investering

5.2.3. Investeringer i varige driftsmidler

Beløp i 1000	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK	0	375	0	0	0	0
SERVICE OG FELLESTJENESTER	1 095	0	2 500	2 000	2 500	0
KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING	47 334	39 250	15 688	14 938	18 688	16 188
SELVKOSTOMRÅDER	281 374	199 500	70 500	96 500	76 500	76 500
OPPVEKST	892	2 500	0	0	0	0
HELSE OG VELFERD	2 958	4 375	1 875	1 875	1 875	1 875
Investeringer i varige driftsmidler	333 652	246 000	90 563	115 313	99 563	94 563

5.2.4. Tilskudd til andres investeringer

Beløp i 1000	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Investeringer i kirker	0	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500
Tilskudd til andres investeringer	0	1 500	1 500	1 500	1 500	1 500

5.2.5. Investeringer i aksjer og andeler i selskaper

Beløp i 1000	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Avsatt egenkapitalinnskudd pensjonsfond	3 224	3 465	3 800	3 800	3 800	3 800
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	3 224	3 465	3 800	3 800	3 800	3 800

5.2.6. Utlån av egne midler

Beløp i 1000	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Øk.plan 2025	Øk.plan 2026	Øk.plan 2027	Øk.plan 2028
Utlån Nøstetangen PS 164/2020	375	0	0	0	0	0
Hakavika avløpsanlegg	76	0	0	0	0	0
Utlån av egne midler	451	0	0	0	0	0
Sum bevilgninger investering	337 327	250 965	88 863	120 613	104 863	105 863

Oversikten over viser investeringene fordelt på investeringstype (varige driftsmidler, tilskudd til andres investeringer, kjøp av aksjer og andeler og utlån av egne midler), samt fordeling på seksjon. I kapitlet under spesifiseres de ulike prosjektene pr seksjon før de beskrives i eget kapittel til slutt.

5.3. Investeringsprosjektene

5.3.1. Kommunale investeringer

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
ANSVAR 100 1A				
5120 - Avsatt egenkapitalinnskudd pensjonsfond	3 800	3 800	3 800	3 800
Sum ANSVAR 100 1A	3 800	3 800	3 800	3 800
KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK				
6912 - Investeringer i kirker	1 500	1 500	1 500	1 500
Sum KOMMUNEDIREKTØR OG POLITISK	1 500	1 500	1 500	1 500
SERVICE OG FELLESTJENESTER				
110999 - IKT-investeringer i utstyr og programvare	2 500	2 000	2 500	0
Sum SERVICE OG FELLESTJENESTER	2 500	2 000	2 500	0
KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING				
302203 - Etablering av lavterskelanlegg for aktivitet	375	375	375	375
6400 – Grunnerverv	1 000	1 000	1 000	1 000
220997 - Maskiner og utstyr - Vei- og parkanlegg (6001)	2 000	0	2 500	0
220995 - Oppgradering av bruere og veier (6026)	6 250	6 250	6 250	6 250
220904 - Oppgradering sentrumsområder	0	1 250	1 250	1 250
220998 - Trafikksikkerhetstiltak (6003)	0	0	1 250	1 250
101198 - Under prosjektering utenfor selvkost	4 188	4 188	4 188	4 188
220996 - Vei- og gateløp	1 875	1 875	1 875	1 875
Sum KULTUR OG SAMFUNNSUTVIKLING	15 688	14 938	18 688	16 188
HELSE OG VELFERD				
7000 - Utstyr Helse og velferd	1 875	1 875	1 875	1 875
Sum HELSE OG VELFERD	1 875	1 875	1 875	1 875
Sum	25 362	24 112	28 362	23 362

5.3.2. Selvkost investeringer

Beløp i 1000

Investeringsprosjekter	Økonomiplan			
	2025	2026	2027	2028
SELVKOSTOMRÅDER				
232402 - Driftsbygning vann og avløp	12 000	0	0	0
230999 - Ledninger og kummer - Vann- og avløpsanlegg (7500/7600)	3 000	2 000	2 000	2 000
230998 - Maskiner og utstyr - Vann og avløp (7607)	2 500	2 500	2 500	2 500
231801 - Rehabilitering pumpestasjoner	1 500	1 500	1 500	1 500
232101 - Rensetrinn vann	20 000	20 000	0	0
230906 - Strømbo og Eikern vannverk (7503)	500	500	500	500
101199 - Under prosjektering selvkost	31 000	70 000	70 000	70 000
Sum SELVKOSTOMRÅDER	70 500	96 500	76 500	76 500

5.3.3. Prosjektbeskrivelse

5101 - Startlån til videre utlån

En trygg boligsituasjon gir mulighet for bedre å takle ulike problemer i livet. Muligheter for utdanning, arbeid og familieliv utfordres hvis man ikke har en god boligsituasjon. For barn kan en stabil bosituasjon kompensere for mangler i oppveksten og dermed bidra til å redusere utenforskap. Innbyggere med sosiale eller helsemessige problemer kan gjennom Husbankens startlånsordning få mulighet til å skaffe seg varig bolig. Husleieprisene har økt dramatisk de siste årene. Ordningen med startlån kan bidra til å løfte barnefamilier ut av fattigdom. Bruk av startlån er i tråd med kommunens satsing på sosial boligpolitikk, samt satsing på helhetlig innsats for barn, unge og familier. Startlån kan også bli aktuelt virkemiddel i kommunens «Housing First»- satsing. I melding til Stortinget nr. 24 (2022-2023) «Bu trygt heime», skriver departementet at også eldre kan være i målgruppen for startlån. Dette er interessant og bør utforskes nærmere i årene som kommer. Kommunen har over flere år trappet opp bruken av startlån. I 2024 har utlånsrammen vært 70 mill. kroner. I 2025 er det ønskelig med en opptrapping til 80 millioner. Kommunedirektørens vurdering er at kommunen da har nådd riktig nivå på startlån. Med andre ord at startlån ikke ytterligere økes i årene 2026-28. Det har vært lite mislighold av startlån i kommunen historisk sett.

6400 - Grunnerverv

Grunnerverv knyttet til planlagte investeringsprosjekter utenom VA-prosjekter. Mindre tiltak og prosjekter fordrer også grunnerverv av veigrunn utenfor planlagte investeringsprosjekter.

6912 - Investeringer i kirker

Kirkevergen har laget et dokument som grundig beskriver investeringsbehov i kirkene, og det er satt opp en prioritert liste. Listen består av Haug kirke med forprosjekt og oppstart av restaurering, universell utforming hoveddør Vestfossen kirke, opparbeiding av lagringsplass og forprosjekt Bakke kirke, brannsikring av Fiskum gamle kirke, restaurering av vinduer Fiskum kirke og urnelund i Fiskum. Detaljert beskrivelse av de ulike punktene ligger i vedlegg til saken. Kirkelig fellesråd har også anledning til å søke om midler gjennom kirkebevaringsprogrammet. Programmet delte ut 100 mill.kr. nylig til 44 kirker i landet og ny søknadsrunde for tildeling av midler i 2025 skjer i høst. Kommunedirektøren anbefaler at kirkelig fellesråd søker på midler gjennom dette fondet der det mulig.

7000 - Utstyr Helse og velferd

Utbygging av Eikertun helsehus er utsatt, og det medfører noen behov for oppgraderinger som ikke kan vente. Ringeklokkeanlegget ved Eikertun hovedbygget må byttes/forbedres. Det er behov for å utbedre taket over veranda i andre etasje G-bygget. Det må opprettes en lademulighet for alle el-scootere og el-rullestoler som pasienter på korttidsplass nå i økende grad har med. Andre utbedringer kan komme til. Dette er såkalte tilleggsoppdrag som utføres av ØEKE, men finansieres av Helse og velferd.

Det er jevnt behov for å skifte diverse møbler og utstyr/maskiner. På listen står; utskifting av utrangerte sykesenger og møbler til pasientrom, hjelpemidler/takheiser, tørketrommel til vaskeriet, oppvaskmaskin/grytevasker, steamkjele og varmevogner til kjøkkenet, puter og dyner.

110999 - IKT-investeringer i utstyr og programvare

Soc/siem (Security Operations Center)/(Security Incident and Event Management) er overvåking og automatisk reaksjon ved sikkerhetshendelser 24x7x365 utført av eksternt sikkerhetsfirma. Behov for endring fra dagens løsning som kun fungerer ut året. Det medfører en viss investeringskostnad i tillegg til løpende abonnement.

Nødvendige oppgraderinger/ Styrking infrastruktur (HEV/Oppvekst). Fortsatt behov for oppgradering av kommunens nettverk på mange bygg.

Universell utforming: Løsning for å tilfredsstille lovkrav til lydmiljø i offentlige bygg for festsal, kommunestyresal og formannskapssal på rådhuset

KommuneTV; dagens manuelle løsning er personavhengig, tungvint og blir mer og mer krevende å holde i live.

Dataromsløsning; UPS (Uninterrupted Power Supply), kjøling og dataromsløsning sees på i en sammenheng. Valg av løsning er avhengig av hvilke retningsvalg man tar. Dagens dataromsløsning er supportert ut 2026, UPS'er er 8 år gamle og kjøleanleggene er 4 og 10+ år gamle.

101198 - Under prosjektering utenfor selvkost

Midler for planlegging, forprosjektering og samhandlingsprosjekter. Samhandlingsprosjekter med andre tjenester gir mer kostnadseffektive og helhetlige løsninger hvor man drar nytte av synergieffektene i gjennomføringsperioden. Midlene omfatter blant annet regulering for realisering av infrastruktur (vei, VA, mm.). Etablering av tellepunkter, tiltak for kollektivtransport, redusere forfall, tiltak dammer ligger innenfor prosjektrammen.

220904 - Oppgradering sentrumsområder

Bevilgning til tiltak i sentrumsområder, tettstedene, parker og friområder. For friluftsområdene gir bevilgningen grunnlag for søknad om sentrale midler. For 2025 vil sentrumsområdene i Hokksund prioriteres ved å bruke restmidler fra tidligere år.

220995 - Oppgradering av bruer og veier (6026)

Oppgradering av veistrekninger med overvannssystemer, veioverbygging og asfaltering. Klommensteinsveiens østlige del blir oppgradert i 2025.

Tilstanden på de kommunale veiene kan karakteriseres som variabel, hvor deler er middels til god, mens mange veier og delstrekninger har behov for vesentlig oppgraderinger.

Prosjektet består også av nødvendig oppgradering av broer etter årlig brokontroll.

220996 - Vei- og gatelys

Videreføre årlig utskifting av veilysmatur til mindre energikrevende LED-armatur. I tillegg til utskifting av eldre anlegg avsettes midler til å delta i samhandlingsprosjekter der VA og ØEN skal rehabilitere anlegg.

220997 - Maskiner og utstyr - Vei- og parkanlegg (6001)

Utskifting av maskiner og utstyr i henhold til maskinutskiftingsplan sett opp mot skiftende behov i produksjon, og ta del i det grønne skiftet.

220998 - Trafikksikkerhetstiltak (6003)

Tiltak som er beskrevet i kommunens vedtatte Trafikksikkerhetsplan 2022-2025.

Trafikksikkerhetsplan skal rulleres i 2026 og jobbes med i 2025. Det gjennomføres også løpende mindre trafikksikkerhetstiltak etter innspill fra innbyggere og grendeutvalg, samt generelle tiltak der samhandling er kostnadsbesparende. Det er ikke bevilget ytterligere midler før i 2027, men det er restmidler på prosjektet til å gjennomføre planlagte tiltak de neste to årene.

101199 - Under prosjektering selvkost

Prosjektering av vann- og avløpsanlegg:

- 232103 - Infrastrukturanlegg - Kantum - Eiker VGS - sanering
Prosjektet består i hovedsak av rehabilitering av ledningsnett for vann og avløp. Det er behov for kartlegging og planlegging. Det er derfor foreslått midler til gjennomføring i 2026.
- 232106 - Infrastrukturanlegg -Forprosjekt Gamle Hokksund – sanering
Prosjektet er skjøvet noe i da det er avdekket andre utfordringer i ledningsnettet som må prioriteres. Det er derfor lagt inn midler til oppstart i 2026.
- 232107 - Infrastrukturanlegg - Gang/ sykkelvei Semsveien
Prosjektet henger i utgangspunktet sammen med regulering og bygging av GS-vei langs Semsveien.
GS-vei langs Semsveien er en del av satsingen i Buskerudbyen, på regional sykkelrute mellom Lier og Kongsberg. Buskerudbyens kapasitet til å finansiere denne satsingen er redusert. Fremdriften i prosjektet har derfor stagnert. VA vurderer å finne alternative traseer for å få realisert en forsterking av kapasiteten for vannleveranser mellom Hokksund og Vestfossen. For å øke kapasiteten fra Eikeren vannverket til Hokksund er det behov for økt overføringskapasitet.
Planlagt oppstart i 2026.

- 232201 - Langebru – Byggmakker
Det har vært brudd i flere av elvekryssingene i Vestfosselva. Det er derfor behov for nye pumpeledninger for avløp. Prosjektet som planlegges vil også redusere antall pumpestasjoner. Dette prosjektet henger sammen med prosjekt 232403 - Renseanlegget – Byggmakker
- 232403 - Renseanlegget – Byggmakker
Det har vært brudd i flere av elvekryssingene i Vestfosselva. Det er derfor behov for nye pumpeledninger for avløp. Prosjektet som planlegges vil også redusere antall pumpestasjoner. Dette prosjektet henger sammen med prosjekt 232201 - Langebru – Byggmakker
- 232404 - Renseanlegget – Stryken
Elvekryssingen begynner å bli gammel og det er behov for rehabilitering for å sikre ledningen mot brudd.
- 232405 - Ny pumpestasjon Hokksund renseanlegg
Pumpestasjonen som i dag pumper inn på det gamle renseanlegget er gammel og slitt og er derfor moden for utskifting.
- 232202 - Lundebakken-Darbu VA
Ledningsanlegg fra Lundebakken og ut til Darbu. Dagens anlegg har svært begrenset kapasitet. Det er stor aktivitet for rundt Fiskum næringspark og store uutnyttede boligområder i kommuneplanen. Begge områder har behov for mer vanntilførsel og avløpshåndtering
- 232401 - Overføringsledning Eikern - Fabrikkgata vann
Vannledningen er en Asbest-sementledning fra 1959. Det er behov for å forsterke ledningen for å trygge driftssikkerheten fra vannverket på Eikeren.

230906 – Strømbo og Eikern vannverk

Det avsettes noen midler for å kunne gjennomføre nødvendige mindre investeringer ved vannverkene.

230998 - Maskiner og utstyr - Vann og avløp (7607)

Midlene er avsatt til å dekke kostnader til løpende behov for oppgradering og fornyelse av maskiner og utstyr innen vann og avløp. Programmet for utskifting til fjernavleste vannmålere dekkes av denne investeringsposten.

230999 - Ledninger og kummer - Vann- og avløpsanlegg (7500/7600)

Midlene er avsatt til å dekke strakstiltak på ledningsnett og der private utbyggingsprosjekter initierer deltagelse fra VA-tjenestene.

231801 - Rehabilitering pumpestasjoner

Eldre pumpestasjoner for avløp har behov for rehabilitering og bytte av overbygg. Dette er et prosjekt som kan videreføres de neste årene slik at vi opprettholder høy driftssikkerhet på stasjonene.

232101 - Rensetrinn vann

Vann fra grunnvannsverket på Strømbo inneholder noe jern og mangan. Vannet tilfredsstiller kravene i drikkevannsforskriften, men mangan gir noen drifts- og bruksutfordringer på ledningsnett og for abonnentene. Det er satt nye brønner i området for å øke kapasiteten i området. Det gjennomføres et pilotprosjekt med membranfilter for å fjerne utfordringen med jern og mangan i grunnvannet.

232402 - Driftsbygning vann og avløp

Tidligere administrasjonsbygg ved renseanlegget inneholdt også vaskehall og verksted/garasje. Det er satt av midler til å erstatte disse funksjonene i et nytt bygg på renseanleggstomta når eksisterende renseanlegg er revet.

302203 - Etablering av lavterskelanlegg for aktivitet

For å sikre livskraftige steder og god folkehelse i befolkningen er det satt av en lav årlig sum til etablering av lavterskelanlegg. Dette er anlegg som det skal være enkelt å ta i bruk og som er gratis å bruke. Dette er typisk anlegg for egenorganisert aktivitet som f.eks. aktivitetsløype, petanque, frisbeegolf, turstier, friluftspark, utendørs basketbane etc. Når denne typen anlegg etableres (nærmiljøanlegg) søker kommunen spillemidler og får således dekket inntil 50% av anleggskostnaden. Kommunen får med dette tiltaket mye fysisk aktivitet og økt livskvalitet for lite midler.

5.3.4. Investeringsprogram Øvre Eiker kommunale eiendom KF (ØEKE)

Det er utarbeidet et 10-årig investeringsprogram for alle eiendommer som foretaket eier. Investeringsprogrammet skal rulleres årlig, slik at man kan innarbeide endrede behov og eventuelle hendelser som måtte oppstå.

Som en del av budsjettprosessen har Øvre Eiker kommunale eiendom KF utarbeidet et forslag til investeringsprogram i eiendom. Først følger en omtale av de ulike tiltakene som er foreslått, før en oppsummerende tabell viser tallene.

For foretaket er det viktig å ha «frie» lånemidler til investeringer i bygg. Utover skole og svømmehall som følger vedtatt fremdrift er tiltak 1 viktigst for foretaket å prioritere eiendomsfaglig. Det er også sentralt å ha lånemidler til å gå inn i helt konkrete arealeffektiviseringsprosjekter, da det er flere muligheter for å få til en del små tilpasninger for å fortette arealer. Foretaket vil derfor også fremheve betydningen av tiltak 9 og 17. Tiltakene beskrives under. Der hvor kommunedirektøren foreslår noe annet enn ØEKE vil det være markert i tabellen, samt kommentert under det aktuelle tiltaket.

Beskrivelse av de ulike tiltakene/investeringsprosjektene fra ØEKE med ØEKE's prioritering, samt kommunedirektørens kommentarer der det er gjort endringer fra forlaget til ØEKE:

Tiltak 1, Oppgradering bygg, innmeldte behov, uteområder, adgangskontroll, universell utforming mm («Frie» investeringsmidler):

Fra 2024 har foretaket fått fullmakt til å prioritere denne lånerammen der behovene er størst. Dette videreføres i budsjettstrukturen. Eiendomsfaglig foreslås det å øke lånerammen med 5 millioner, der 0,6 av disse kommer fra redusert bevilgning til oppgradering rådhuset (tiltak 2).

I Øvre Eiker ble de offentlige tilfluktsrommene istandsatt, etter en særskilt bevilgning fra kommunestyret. Det er fortsatt avvik på private tilfluktsrom, det vil si på skoler, Eikertun mm. Dette er anslått til ca. 2 millioner å sette i stand.

Totalsummen er foreslått økt til 15 000 000,- **Prioritering høy**

Kommunedirektørens kommentar:

Kommunedirektøren har forståelse for ØEKE sitt forslag til investeringer fra et eiendomsfaglig ståsted. Men med dagens økonomiske situasjon i kommunen ser ikke kommunedirektøren noen mulighet for å bevilge mer penger til investeringer enn det som er absolutt kritisk å gjennomføre. Det gjøres ellers oppmerksom på at ØEKE får et vesentlig økt økonomisk handlingsrom som følge av ny barneskole og svømmehall. På bakgrunn av vilkårsavtalen (husleiemodellen) vil de to prosjektene alene øke handlingsrommet til ØEKE med ca. 8 mill. kr i 2025, med noe synkende effekt over tid. I tillegg vil gjennomsnittsrenten, som legges til grunn for kommunens husleiebetaling til ØEKE, øke i 2025. Dette resulterer i

et ytterligere handlingsrom for ØEKE sett mot 2024. Ved en nedgang på rentenivået vil også ØEKE komme bedre ut da renten som ligger til grunn for husleien er kommunens gjennomsnittlige rente for 2024. Så alle rentenedganger i markedet vil gi ØEKE en økonomisk fordel, tilsvarende har det vært motsatt de siste to årene når renten har gått opp. Noe av argumentet for å beholde mva-kompensasjon for skole og svømmehall i ØEKE var at mer vedlikehold og oppgradering ble håndtert i drift fremfor investering, da dette totalt sett er bedre økonomi for kommunekonsernet. Kommunen er i en så krevende økonomisk situasjon, med en allerede tyngende gjeld langt over handlingsregelen, at nye låneopptak må holdes på et absolutt minimum. Kommunedirektøren har likevel forståelse for ØEKE sitt forslag til investeringer fra et eiendomsfaglig ståsted.

Totalsummen er foreslått til 3 000 000,-

Tiltak 2, Oppgradering rådhuset:

For 2024 og 2025 er det gitt en lånefullmakt på 5,6 millioner til ulike oppgraderinger i rådhuset. I 2024 er det malt fasade, startet arbeider med oppgradering tak, det er bygget om toaletter i underetasjen, samt garderobe for de ansatte i Eiker Vekst. I tillegg pågår det arbeid med ny løsning i sørvis-senteret, som også skal ivareta sikkerheten i rådhuset på en bedre måte.

Foretaket har foreslått å nedjustere bevilgningen med 0,6 millioner da en bevilgning på 1 mill. for 2025 er nok til å fullføre disse prosjektene beskrevet ovenfor. **Prioritering høy**

Tiltak 3 og 4, Ny Hokksund barneskole og svømmehall:

Prosjektene følger planlagt og vedtatt fremdrift og tidligere avsatt ramme.

Tiltak 5 og 15, ENØK:

Gjennom noen år er de mest effektive ENØK investeringene i formålsbygg gjennomført. Bergvarmepumper ved Grevlingstien er det siste prosjektet, som gjennomføres i 2024. Når dette er på plass, har Øvre Eiker energieffektivisert betydelig. Samtidig som det fortsatt er potensiale, medfører dette at ENØK tiltak ikke fullt ut vil være selvfinansierende framover. Foretaket foreslår derfor å ikke investere i ENØK tiltak i 2025. Gjelder også tiltak 15.

Prioritering lav

Kommunedirektørens kommentar:

Kommunedirektøren er positiv til ENØK tiltak i kommunale formålsbygg. Men for å bevilge ytterligere midler til dette må det foreligge konkrete kalkyler for hvert tiltak og det kan ikke gjennomføres om det ikke er selvfinansierende. Kommunen har ikke anledning til å gjennomføre ENØK tiltak som ikke medfører at investeringen dekkes inn av reduserte energikostnader.

Totalsummen er foreslått til null kroner for tiltak 5 (ikke selvfinansierende).

Tiltak 6, Ormåsen- permanent økning i areal oppvekst (skole og barnehage):

Tiltaket ble vedtatt i 2023. Øvre Eiker kommunale eiendom KF foreslår å utsette dette tiltaket til 2028/2029. Hovedbegrunnelsen for dette skyldes flere forhold.

De siste årene er det investert ca. 20 millioner i bygningsmassen på Ormåsen skole, barnehage og NFO. Det er foretakets vurdering at ytterligere investeringer i skolebygget bør avvente til skolebruksplanen er behandlet politisk (omstillingskatalogen tiltak 6). Foretaket vil bli ferdig med en helhetlig vedlikeholdsplan for skolebyggene, tentativt september 2024.

Tiltak 7, Røren skole

Røren skole har behov for oppgraderinger. Det ble gjennomført tilsyn ved skolen mars 2024 og det er åpne avvik blant annet knyttet til trafiksikkerhet, lysforhold, skolekjøkken, garderobeforhold, generelt vedlikehold oppgradering av SFO mm. Det er også etablert modulbygg ved skolen, for SFO. En ombygging av skolen må også ta høyde for å inkludere SFO.

Eiendomsfaglig er det foretakets vurdering at Røren prioriteres og det er foreslått å legge inn 5 mill. i 2025 og 5 mill. i 2026. Et alternativ er å avvente dette til tiltak 6 – skolestruktur/skolekretsgrenser fra omstillingskatalogen er behandlet politisk. Foretaket vil bli ferdig med en helhetlig vedlikeholdsplan for skolebyggene, tentativt september 2024.

Kommunedirektørens kommentar:

Kommunedirektøren støtter ØEKE sitt alternativ, som er å avvente dette til tiltak 6 – skolestruktur/skolekretsgrenser fra omstillingskatalogen er behandlet politisk. Totalsummen foreslås derfor til null kroner nå.

Tiltak 8, Kjøp Eiker aktivitetssenter

Eiker Aktivitetssenter eies 50% av Drammen kommune, eierforholdet ble ikke behandlet i forbindelse med avslutning av samarbeidet med tidligere Nedre Eiker kommune rundt 2018. Drammen Eiendom KF har varslet at Øvre Eiker kommune vil bli fakturert en leie med kr 375.000,- fra 2024. Denne er fastsatt i henhold til gjennomført verdivurdering i 2023. Da bygget ble satt opp i sin tid dekket daværende Nedre Eiker kommune halvparten av kostnadene.

Drammen eiendom KF har i dialog med Øvre Eiker kommunale eiendom KF gitt tilbakemelding om at foretaket ikke kommer til å bruke midler på vedlikehold / investeringer i dette bygget, blant annet fordi de ikke bruker bygget til noen av kommunens innbyggere. Det kom ikke fram av overføringsavtalen når Øvre Eiker kommunale eiendom ble opprettet, at det var et delt eierskap i dette bygget.

Derfor foreslås det å kjøpe ut Drammen kommune sin andel. Dette vil finansieres med reduserte leiekostnader. Bygget er vurdert til en verdi på kr. 11 millioner. Det vil ikke tilfalle andre kostnader enn renter og avdrag på kjøpesummen, alle driftskostnader dekkes av Øvre Eiker kommune i dag. Ved en kjøpesum på 3 millioner avdragstid på 20 år og 5% rente vil

årlige finanskostnader utgjøre kr 298.125,-. Nedbetaling på 10 år gir en årlig kostnad på 446.250,-.

Tiltak 9 og 17, Arealeffektivisering og avvikling av eksterne leieforhold

Foretaket foreslår at det gis en lånefullmakt for å kunne arealeffektivisere formålsbygg. Årsaken til at lånefullmakten er foreslått delt i to er fordi investeringer i formålsbygg vil øke bokført verdi og derved ikke føre til redusert husleie, mens midlene i tiltak 17 vil gjelde boliger, institusjoner mm. og være selvfinansierende for eksempel gjennom redusert kjøp av tjenester eller at flere betaler husleie.

Når det gjelder arealeffektivisering av rådhuset og omstillingskatalogen tiltak 7, transformasjon av rådhuset er det et mål å legge frem en sak ved årsskiftet 2024/25. Ekstern husleie inntil kr. 5,5 million vil kunne avvikles fra 2027/2028. Det er høyst usikkert hvor mye en oppgradering her vil koste. Samtidig er det et mål at en transformasjon av rådhuset også bidrar med eksterne inntekter.

Kommunedirektørens kommentar:

Kommunedirektøren ser positivt på tiltaket «arealeffektivisering avvikling av eksterne leieforhold». Her etterlyses det beregninger og hvordan kommunens husleiekostnader (interne og eksterne) påvirkes, samt en skissert plan for hvordan dette er tenkt gjennomført. Tiltaket bør legges til grunn at det gjennomføres som et selvfinansierende tiltak i sin helhet eller et tiltak med positiv netto effekt på kommunens husleiekostnader.

Kommunedirektøren mener dette punktet bør behandles gjennom en egen politisk behandling, eksempelvis som en del av omstillingskatalogen tiltak 7 (transformasjon av rådhuset) eller som en egen utredning i tråd med kommunestyrets vedtak PS49/2024 Tertialmelding 1. I vedtaks punkt 5 fremkommer følgende «...foreslås å utrede hvorledes ekstern husleie raskest mulig kan reduseres blant annet ved bruk av egne lokaler i rådhus». Totalsummen er foreslått til null kroner for tiltak 9 (ikke selvfinansierende).

Tiltak 10, Vestfossen Barne- og Ungdomsskole - Trafikkavvikling og uteområder:

I 2023 ble det gjennomført en prosess for å få regulert utearealet som skaper en felles og god trafikk-løsning både ved ungdomsskolen, barneskolen og for andre interessenter i området, eksempelvis kirken. Ulike interessenter har deltatt i arbeidet. Det vises også til sak RS 40/2024 fra kommunestyremøtet juni 2024, der det ble gitt en status for arbeidet.

Prosjektets fremdrift er avhengig av sentrumsplanens fremdrift. Kommunestyret har tidligere gitt en låneramme på 10 millioner til prosjektet.

Planen er at tiltaket gjennomføres skoleferien 2025 forutsatt ferdig regulering. Det er i tillegg bevilget midler i avdeling vei og park.

Tiltak 11, Utvikling Eikertun området:

I 2024 er det gjennomført mindre endringer i bygningsmassen på Eikertun som har gitt mulighet til å frigjøre en sykehjemsavdeling, der det til sammen var laget kontorplasser for om lag 18 medarbeidere. I tillegg er det etablert kontorlandskap med inntil 25 plasser, der det til nå har vært 6 kontorplasser.

Den langsiktige utviklingen av Eikertun er lagt inn i investeringsplanen, i tråd med kommunestyrets tidligere vedtak.

Tiltak 12, Omsorgsbolig med bemanning:

Øvre Eiker kommune har behov for boliger til utviklingshemmede som trenger ro og skjerming. Det er krevende å finne tomt som tilfredsstillter tjenestens krav, der det kan etableres seks- åtte boenheter. Det er også viktig at kostnadene ved nye prosjekter er slik at de som skal bo der har mulighet til å betjene husleien. Foretaket ønsker å se på løsninger der det går an å bygge om/arealeffektivisere slik at det går an å løse behovet uten å bygge nytt. Det er også mange rom og annet areal som per i dag ikke brukes på Grevlingsstien, som kan sees i en sammenheng med disse behovene.

Foretaket har derfor foreslått å skyve investeringen ett år, blant annet slik at det kan sees på løsninger innenfor egen bygningsmasse. Tjenesten har samtidig dette som sin høyeste prioritet.

Kommunedirektørens kommentar:

Grevlingstien er ikke egnet til målgruppen. Beboerne som i dag er på Hassel, ref. PS 108/23, bor i midlertidige boliger. Det er usikkert hvor lenge de midlertidige boligene kan brukes, og det er forbundet en usikkerhet og risiko knyttet til dette. Alternativet for disse beboerne om Hassel ikke kan benyttes lenger er kjøp av dyre eksterne plasser. Kommunedirektøren bemerker at det kan være uklokt å utsette dette prosjektet, forutsatt at prosjektet er selvfinansierende i form av at beboerne betaler husleie tilsvarende investeringskostnaden med unntak av kommunens base.

Tiltak 13: Ny hall oppbevaring utstyr strøgrus og masser:

Det er tidligere gitt en lånefullmakt på 2 millioner til et bygg der veg og park kan oppbevare utstyr, strøgrus og masser. Nye løsninger for dette er ivare tatt i et eventuelt nytt prosjekt for ombygging og utvikling av teknisk sentral. Prosjektet teknisk sentral vil komme til politisk behandling ilt vinter/vår 2024/25.

Selvfinansierende låneopptak:

Tiltak 14, Digitalisering:

Digitaliseringsprosjekter er viktig for å øke effektiviteten. I 2024 har midlene blant annet blitt brukt til anskaffelse av SD anlegg for byggdrift og nye roboter i renholdsavdelingen for renhold i idrettshaller mm. Det er også behov for en slik robot til den nye idrettshallen på Loesmoen. En slik maskin koster om lag 1 million og vil spare bemanning, men også gi lavere

belastning for renholderne. Sammen med implementering av nye renholdsplaner vil dette effektivisere renholdsavdelingen, sikre kvalitet i jobben som utføres og redusere risiko for sykefravær.

ØEKE ønsker også å etablere en pilot der vi tar i bruk sensorteknologi. **Prioritering høy**

Tiltak 15, Enøk tiltak:

I 2024 er det installert bergvarmepumpe på Grevlingstien. Dette er delvis finansiert gjennom tilskudd fra Husbanken.

Gjennom noen år er de mest effektive ENØK investeringene i formålsbygg gjennomført. Når dette er på plass, har Øvre Eiker energieffektivisert betydelig. Samtidig som det fortsatt er potensiale medfører dette at ENØK tiltak ikke fullt ut vil være selvfinansierende framover. Foretaket foreslår derfor å ikke investere i ENØK tiltak i 2025. Gjelder også tiltak 5.

Prioritering lav

Tiltak 16, Eiendomsutvikling

Det er behov for midler til å utvikle flere eiendommer. I 2024 ble det for første gang gitt en lånefullmakt til foretaket på slike midler. På teknisk sentral er Vestre Viken ambulansesentral lokalisert med døgnbemannet base, og Drammensregionens Brannvesen har stasjonen der. Begge har leiekontrakter med ØEKE og behov for ombygginger og tilpasninger for å få sentraler i tråd med HMS krav for driften. Samtidig er det også behov for midler til utvikling, tilpassing av boligporteføljen mm. Slike utviklingsprosjekter har behov for midler, selv om en langsiktig leieavtale som finansierer ombyggingen er en forutsetning. Dette er verdikjende aktiviteter for Øvre Eiker kommune. ØEKE skal kunne utvikle og se muligheter overordnet for eiendomsporteføljen samlet.

Tiltak 9 og 17, Arealeffektivisering selvfinansierende (bolig, institusjon mm.)

Foretaket foreslår at det gis en lånefullmakt for å kunne arealeffektivisere bygg. Årsaken til at lånefullmakten er foreslått delt i to er fordi investeringer i formålsbygg (tiltak 9) vil øke bokført verdi og derved ikke føre til redusert husleie, mens midlene i tiltak 17 vil gjelde boliger, institusjoner mm. og være selvfinansierende for eksempel gjennom redusert kjøp av tjenester eller at flere betaler husleie.

I forslaget fra ØEKE er det også lagt inn bevilgning for 2025, blant annet for å ha noe midler til å arealeffektivisere rådhuset. Ekstern husleie inntil kr. 5,5 million vil kunne avvikles fra 2027/2028. Det er høyst usikkert hvor mye en oppgradering her vil koste. Samtidig er det et mål at en transformasjon av rådhuset også bidrar med eksterne inntekter.

Tiltak 18, Oppgradering eksisterende boliger

Gjelder i hovedsak brannsikringstiltak og låneopptaket finansieres via husleieinntekter.

Prioritering høy

Tiltak 19, Anskaffe boliger

I 2024 er det anskaffet flere kommunale boliger som er godt egnet til nåværende brukergruppe. Det er samtidig solgt / planlagt solgt 5-6 boliger.

Foretaket har behov for en lånefullmakt slik at det er sikret en finansiering av boliger som det er behov for eller ønskelig å kjøpe. Det er også ønskelig å få til samarbeid med private aktører og forsøk med nye boligmodeller, blant annet tilvisningsavtaler. Dette må skje innenfor Husbankens rammer.

Foretaket er også fleksible med leie til eie i samarbeid med kommunen. Prioritering middels

Forslaget fra ØEKE er fordelt på følgende tiltak/prosjekter:

Beløp i 1000		KHD								
		2024-2027								
Tiltak	Grunnlag låneopptak	2024	2025	2025	2026	2027	2028	2025-2028	2029-2034	2025-2034
1	Universell utforming alle bygg	1 000	1 000							
1	Oppgradering ventilasjon	1 500	1 500							
1	Tak og fasade, skolebygg	2 500	2 500							
1	Uteområder skole og barnehage	500	500							
1	Etterslep oppgradering bygg	2 000	2 000							
1	Frie investeringsmidler	2 500	2 500	15 000	10 000	10 000	10 000	45 000	55 000	100 000
2	Oppgradering Rådhuset	3 400	1 600	1 000				1 000	94 500	95 500
3	Ny Hokksund barneskole	210 000	130 000	130 000				130 000		130 000
4	Svømmehall	90 000	40 000	40 000				40 000		40 000
5	ENØK tiltak				2 500	2 500	2 500	7 500	1 500	9 000
6	Ormåsen - Permanent økning i areal oppvekst		1 000				1 000	1 000	45 000	46 000
	Ormåsen og Vestfossen skole	5 600								
7	Røren skole			5 000	5 000			10 000		10 000
8	Kjøp Eiker Aktivitetssenter			3 000				3 000		3 000
9	Areal effektivisering avvikling av eksterne leieforhold			5 000	5 000			10 000		10 000
10	Vestfossen Barne- og Ungdomsskole - Trafikkavvikling og uteområder									
11	Utvikling Eikertunområdet/HO						5 000	5 000	321 500	326 500
12	Omsorgsbolig med bemanning skjermet		5 000		1 000	4 000		5 000		5 000
13	Ny hall oppbevaring utstyr strøgrus og masser							0		0
	SUM	319 000	187 600	199 000	23 500	16 500	18 500	257 500	517 500	775 000

	Selvfinansierende låneopptak	2024	2025	2025	2026	2027	2028	2025-2028	2029-2034	2025-2034
14	Digitalisering	4 000	4 000	1 000	3 000	3 000	3 000	10 000	2 000	12 000
15	Enøk tiltak	3 500	0		7 500	7 500		15 000		15 000
16	Eiendomsutvikling	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	2 500	10 000		10 000
12	Omsorgsbolig med bemanning skjermet	1 000	34 000			34 000		34 000		34 000
17	Areal effektivisering selvfinansierende (bolig, institusjon mm.)			10 000	10 000			20 000		20 000
18	Oppgradering eksisterende boliger i hovedsak brannsikring	3 500	3 500	3 500	3 500	3 500	3 500	14 000		14 000
19	Anskaffelse Boliger	20 000	15 000	10 000	10 000	5 000	10 000	35 000	30 000	65 000
	SUM	34 500	59 000	27 000	36 500	55 500	19 000	138 000	32 000	170 000

Kommunedirektørens forslag (endring fra ØEKE sitt forslag markert i gult):

Beløp i 1000		KHD								
		2024-2027								
Tiltak	Grunnlag låneopptak	2024	2025	2025	2026	2027	2028	2025-2028	2029-2034	2025-2034
1	Universell utforming alle bygg	1 000	1 000							
1	Oppgradering ventilasjon	1 500	1 500							
1	Tak og fasade, skolebygg	2 500	2 500							
1	Uteområder skole og barnehage	500	500							
1	Etterslep oppgradering bygg	2 000	2 000							
1	Frie investeringsmidler	2 500	2 500	3 000	2 000	2 000	2 000	9 000	12 000	21 000
2	Oppgradering Rådhuset	3 400	1 600	1 000				1 000	94 500	95 500
3	Ny Hokksund barneskole	210 000	130 000	130 000				130 000		130 000
4	Svømmehall	90 000	40 000	40 000				40 000		40 000
5	ENØK tiltak							0		0
6	Ormåsen - Permanent økning i areal oppvekst Ormåsen og Vestfossen skole	5 600	1 000				1 000	1 000	45 000	46 000
7	Røren skole							0		0
8	Kjøp Eiker Aktivitetssenter			3 000				3 000		3 000
9	Areal effektivisering avvikling av eksterne leieforhold							0		0
10	Vestfossen Barne- og Ungdomsskole - Trafikkavvikling og uteområder							0		0
11	Utvikling Eikertunområdet/HO						5 000	5 000	321 500	326 500
12	Omsorgsbolig med bemanning skjermet		5 000		1 000	4 000		5 000		5 000
13	Ny hall oppbevaring utstyr strøgrus og masser							0		0
	SUM	319 000	187 600	177 000	3 000	6 000	8 000	194 000	473 000	667 000

Selvfinansierende investeringer/låneopptak foreslås uendret fra det ØEKE har lagt frem som forslag, men tiltak 12 kommenteres i tillegg fra kommunedirektørens side.

Kommunedirektøren forutsetter at kalkylene fra ØEKE viser at de «selvfinansierende» investeringene betales av bruker/beboer eller ved at driftskostnadene reduseres.

Før «selvfinansierende» prosjekter igangsettes bør kommunestyret ha en sak med detaljerte kalkyler som sannsynliggjør at driftskostnadene til kommunen ikke øker totalt sett som følge av investeringen. Det bør også rapporteres årlig på disse prosjektene for å vise hva som er gjort og effektene i drift som medfører at de er selvfinansierende.

Den økonomiske situasjonen fra et år tilbake er betraktelig forverret. Oppsummert foreslår derfor kommunedirektøren et minimumsnivå av investeringer og at noen utvalgte tiltak besluttet gjennom egne politiske saker. Kommunedirektøren har prioritert fire prosjekter i 2025:

- Ny barneskole og ny svømmehall på Loesmoen ferdigstilles
- «Frie» investeringsmidler, til absolutt kritiske oppgraderinger/påkostninger
- Midler til å ferdigstille påbegynte prosjekter på rådhuset
- Kjøp av Eiker aktivitetssenter fra Drammen kommune

6. BEGREPSFORKLARINGER

6.1. Kommuneloven

Kapittel 14 i Lov om kommuner og fylkeskommuner (kommuneloven) finnes bestemmelsene for økonomiforvaltningen i kommunen. Den omhandler bl.a. økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv.

6.2. Kommunale resultatbegreper

Bruken av ulike mål på kommunalt regnskapsresultat kan være egnet til å forvirre. Forskrift om økonomiplan, årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for kommuner og fylkeskommuner mv kapittel omtales regnskapsmessig merforbruk til inndecking i senere år, mens det i den obligatoriske hovedoversikten over kommunens drift er innført begrepene brutto og netto driftsresultat. Nedenfor omtales disse og andre resultatbegreper. Skjemaet til høyre kalles økonomisk oversikt og er et obligatorisk skjema med betegnelsen §5-6 Økonomisk oversikt etter art. Skjemaet viser sum av driftsinntekter og utgifter finansutgifter og inntekter, samt disponering av resultat. Et positivt resultat avsettes til disposisjonsfond mens et negativt resultat fremføres til inndecking i senere år eller dekkes inn ved bruk av fond.

	Regnskap 2023	Oppr. budsjett 2024	Øk.plan 2025
Rammetilskudd	-629 741	-653 384	-734 800
Innteks- og formuesskatt	-707 649	-784 874	-780 961
Andre skatteinntekter	0	0	0
Andre overføringer og tilskudd fra staten	-89 523	-76 958	-77 881
Overføringer og tilskudd fra andre	-266 676	-207 955	-214 605
Brukerbetalinger	-48 163	-42 500	-30 070
Salgs- og leieinntekter	-85 431	-121 686	-133 768
Sum driftsinntekter	-1 827 184	-1 887 356	-1 972 085
Lønnsutgifter	873 849	894 663	921 001
Sosiale utgifter	210 540	243 246	250 906
Kjøp av varer og tjenester	643 697	608 669	693 188
Overføringer og tilskudd til andre	100 800	65 945	72 848
Avskrivninger	49 238	49 906	55 730
Sum driftsutgifter	1 878 125	1 862 429	1 993 673
Brutto driftsresultat	50 941	-24 927	21 588
Renteinntekter	-15 893	-19 262	-20 300
Utbytte	-30 004	-25 155	-26 960
Gevinst og tap på finansielle omløpsmidler	-7 175	-2 500	-4 500
Renteutgifter	38 625	59 291	65 638
Avdrag på lån	39 735	51 379	37 010
Netto finansutgifter	25 287	63 753	50 888
Motpost avskrivninger	-49 238	-49 906	-55 730
Netto driftsresultat	26 990	-11 080	16 746
Disponering eller dekning av netto driftsresultat			
Overføring til investering	0	3 465	0
Avsetninger til bundne driftsfond	23 293	120	120
Bruk av bundne driftsfond	-16 969	-265	-142
Avsetninger til disposisjonsfond	0	8 160	0
Bruk av disposisjonsfond	-33 313	-400	-16 724
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0
Sum disponeringer eller dekning av netto driftsresultat	-26 990	11 080	-16 746
Fremført til inndecking i senere år (merforbruk)	0	0	0

Regnskapsmessig merforbruk

Når en kommune har høyere utgifter eller lavere inntekter enn budsjettet blir det gjerne sagt at kommunen går med underskudd. Mer presist er det å si at kommunen har et regnskapsmessig merforbruk. Et merforbruk skal reduseres mest mulig ved at overføring til investeringsregnskapet reduseres, fondsmidler benyttes osv. Er resultatet fortsatt negativt overføres det negative resultatet for inndecking i senere år.

Brutto driftsresultat

Brutto driftsresultat er differansen mellom driftsinntekter og driftsutgifter, der driftsutgiftene også inkluderer avskrivninger. Dette er således et mål på om kommunens driftsinntekter over tid bærer driftsutgiftene. Et positivt brutto driftsresultat vil være

nødvendig dersom finansutgiftene (renteutgifter og avdrag) er større enn finansinntektene (renteinntekter og utbytte). Begrepet blir relativt lite benyttet.

Netto driftsresultat

Netto driftsresultat er det mest brukte resultatbegrepet i kommunesektoren. Dette resultatet fremkommer som en differanse mellom driftsinntekter, driftsutgifter og netto finansutgifter. Resultateffekten av avskrivningene er her eliminert. Om kommunen har holdt seg innenfor budsjettet er derimot ikke et tema for dette begrepet. Et positivt netto driftsresultat er en forutsetning for å kunne egenfinansiere investeringer (reduere nye låneopptak) og bygge opp disposisjonsfond (etablere buffere). En svakhet ved netto driftsresultat er at det ikke gir et tilstrekkelig godt bilde av den mer langsiktige utviklingen i en kommunes økonomi. Et lavt vedlikeholdsnivå vil for eksempel påvirke driftsresultatet positivt. En annen innvending er at avdrag og ikke avskrivninger inngår i resultatbegrepet, slik at kapitalslitet ikke blir tatt tilstrekkelig hensyn til.

Dette er et argument for at kommunene bør ha et netto driftsresultat som tilsvarer minimum 1,75 % av driftsinntektene, for 2025 anbefaler statsforvalteren et netto driftsresultat på 3 %. Et annet forhold er at avsetninger til bundne fond (øremerkede formål) vil bidra til positive driftsresultat i det året pengene settes av i regnskapet, men vil svekke resultatet tilsvarende når midlene skal brukes i driften senere år. Endringer i pensjonspremieavvik og dekning av tidligere års underskudd vil også påvirke driftsresultatet, uten at disse forholdene bidrar til å gi et bilde på den reelle økonomiske situasjonen i det aktuelle regnskapsåret.

6.3. Premieavvik og pensjon

Pensjonskassene beregner en premie som skal innbetales med utgangspunkt i regler og kriterier gitt av Finanstilsynet. For å beregne kostnaden kommunen kan utgiftsføre i regnskapet er det regler gitt av Kommunal- og moderniseringsdepartementet som gjelder. Dersom innbetalt premie er høyere enn tillatt kostnadsnivå, må kommunene inntektsføre mellomværende, premieavviket, i regnskapsåret. Inntektsføringen utgiftsføres over de kommende 7 år. Er kostnaden høyere enn premien behandles premieavviket som ovenfor, men med motsatt fortegn.

6.4. Inntektssystemet for kommuner og fylkeskommuner

Beregning av utgiftsbehov - tillegg/trekk i kroner for år
(utgiftsutjevnedede tilskudd)

2025

2025-prisnivå for årene 2025-2028

	HELE LANDET		ØVRE EIKER			Bruk av folketall 1.7.2024	
	Vekt	Antall	Antall	Utgifts- behovs- indeks	Pst. utslag	Tillegg/ fradrag i utgiftsutj	
						kr per innb	1000 kr
0 år	0,0024	53 572	218	1,0877	0,02 %	15	315
1-5 år	0,1445	279 750	1 083	1,0348	0,50 %	361	7 518
6-12 år	0,1654	438 027	1 655	1,0100	0,16 %	118	2 463
13-15 år	0,0741	203 959	727	0,9528	-0,35 %	-251	-5 225
16-22 år	0,0227	463 189	1 671	0,9643	-0,08 %	-58	-1 209
23-24 år	0,0060	138 264	455	0,8797	-0,07 %	-52	-1 079
25-66 år	0,1266	3 067 308	11 498	1,0020	0,03 %	18	381
67-79 år	0,0659	663 368	2 582	1,0404	0,27 %	191	3 980
80-89 år	0,0633	218 471	771	0,9433	-0,36 %	-257	-5 358
over 90 år	0,0395	45 833	184	1,0731	0,29 %	207	4 315
Basistillegg	0,0217	357	1,0000	0,7488	-0,55 %	-391	-8 145
Sone	0,0103	21 656 153	72 521	0,8951	-0,11 %	-77	-1 613
Nabo	0,0103	9 914 412	48 888	1,3181	0,33 %	235	4 895
Landbrukskriterium	0,0019	1	0,0045	1,2005	0,04 %	27	569
Innvandrere 6-15 år ekskl Skandinavia	0,0081	58 481	200	0,9142	-0,07 %	-50	-1 039
Flyktninger uten integreringstilskudd	0,0148	182 115	563	0,8264	-0,26 %	-184	-3 839
Dødlighet	0,0442	42 271	156	0,9865	-0,06 %	-43	-892
Lavinntekt	0,0151	247 361	742	0,8018	-0,30 %	-214	-4 470
Personer med lav utdanning	0,0141	1 127 992	5 012	1,1877	0,26 %	190	3 954
Uføre 18-49 år	0,0089	126 206	620	1,3132	0,28 %	200	4 164
Opphoppningsindeks ny	0,0061	2 275	6	0,6840	-0,19 %	-138	-2 880
Aleneboende 30 - 66 år	0,0204	528 137	1 817	0,9196	-0,16 %	-117	-2 449
PU over 16 år	0,0212	20 819	78	1,0015	0,00 %	2	47
Aleneboende 67 år og over	0,0522	305 395	1 084	0,9488	-0,27 %	-192	-3 992
Sysselsatte 25-54 år heltid	0,0255	1 454 765	5 400	0,9922	-0,02 %	-14	-296
Pasienter med diagnose innen rus og psykiatri	0,0148	318 426	1 384	1,1618	0,24 %	172	3 578
1 Kostnadsindeks	1,0000			0,99578	-0,42 %	-303	-6 308
(Tillegg/trekk kr pr innb.)						Alle tall i 1000 kr	
2 Tillegg/trekk (omfordeling) for kommunen i 1000 kr						-6 308	
3 Nto.virkn. statl/priv. skoler						9 650	
4 Sum utgiftsutj. mm (2+3)						3 342	
Gjennomsnittlig beregnet utgiftsbehov i kr pr innbygger:						71 672	

Det overordnede målet med inntektssystemet er å jevne ut kommunenes forutsetninger for å gi et likeverdig tjenestetilbud til innbyggerne sine. Ved fordelingen av rammetilskuddet tas det hensyn til strukturelle forskjeller i kommunenes kostnader (utgiftsutjevning) og forskjeller i skatteinntektene (skatteutjevning eller inntektsutjevning). Skatt og rammetilskudd betegnes som kommunenes frie inntekter. Sammen med momskompensasjonen skal disse inntektene dekke ca. 80 % av kommunenes utgiftsbehov.

For de resterende 20 % må kommunene selv skaffe inntekter, som f.eks. brukerbetaling, utbytte, eiendomsskatt, finansinntekter og tilskudd. Årlig beregnes det et gjennomsnittlig utgiftsbehov pr innbygger i Norge.

Innbyggertilskuddet for den enkelte kommune justeres for strukturelle forskjeller, som for eksempel alderssammensetningen i befolkningen. Ut fra disse beregningene er Øvre Eiker kommune en kommune som er noe mindre kostnadskrevende å drifte enn landsgjennomsnittet. Objektivt sett har Øvre Eiker et beregnet utgiftsbehov for 2025 på 99,58% av landsgjennomsnittet.

Skatteinntektene til kommunene er andel av innbyggernes innbetalte skatt på formue og inntekt. Innbetalt skatt fordeles til kommunen, fylkeskommunen, staten og folketrygden. Også når det gjelder skatteinntektene er det en ordning i inntektssystemet som delvis ivaretar at kommunene har ulike skatteinntekter pr innbygger. 10 ganger årlig beregnes en gjennomsnittlig inntekt pr innbygger for landet totalt og pr kommune. Kommuner som har skatteinntekter utover landsgjennomsnittet får et trekk som benyttes til kompensasjon til de kommunene som har lavere skatteinntekter enn landsgjennomsnittet. Kommunene blir ikke justert helt ned eller helt opp til landsgjennomsnittet. Kommuner med skatteinntekter under landsgjennomsnittet betegnes som lavinntektskommuner. Øvre Eiker kommune er en lavinntektskommune. Skatteinntektene til Øvre Eiker kommune anslås til 88,5 % av landsgjennomsnittet i 2025, og 95,2 % etter inntektsutjevning. Med beregnet skatt og rammetilskudd på 1.515,8 millioner kroner i 2025 og et utgiftsbehov på 99,58 % betyr det at Øvre Eiker kommune skulle hatt 34 millioner kroner mer om inntekten skulle vært på landsgjennomsnitt.

Se Portal for frie inntekter (<https://www.regjeringen.no/no/tema/kommuner-og-regioner/kommunedata/frie-inntekter/frie-inntekter-2025/d3057998/#/buskerud/ovre-eiker>) som beskriver alle elementene i kommunenes rammetilskudd.